శివరాత్రి మాహాత్మ్యము

(సుకుమార చరిత్రము)

శ్రీనాథకవిసార్వభౌమ విరచితము

పరిష్కర్త

ఆచార్య బిరుదురాజు రామరాజు

ప్రచురణ

ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు

తిలక్‌రోడ్, హైదరాబాదు-500 001

ఫోన్: 040-24753724

శివరాత్రి మాహాత్మ్యము

(సుకుమార చరిత్రము)

శ్రీనాథకవిసార్వభౌమ విరచితము

ప్రధాన సంపాదకులు

జ్ఞానపీఠ పురస్కార గ్రహీత, పద్మభూషణ్

డా. సి. నారాయణ రెడ్డి

అధ్యక్షులు, ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు

పరిష్కర్త

ఆచార్య బిరుదురాజు రామరాజు

పూర్వాధ్యక్షులు, తెలుగు శాఖ, ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయము

సంపాదకులు

ఆచార్య ఎల్లూరి శివారెడ్డి

ప్రధాన కార్యదర్శి, ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు

ప్రచురణ :

ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు

తిలక్ రోడ్, హైదరాబాద్ - 500 001

ఫోన్: 040-24753724

ప్రథమ ముద్రణ : 1966
ద్వితీయ ముద్రణ : 1968
తృతీయ ముద్రణ : 2007

ప్రతులు : 1000

మూల్యం : రూ. 75/-

ప్రతులకు :
ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు
తిలక్‌రోడ్, హైదరాబాదు-500 001.
ఫోన్: +91-40-24753724

ముద్రణ :
విష్ణ కంప్యూటర్ సర్వీసెస్
(డిజైనర్స్ & మల్టీకలర్ ఆఫ్‌సెట్ ప్రింటర్స్)
నల్లకుంట, హైదరాబాద్ - 500 044.
ఫోన్: +91-40-27654003, 27676910

అవతారిక

జ్ఞానపీఠ పురస్కార గ్రహీత, పద్మభూషణ్
డా. సి. నారాయణ రెడ్డి
అధ్యక్షులు
ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు

తెలుగు భాషా సాహిత్య సంస్కృతుల సర్వతోముఖ వికాసనం కోసం అరున్నర దశాబ్దాల క్రితం శ్రీయుతులు మాడపాటి హనుమంతరావు, సురవరం ప్రతాపరెడ్డి, లోకనంది శంకరనారాయణరావు వంటి సారస్వతమూర్తుల సముజ్వల ప్రేరణతో ఆవిర్భవించిన ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో అగ్రేసర సాహిత్య సంస్థగా విశిష్టస్థానం వహించింది. నిజాం ఏలుబడిక్రింద తెలుగు భాషాజ్యోతి కొడికట్టుతున్న దశలో దాని పునఃప్రకాశానికి పరిషత్తు ఉద్యమించి అకుంఠిత దీక్షతో జరిపిన కృషి అగణ్యం. మాన్యమిత్రులు, సాహితీమూర్తులు డా. దేవులపల్లి రామానుజరావుగారు జీవితపర్యంతం పరిషత్తు వికాసాభ్యుదయాల కోసం అసమానాంకిత భావంతో శ్రమించారు. తొలినాళ్ళలో తెలంగాణ ప్రాంతానికి పరిమితమైన పరిషత్తు కార్యకలాపాలు కాలక్రమంలో కర్నాటక, మహారాష్ట్ర, తమిళనాడు, ఒరిస్సా వంటి ఇతర రాష్ట్రాలకు మారిషస్ వంటి విదేశాలకు విస్తరించాయి. ఉత్తమాదర్శాలతో, సమున్నతాశయాలతో పరిషత్తు వివిధ కార్యక్రమాలను చేపట్టి సమర్థంగా నిర్వహిస్తూ అన్ని వర్గాల ప్రశంసలందుకుంటున్నది. వీటిలో భాషాబోధన, సాహిత్య సాంస్కృతిక కార్యక్రమాల నిర్వహణ, గ్రంథ ప్రచురణ ముఖ్యభూమిక వహిస్తున్నాయి. ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు తెలుగులో ప్రాథమిక ప్రవేశ, విశారద (పూర్వోత్తర భాగాలు) పరీక్షలు జరపడంతోపాటు, స్నాతకోత్తరస్థాయి ప్రాచ్యకళాశాలను, తెలుగు పండితశిక్షణ కళాశాలను కూడా నిర్వహిస్తున్నది. పరిషత్తు రూపకల్పన చేసి, నిర్వహించే సాహిత్యసభలు, సమావేశాలు, సమ్మేళనాలు, సదస్సులు, చర్చాగోష్ఠులు, ఉత్సవాలు, సాంస్కృతిక కార్యక్రమాలు మొదలైనవి ఎంతో వైలక్షణ్యాన్ని సంతరించుకొన్నాయి. పరిషత్తు ప్రచురించే గ్రంథాలు ప్రామాణికాలై పండితులకు, పరిశోధకులకు, విద్యార్థులకు, సాహిత్యాభిమానులైన పాఠకులకు అత్యంతోపయోగకారులుగా వర్తిల్లుతున్నాయి. పరిషత్తు ఇప్పటి వరకు

రెండు వందలకుపైగా గ్రంథాలు ప్రచురించింది. వీటిలో వివిధ సాహిత్య ప్రక్రియలకు చెందిన ప్రాచీన, ఆధునిక గ్రంథాలు చోటు చేసుకోవడం గమనార్హం.

ఈ పరంపరలో పరిషత్తు శ్రీనాథుని "శివరాత్రి మాహాత్మ్యము" మూడవ ముద్రణను వెలువరిస్తున్నది. ప్రముఖ పరిశోధకులు, సాహితీవేత్తలు డా. బిరుదురాజు రామరాజుగారు అనేక తాళపత్ర ప్రతులను సేకరించి, విశేష పరిశోధనలు జరిపి సంపూర్ణ పరిష్కృత ప్రతిని పరిషత్తుకు అందజేశారు. ఈ విశిష్ట కావ్య ప్రచురణావకాశాన్ని పరిషత్తుకు కలిగించిన డా. రామరాజుగారికి ధన్యవాదాలు.

తెలుగులో అగ్రగణ్య కావ్యాలు రచించిన కవి 'కవిసార్వభౌముదు' శ్రీనాథుడు. తెలుగు నుడికారానికి, సీసపద్యాల చిత్రగతులకు శ్రీకారం చుట్టిన కవిశేఖరుడు కూడా శ్రీనాథుడే. తరువాతి కవులలో పెద్దనాదులు ఈయన వేసిన బాటలో నడిచినట్లు వారి వారి రచనలు నిరూపిస్తున్నాయి. స్కాందపురాణంలో వున్న మూడధ్యాయాల కథను గ్రహించి అయిదాశ్వాసాలుగా విస్తృతపరిచి శ్రీనాథుడు "శివరాత్రి మాహాత్మ్యము" ప్రబంధంగా రచించాడు. "సుకుమార చరిత్రము" అనే నామాంతరమున్న ఈ కృతిని ఆయన భక్తిభావబంధురంగా మలిచాడు. శివభక్తవరేణ్యుడైన శ్రీనాథుని "శివరాత్రి మాహాత్మ్యము" గ్రంథం మూడవ ముద్రణ సాహిత్యాభిమానుల కోరికపై వెలువరిస్తున్నాం. ఈ ప్రచురణను సాహితీలోకం యథాపూర్వంగా ఆదరిస్తుందని మా ప్రగాఢ విశ్వాసం.

హైదరాబాదు
5-7-2007

డా. సి. నారాయణ రెడ్డి

మనవి

ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు నిర్వహిస్తున్న అనేక కార్యక్రమాల్లో గ్రంథ ప్రచురణ ఒకటి. ముఖ్యమైన కొన్ని గ్రంథాల ప్రచురణతోపాటు ఇటీవల నిర్వహించిన సదస్సులలో సమర్పితమైన ప్రసంగ పత్రాలను కూడా గ్రంథరూపంలో వెలువరిస్తున్నాం. సాహిత్య కార్యక్రమాలతోపాటు గ్రంథ ప్రచురణ కూడా విరివిగా జరగాలన్నది మా అధ్యక్షులు జ్ఞానపీఠ పురస్కార గ్రహీత, పద్మభూషణ్ డా. సి. నారాయణరెడ్డిగారి దృఢ సంకల్పం. ఇటీవలే 'ఆంధ్ర మహాభారతోపన్యాసములు' గ్రంథాన్ని పునర్ముద్రించాం. తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం వారి సహకారంతో నిర్వహించిన సదస్సు తెలుగు వాగ్గేయకారులు అన్నమయ్య విలక్షణ వ్యక్తిత్వం ప్రసంగపత్రాలు గ్రంథ రూపంలో వెలువరించాం. అలాగే డా. బి. రామరాజుగారి సంపాదకత్వంలో 1966లో మొదటి ముద్రణ పొంది 1968లో పునర్ముద్రితమైన శ్రీనాథ మహాకవి 'శివరాత్రి మాహాత్మ్యము' ఇప్పుడు మూడవసారిగా ముద్రిస్తున్నాం. ఆచార్య బి. రామరాజుగారు ఎంతో కృషి చేసి, సంపూర్ణ ప్రతి సంపాదించి ఈ గ్రంథాన్ని పరిష్కరించి ఇచ్చారు. పాఠాంతరాల సేకరణలో, విషయ సంగ్రహంలో ఎంతో శ్రమించారు. ప్రాచీన కావ్య పరిష్కరణలో రామరాజుగారి కృషి శ్లాఘాపాత్రం. ఈ వయస్సులో (82) కూడా వారు శ్రమ తీసుకుని ఈ గ్రంథాన్ని మరొకమారు పరిష్కరించి ఇచ్చారు. వారికి ప్రముఖ సాహిత్యవేత్త డా. వల్లపు రెడ్డి బుచ్చారెడ్డిగారు ఎంతో తోడ్పడ్డారు. మహాకవి శ్రీనాథుని ఈ గ్రంథాన్ని పండితలోకం, సాహిత్యలోకం సమాదరిస్తుందని మా ఆశ. ఇలాంటి గ్రంథాలను మరే సంస్థ ముద్రించే అవకాశం లేదు గనక ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు ఈ గ్రంథాన్ని మరోమారు ప్రచురిస్తున్నది. పరిషత్తు పక్షాన డా. బి. రామరాజుగారికి, డా. వల్లపురెడ్డి బుచ్చారెడ్డి గారికి ధన్యవాదాలు తెలుపుకుంటున్నాం.

ఆచార్య ఎల్లూరి శివారెడ్డి
ప్రధాన కార్యదర్శి
ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు

హైదరాబాదు
5-7-2007

మొదటి ముద్రణకు తొలిపలుకు

శ్రీనాథకవిసార్వభౌముని కృతులం దొకటైన శివరాత్రి మాహాత్మ్యము ఇంతకు పూర్వము ముద్రితమైనను అది యసమగ్రము; బహుశిథిలము. శ్రీనాథుడు నాలుగాశ్వాసములే రచించెనని కొందరు, సంపూర్ణముగా రచించెనని మరికొందరు విమర్శకు లభిప్రాయపడినారు. ప్రకటితమైన నాలుగాశ్వాసముల గ్రంథముకూడ శిథిలములతో నున్నది. ఇన్నాళ్ళకు ఐదాశ్వాసముల గ్రంథమును సంపూర్ణముగా సమగ్రముగా ప్రకటించు అవకాశము మాకు లభించినందుకు మిక్కిలి సంతోషించుచున్నాము.

శ్రీ బి. రామరాజుగారు తెలంగాణమున లభించు ముద్రితాముద్రిత తాళపత్ర గ్రంథములను నూర్లకొలది సేకరించినారు. కొన్ని ప్రబంధములను తొలిసారిగా పరిష్కరించి ప్రకటించినారు. సాహిత్య చరిత్రమున కెక్కని ఎన్నియో క్రొత్త గ్రంథములను గూర్చియు కవులను గూర్చియు పెక్కు వ్యాసములు ప్రకటించినారు. ఈ శివరాత్రి మాహాత్మ్యమును కూడా వారే సంపాదించి పరిశోధించి పరిష్కరించినారు. శ్రీకందుకూరి ఈశ్వరదత్తుగారి "శ్రీనాథుని కవిత్వతత్త్వము"ను ప్రకటించిన మాకు శ్రీనాథుని శివరాత్రిమాహాత్మ్యమును సమగ్రముగా ప్రకటించు అవకాశమును కల్పించిన శ్రీ బి.రామరాజుగారికి ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు పక్షాన కృతజ్ఞత లర్పించుచున్నాము.

23-9-66

దేవులపల్లి రామానుజరావు

విషయసూచిక

పీఠిక

"మహి మున్ వాగనుశాసనుండు సృజియింపం గుండలీంద్రుండు త
న్మహనీయస్థితిమూలమై నిలువ శ్రీనాథుండు ప్రోవ౯ మహా
మహులై సోముఁడు భాస్కరుండు వెలయింప౯ సొంపు వాటించు నీ
బహుళాంధ్రోక్తిమయప్రపంచమునఁ దత్ప్రాగల్భ్య మూహించెదన్"

– రామరాజ భూషణుడు

కవిసార్వభౌముడైన శ్రీనాథుడు పుంభావసరస్వతి. ఆంధ్ర గీర్వాణ భాషలు అతని కన్నుసన్నల మెలగినవి. అతడు బ్రాహ్మీదత్తవరప్రసాదుడు. సమస్తశ్రుతిస్మృతి పురాణ శాస్త్రముల నాపోశనము పట్టినవాడు. ఆంధ్ర వాఙ్మయమునకు పుష్టిని తుష్టిని కూర్చినవాడు.

"సంస్కృతప్రాకృతశౌరసేనీముఖ్య
భాషాపరిజ్ఞానపాటవంబు
పన్నగపతిసార్వభౌమభాషితమహా
భాష్యవిద్యాసమాభ్యాసబలము
నక్షపాదకణాదపక్షిలోదీరిత
న్యాయకళాకౌశలాతిశయము
శ్రుతిపురాణాగమస్మృతిసాంఖ్యసిద్ధాంత
కబళనవ్యుత్పత్తిగౌరవంబు
పూర్వకవిముఖ్యవిరచితాపూర్వకావ్య
భావరససుధాచర్వణప్రౌఢతయును"

కలవాడని దగ్గుపల్లి దుగ్గన కొనియాడినాడు. అతివేలములైన ప్రతిభా పాండిత్యములు కలవాడగుటచే బ్రతికినన్నాళ్లు వాఙ్మయరంగమున తన కెదురొడ్డువారు లేక దేశదేశములు తిరిగినాడు. ఉన్నతమైన పదవు లలంకరించినాడు. సమస్త వైభవము లనుభవించినాడు. అటు కర్ణాటకమునకు పోయి ప్రౌఢదేవరాయల ఆస్థానమున ఉద్దండపండితుడైన డిండిమకవిసార్వభౌము నోడించి కనకాభిషేక గౌరవ

మందినాడు. ఇటు రాచకొండ కేగి సర్వజ్ఞ సింగభూపాలుని మెప్పించి తన యేలిక కోరిక తీర్చి మనసు కెక్కినాడు. ఇక కొండవీటి రెడ్డి రాజ్యమున పెదకోమటి వేమారెడ్డి యాస్థానమున దాదాపు రెండు దశాబ్దములు విద్యాధికారిగా నుండి అతడు నెరపిన యధికారము వర్ణింపరానిది.

శ్రీనాథుని తాత కమలనాభామాత్యుడు గొప్ప కవియట. భీమాంబామారయామాత్యు లీతని గన్న ధన్యులు. పాకనాటిలోని కాల్పట్టణ మీతని జన్మస్థలము. శ్రీనాథుని దేశకాలములు, గూర్చి పెద్ద రగడ జరిగినది. వీరేశలింగం పంతులుగారు మొదలుకొని ఆరుద్రగారి వరకున్న సాహిత్య చరిత్రకారులందరును శ్రీనాథుని దేశకాలములు, అతని జీవిత విశేషములు, అతడు సృష్టించిన వాఙ్మయమును గూర్చి విపులముగా చర్చించియున్నారు. వాని నన్నింటి నిట ప్రస్తావింప నక్కరలేదు. పదునాల్గవ శతాబ్దము నాల్గవపాదము, పదునేనవ శతాబ్దము పూర్వార్ధ మాతని వాక్కు ఆంధ్రదేశమంతటను మేఘగంభీరనాదముతో ప్రతిధ్వనించినదని తెలిసికొనుట చాలును.

మహాశివభక్తుడైన శ్రీనాథుడు తన రచనముల నన్నింటిని శివభక్తులకే కృతినిచ్చుట విశేషము. చతుర్విధ పురుషార్థముల నాతడు చూరగొన్నాడు. విధి వశమున జీవితసంధ్యాసమయమున దైన్యమనుభవించినాడు. అతనినాదరించి పోషించిన మహాసామ్రాజ్యములే కూలిపోయినప్పుడొక వ్యక్తికి కలిగిన దైన్యము చెప్పుకొననక్కరలేదు. అతడు పండించిన కీర్తి రెడ్డి రాజులకు, అతని దండించిన యపకీర్తి యొడ్డెరాజులకు శాశ్వతముగా దక్కిపోయినవి. అత డెక్కి తిరిగిన పల్లకీ మోసిన బోయల ఓంకారనాదము, ఆరగించిన రుచులు, అలదుకొనిన కస్తూరీచందనములు, సేవించిన తాంబూలము పచ్చకప్పురపు గమగమలు, ధరించిన తారహారముల ధగధగలు, కర్ణకుండలముల వజ్రాల తళతళలు ఈ నాటికిని అతని సాహిత్యమున మన కనుభూతమగుచున్నవి.

శ్రీనాథసాహిత్యమును గూర్చి సాహిత్యచరిత్రలందే కాక ప్రత్యేక గ్రంథములందును వివిధ వ్యాసములందును కాననగును. శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి (శృంగార శ్రీనాథము) శ్రీ గడియారము వేంకటశేషశాస్త్రి (శ్రీనాథుని కవితా సామ్రాజ్యము) శ్రీ చిలుకూరి పాపయ్యశాస్త్రి (శ్రీనాథకవితా సమీక్ష), ఉస్మానియా

విశ్వవిద్యాలయ విద్యార్థులు (శ్రీనాథ భారతము), శ్రీకుందూరి ఈశ్వరదత్తు (శ్రీనాథుని కవిత్వతత్త్వము) గారల వంటివారు ప్రత్యేక గ్రంథములే వ్రాసినారు. శ్రీ శ్రీహరిగారు, శ్రీ కొర్లపాటి శ్రీరామమూర్తిగారు సిద్ధాంత రచనలు చేసి పిహెచ్.డి. పట్టములందు కొన్నారు. శ్రీ బండారు తమ్మయ్యగారు, శ్రీ నిడుదవోలు వేంకటరావుగారి వంటి పెద్దలెందరో యమూల్య వ్యాసములు ప్రకటించినారు.

కృతులు :

కాశీఖండమున శ్రీనాథకవిసార్వభౌముడు తన రచనములగూర్చి యీ విధముగా చెప్పియున్నాడు.

సీ. చిన్నారి పొన్నారి చిఱుత కూఁకటినాఁడు
రచియించితి మరుత్తరాట్చరిత్ర
నూనూఁగుమీసాల నూత్నయౌవనమున
శాలివాహనసప్తశతి నొడివితి
సంతరించితి నిండు జవ్వనంబునయందు
హర్షనైషధకావ్య మాంధ్రభాషఁ
బ్రౌఢనిర్భరవయఃపరిపాకమునఁ గొని
యాడితి భీమనాయకుని మహిమఁ

గీ. బ్రాయమెంతయు మిగులఁ గైవ్రాలకుండఁ
గాశికాఖండ మను మహాగ్రంథ మేను
దెనుఁగుఁ జేసెదఁ గర్ణాటదేశకటక
పద్మవనహేళి శ్రీనాథభట్టసుకవి. (1-7)

ఇందులో మొదటి రెండు కృతు లిప్పటికి లభించలేదు. నైషధము పెదకోమటి వేమారెడ్డి (క్రీ.శ 1402-1420) మంత్రి మామిడి సింగనామాత్యున కంకితము. భీమేశ్వరపురాణము అల్లయ వీరభద్రారెడ్డి (కీ.శ. 1423-1448) మంత్రి బెండపూడి యన్నయమంత్రి కంకితము. కాశీఖండము వీరభద్రారెడ్డి (కీ.శ.1423-1448) కంకితము. పైపద్యమున పేర్కొనని కృతులు హరవిలాసము, శివరాత్రి మాహాత్మ్యములు. హరవిలాసము శ్రీనాథుని బాల్యసఖుడును, కుమారగిరి రెడ్డి (కీ.శ 1386-1402) కడ సుగంధభాండాగారాధ్యక్షుడుగా నుండినవాడు నగు అవచి తిప్పయసెట్టి కంకితము. ప్రకృత గ్రంథమైన శివరాత్రి మాహాత్మ్యము

శ్రీశైలమందలి భిక్షావృత్తిమఠాధ్యక్షులు శాంతభిక్షావృత్తి యతీశ్వరుల మూలభృత్యుడు ముమ్మయ శాంతయ కంకితము. లోకేరావు సోమనకూడ శివరాత్రి మాహాత్మ్యమును రచించినాడట. అక్కిరాజు ఉమాకాంతవిద్యాశేఖరులు శ్రీనాథుని పేరుతో ప్రకటించిన పల్నాటివీరచరిత్ర మాతని కృతి కాదనియు దాని రచయిత మరియొక శ్రీనాథుడై యుండుననియు శ్రీ. శిష్టా రామకృష్ణశాస్త్రి గారి యభిప్రాయము[1]. శ్రీనాథుడు రచించిన కాటమరాజు కథ, పండితారాధ్య చరిత్ర, ధనంజయవిలాసములు కూడా లభించలేదు. వినుకొండ వల్లభరాయడు రచించిన క్రీడాభిరామమున శ్రీనాథుని తోడ్పాటున్నట్లు పండిత పరిశోధకుల తీర్మానము. శ్రీనాథుని పేరుతో చాటువు లనేకములు ప్రచారమందున్నవి[2]. వీనిలో శ్రీనాథునివేవో కానివేవో శ్రీ చిలుకూరి పాపయ్యశాస్త్రి గారు నిష్కర్ష చేసియున్నారు[3]. ఇట్టి కృతులే కాక శ్రీనాథుడు రచించిన ఉపలభ్య శాసనముల వివరములు శ్రీ చాగంటి శేషయ్య గారిచ్చియున్నారు[4].

శివరాత్రిమాహాత్మ్యము :

శ్రీనాథుని జన్మస్థలము, జననకాలములవలెనే అతని గ్రంథముల పౌర్వాపర్యము కూడ వివాదాస్పదము. వీరేశలింగం పంతులుగారిది భీమ ఖండమునకు పూర్వకృతి యనిరి. నాగపూడి కుప్పుసామయ్యగాది శ్రీనాథుని బాల్యకవిత యనిరి. కాని జీవితము ప్రొద్దుగ్రాలు సమయమున ఆశ్రయులు దాతలు అడుగంటిపోయిన తరువాత శ్రీనాథుడు చిత్తశాంతికై శ్రీశైల క్షేత్రమునకు కడపటిసారిగా పోయి శాంతబిక్షావృత్తి యతీశ్వరుల యాదేశమున క్రీ.శ 1440 ప్రాంతములందు దీనిని రచించినట్లు శ్రీ కట్టిసాంబమూర్తి శాస్త్రిగారు[5] నిర్ణయించినారు. శ్రీయుతులు వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి[6], బందారు తమ్మయ్య[7], చాగంటి శేషయ్య[8] గారలు తదితరులందరును అటులే తలంచినారు.

---

1. ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్పత్రిక, సంపుటము 54. సంచికలు 1, 2 విశ్వావసు చైత్ర–అషాఢములు, కాకినాద
2. వేటూరి ప్రభాకర శాస్త్రిగారి శృంగార శ్రీనాథము – 1923
3. శ్రీనాథ కవితాసమీక్ష ప్రథమ సంపుటము, కాకినాద – 1960
4. ఆంధ్రకవితరంగిణి, ఐదవ సంపుటము, పుటలు 25–31
5. శివరాత్రిమాహాత్మ్యము – పూర్వముద్రణ పీఠికలు, 6. శృంగార శ్రీనాథము, పుట–276
7. రెడ్డిసంచిక పుట – 301, 8. ఆంధ్రకవి తరంగిణి – ఐదవ సంపుటము

ఇటీవల శ్రీ చన్నాప్రగడ తిరుపతిరావుగారు[1] శ్రీనాథుని వివిధ పద్యముల శాతమును బట్టి దీనిని కాశీఖండమునకు పూర్వరచన మన్నారు.

శివరాత్రి మాహాత్మ్యమందలి అవతారిక మరియు ఆశ్వాసాంతపద్యములు శ్రీనాథుని రచనములు కావని శ్రీ కట్టిసాంబమూర్తిశాస్త్రిగారి అభిప్రాయము. కాని యవికూడ శ్రీనాథవిరచితము లనియే నా నమ్మకము. ఇన్నాళ్లకు మనకు లభించిన ఒందు రెండు శిథిలప్రతులాధారముగా అవతారికాభాగము శ్రీనాథునిది కాదనుట సమంజసము కాదు. శివరాత్రి మాహాత్మ్యము జంగము మఠములందు తలదాచికొని కొనయూపిరితో నిలిచినది. దానిని చదువుకొనుచు పుత్రికలు వ్రాసికొనుచు ఇన్నాళ్లు బ్రతికించిన వారిలో పండితులెందరో, కాని వారెందరో తెలియదు. అవతారికలో కొన్ని పద్యములు శిథిలములైపోగా నెవరైన పూరించి యుండవచ్చును లేదా, వ్రాయసకాని పొరపాటులేమైన చేరియుండవచ్చును. కాలక్రమమున పాఠాంతరములు ప్రవేశించియుండును. శ్రీసాంబమూర్తి శాస్త్రిగారు చూపిన పంద్రెండు దోషములలో ఒకటి.

"సకల సద్గుణ విఖ్యాత సారసాఖ్య
మహిత పంచాక్షరీమంత్ర మానసాత్మ" యనునది

ఇది క్రొత్తగా లభించిన తాళపత్ర గ్రంథమందలి పాఠాంతరముల వలన (1-30) నిర్దుష్టమైపోయినది.

"కాకోదర గ్రామణి కంఠగ్రైవేయు" (1-64) అనునది వచనములోని భాగము. తాళపత్ర గ్రంథములందు గుడిదీర్ఘము లుండవని విజ్ఞులెరుగుదురు. కనుక దీనిని 'గ్రామణీ' యని తలచవలెను. వారెత్తి చూపిన తక్కిన పదిదోషములును ఆ ప్రౌఢకవితాబంధములును ఈ క్రొత్తతాళపత్ర గ్రంథమున గూడనటులే యున్నందున వానినట్లే యుంచినాను. వీనిలో "వడి ప్రాస విడంబబంధమై" (1-16)యనునది సమానముగా కాక వ్యస్తపదములుగా గ్రహించినచో దోష ముండదనుకొందును.

"కృతిపతులగు కవిముఖ్యుల" (1-14) అనునది కృతిభర్తలగు కృతికర్తల (తిక్కనవంటివారి) గురించిన మాటయని భావించవలెను.

1. "శ్రీనాథుని రచనలు - పూర్వాపరాలు" సాహితి. సంపుటము 5. సంచికలు 4, 5 జులై - ఆగస్టు 1966 (ఏలూరు)

శ్రీ సాంబమూర్తిశాస్త్రిగారెత్తి చూపిన తక్కిన దోషములివి.
సుతుని న్నుద్యుక్తశాంతాత్మునిన్ (1-1)
పుణ్యాబుషీశ్వర సప్తతుల్యులంబోలిన (1-25)
వైభవప్రఖ్యాత వరహరిశ్చంద్రుండు (1-26)
ఘనుఁడు కొమరగిరీంద్రుండు కలిగియుండు (1-26)
నేర్పరతఁడు (1-28)
పరమపాతివ్రత్యభావంబు తలఁపంగ
గౌరి గాఁబోలు నీ కాంత తలఁప (1-40)
నల్విటు చింత (1-62)

శాస్త్రిగారు చూపిన యప్రౌఢబంధములే కాక నాకు మరికొన్ని తోచినవి. 1-18 వచనమున శాంతభిక్షావృత్తియతి శాంతయ్య కంకితముగా శ్రీనాథుని కృతి రచింపుమని కోరిన సందర్భ మేమాత్రమును అన్వయము సరిగాలేదు. కృతిభర్త వంశావతారమును వర్ణించు పద్యములు కూడా కొన్ని యటులే యున్నవి. 1-40 వచనము చివరభాగముకూడ అన్వయము సరిగాలేదు. ఇట్టివి చూడగా కాలక్రమమున పెక్కుదోషములిందు చేరినవని తెలియుచున్నది. అవతారికలోని కొన్ని పద్యములు మాత్రము (1, 6, 8, 9, 34) తప్పక శ్రీనాథునివే యని చెప్పవచ్చును.

ఇతివృత్తము :

ఈ శివరాత్రి మాహాత్మ్యమునకు మూలము స్కాందపురాణాంతర్గతమగు ఈశాన సంహిత[1]. దానిలో 336 అనుష్టుప్పులందున్న మూడధ్యాయముల కథను శ్రీనాథుడనేక వర్ణనలతో పెంచి ఐదాశ్వాసముల ప్రబంధముగా తీర్చిదిద్దినాడు. ఈ రెంటికి గల పోలికలు, భేదములు శ్రీ కట్టిసాంబమూర్తి శాస్త్రిగారు ఈశానసంహితకు తాము వ్రాసిన పీఠికలో నిచ్చియున్నారు.

శౌనకాదిమహామునులు సూతుని శివరాత్రి మాహాత్మ్యము నడుగ నాతడు ప్రళయాంతమున శ్రీమన్నారాయణుడు క్రోడాకారమున భూమినుద్ధరించి గర్వముతో క్షీరసాగరమున శయనించుట, నిద్ర మేల్కొంచిన బ్రహ్మ శివానుగ్రహమున మరల సృష్టి చేసి తానే జగత్కర్తనని గర్వించి పాలసముద్రమునపవ్వళించియున్న నారాయణుని కవ్వించుట, విరించి నారాయణు లహమహమికతో పాశుపతాస్త్రములు ప్రయోగించుట,

1. ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్ప్రకాశితము - 44 కాకినాడ

లోకములు గగ్గోలు పడుట, మాఘకృష్ణచతుర్దశీమధ్యనిశిని శివు డనలస్తంభాకారముగా నవతరించుట, పద్మజపద్మాక్షులు దాని యాద్యంతములు పొడగాననేరక శివుని స్తుతించుట, శివుడు వారికి శివరాత్రివ్రతంబుపదేశించుట, తొల్లి యొక శివరాత్రిదర్శనమున మహాపాపియైన బ్రాహ్మణుడు శివలోకమున కేగెనని సూతుడనగా నా కథ వినిపింపుమని శౌనకాదు లడుగుటతో ప్రథమాశ్వాసము ముగియును.

దండకారణ్యమున రత్నపురి రాజధానిగా హేమాంగదుడను శబరరాజు పాలించుచుండెను. అతని మంత్రి యజ్ఞదత్తుడు. యజ్ఞదత్తుని భార్య సుశీల. ఎంతో కాలమునకు పుణ్యోపవాసవ్రత దానధర్మదేవతారాధనంబుల వలన నామె గర్భముదాల్చుట, దోహదములు, ప్రసూతిగృహవర్ణనము, సుకుమారజననము, జాతకర్మలు, శైశవము, సంస్కారములు, విద్యాభ్యాసము, యౌవనము, దురభ్యాసములు, తల్లిదండ్రుల హితోపదేశము మున్నుగాగలది ద్వితీయాశ్వాసము.

సుకుమారుని దౌష్ట్యము పెచ్చుపెరుగుట, రాజాతని దేశము వెడల నడచుట, సుకుమారుడు కీకటదేశము మీదుగా హూణమండలమున కేగుచు కాంతారమధ్యమున నొకతటాకముకడ సేదదీరుట, అచటికొక చండాలకన్యక స్నానార్థమై వచ్చుట, పరస్పర మోహశృంగారములు, సాయంనిశావర్ణనములు, సుకుమారుడు భద్రకాళికాస్థానమున నుండి రహస్యముగా చండాలకన్యకతో కాపురము సేయుట, శబరులతోడి సహవాసము, వారి దుర్వర్తనము హూణమండలమున పొక్కుట, ఇరువురును మరియొక చోటికి వెడలిపో నుద్యోగించుట ఆదిగాగలది తృతీయశ్వాసము.

కాళిజాతర, సుకుమారుడు చండాలకన్యకతో కలిసి కిరాతమండలమున వణిక్పథము చేరి బ్రహ్మపురివాడలో కాపురముండుట, సంతానలబ్ధి, చండాలి మరణము, సుకుమారుడు కూతులతో పాపకార్యము చేయుట, వాని దుశ్చేష్టితము లెరిగి యచటివారు ప్రాయశ్చిత్తములు చేసికొనుట, సుకుమారుడు కూతుల వలన సంతానముబడయుట, హేమంతవర్ణనము, శివరాత్రివర్ణనము, సుకుమారుడు నాగేశ్వరాలయమునకు వచ్చి శివరాత్రిని దర్శించి విగత కల్మషుడై కొంతకాలమునకు మరణించుట, కాలకింకరులు వాని గొనిపోవ వచ్చుట, శంకరకింకరులు వారి నడ్డగించుట, యుద్ధము, వాదోపవాదములు, యముడుదుంబరుని మృత్యువును తన కింకరులకు బాసటగా పంపుట, యమభటుల పరాభవము, ప్రమథులు సుకుమారుని

కైలాసమునకు గొనిపోవుట, సుకుమారుడు శివుని స్తుతించి ప్రమథుడగుట యనువానితో గూడినది చతుర్థాశ్వాసము.

తన భటుల పరాభవమును విన్న యముడు చిత్రగుప్తుని సంప్రదించి తన యశక్తాధికారము శివునకే విన్నవింప నిశ్చయించుకొని కైలాసమున కేగుట, కైలాసవర్ణనము, శివసందర్శనము, శివస్తుతి, యముడు సుకుమారుని పాపకార్యములు శివునికి వినిపించుట, శివుడు యమునకు శివరాత్రి మాహాత్మ్యము శివభక్తుల లక్షణములు చెప్పుట, యముడు తన లోకమునకు తిరిగి వచ్చి తన భటులకు శివరాత్రిమాహాత్మ్యము శివభక్తుల లక్షణములు మరల చెప్పుటతో పంచమాశ్వాసము ముగియును.

ఈ శివరాత్రి మాహాత్మ్యమునకే సుకుమార చరిత్రమని నామాంతరము కనుక శ్రీనాథు డీసుకుమారుని కథను ప్రబంధోచితవర్ణనలతో పెంచి అట్టి దుష్టుడు కూడా శివరాత్రి దర్శనమున పూతుడైనట్లు స్థాపించెను. కాశీఖండమునందలి చతుర్థాశ్వాసమున (76–163) గల గుణనిధికథ యిట్టిదే. పాపకార్యములందు గుణనిధి వెన్నుదన్ని పుట్టినవా డీసుకుమారుడు. సుకుమార చరిత్రమున శ్రీనాథుడు నైషధము కాశీఖండము మున్నగు తన పూర్వకృతుల నుండియేకాక భట్టబాణుని కాదంబరిలోని రసవంతములగు భాగములనేకము గ్రహించెను. కనుకనే పూర్వకవిస్తుతి యొనర్చు సందర్భమున అవతారికలో శ్రీనాథుడు తొట్టతొలుత "బాణునద్భుత శాస్త్ర బహుకళాపారీణు" (1–12) గొనియాడెను.

గీ. వానిఁ గలలోనఁ గానని వనజముఖియు
వాని మార్పునఁ బేర్కొని మానవతియు
వానిఁగా నాత్మ భావించి వరునిఁ గవయ
నప్పళింపని సతియు లేదయ్యె నచట.

అను శృంగారనైషధమందలి (I–62) పద్యము శివరాత్రి మాహాత్మ్యమున (II–94) రసవత్తమముగా విస్తరింపబడినది.

కాశీఖండము గుణనిధి చరిత్ర మందలి (IV-114) పద్యమున్నదున్నట్లు శివరాత్రి మాహాత్మ్యమున (III–19) అవతరించినది. కాశీఖండమున శివదూతలకును యమదూతలకును జరిగిన సంవాదమందలి (IV-127) పద్యములోని మాటలు కొన్ని శివరాత్రి మాహాత్మ్యమున (IV-73) చేరినవి.

పుష్పదంతుని మహిమ్నస్తవమందలి

"అతీతః పంథానం తవ చ మహిమా వాఙ్మనసయో
రతద్వ్యావృత్త్యా యం చకిత మభిధత్తే శ్రుతి రపి,
స కస్య స్తోతవ్యః కతివిధగుణః కస్య విషయః
పదే త్వర్వాచీనే పతతి న మనః కస్య న వచః.

అను శ్లోకములోని మాటలును.

సనత్కుమార సంహితాంతర్గత శివతత్త్వసుధానిధి[1] యందలి శివనామస్మరణాధ్యాయమం దున్న

"హర శంభో మహాదేవ విశ్వేశామరవల్లభ,
శివ శంకర సర్వాత్మ న్నీలకంఠ నమోస్తుతే."

యను శ్లోకమును గూడ శ్రీనాథుడు (V-21) సంస్కృత రగడలో వాడు కొన్నాడు.

భట్టబాణుని కాదంబరినుండి శ్రీనాథుడు గ్రహించిన వర్ణనము లనేకములు శ్రీ కట్టి సాంబమూర్తిశాస్త్రిగా రుదాహరించి యున్నారు. శివరాత్రి మాహాత్మ్యము II-15, 17, 30, 96, 97, 98, III-21, గద్య పద్యములకు మూలములు కాదంబరిలో గలవు. పాత్రచిత్రణము, గుణశీలస్వభావముల వర్ణనములు కూడ కాదంబరి నుండి సంగ్రహింపబడినవి. ఇందలి కావ్యత్వము గూర్చి శ్రీ చిలుకూరి పాపయ్యశాస్త్రిగారు విపులముగా వ్రాసియున్నారు.[2]

పూర్వ ముద్రణములు :

ఇంతకు పూర్వము శివరాత్రి మాహాత్మ్యము అసమగ్రముగా మూడు సారులు పుస్తకరూపమున కాకినాడ ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తు వారు ప్రకటించినారు. ద్వితీయ ముద్రణము 1930లో జరిగింది. ద్వితీయ ముద్రణ పీఠికలో అప్పటి కించుమించు 12ఏండ్లకు పూర్వము ప్రథమ ముద్రణము జరిగినట్లున్నది. తృతీయ ముద్రణ మెప్పుడు జరిగినదో తెలియదు. మొదటి రెండు ముద్రణములకును శివరాత్రిమాహాత్మ్యమును తొలిసారిగా పరిష్కరించిన విద్వాన్ శ్రీ కట్టి సాంబమూర్తిశాస్త్రి గారి రెండు పీఠికలున్నవి. మూడవ ముద్రణమున గూడ మరల ఆ రెండు పీఠికలే ముద్రితములైనవి. ఆ నాడు

---

1. అనుముల రామనాథశాస్త్రి పరిష్కృతము. శ్రీ ముదిగొండ బుచ్చిలింగయ్య శాస్త్రిగారి పంచాక్షరీ ముద్రాక్షరశాలలో ముద్రితము. హైదరాబాదు, 1932.

2. ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్పత్రిక సంపుటము 40, సంచికలు 500, కాకినాడ.

వారికి లభించినది నాలుగాశ్వాసముల గ్రంథమే కనుక శ్రీనాథుడంతే రచించి యుండునని యూహించి శ్రీ సాంబమూర్తి గారు తమ పీఠికలో నటులే వ్రాసినారు. ఒకటి రెండక్షరములు శిథిలములైనచోటులు పూరించియు మిక్కిలి శిథిలములైన భాగములు చుక్కల గుర్తులుంచియు గ్రంథమును ముద్రించినారు.

అటు తరువాత శ్రీ వేటూరి ప్రభాకర శాస్త్రిగారు సంపాదించి పంపగా శివరాత్రి మాహాత్మ్యమునకు మూలమైన ఈశానసంహితను గూడ శ్రీ సాంబమూర్తిశాస్త్రిగారే ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తు 44వ ప్రచురణముగా విపులమైన పీఠికతో ప్రకటించినారు. శివరాత్రి మాహాత్మ్యమును శ్రీనాథుడు నాలుగాశ్వాసములుగనే వ్రాసినట్లు శ్రీ సాంబమూర్తిగారును సంపూర్ణముగా వ్రాసినట్లు శ్రీ బండారు తమ్మయ్యగారును వాదించుకొన్నట్లు వారి పీఠికమూలమున తెలియుచున్నది. మీదు మిక్కిలి సంస్కృతమున నున్న ఈశానసంహితయే శ్రీనాథుని శివరాత్రి మాహాత్మ్యమున కనువాదమని శ్రీ సాంబమూర్తి శాస్త్రిగారభిప్రాయపడినారు. ఇంకను శివరాత్రి మాహాత్మ్యమందలి అవతారికాభాగమును ఆశ్వాసాంతములును శ్రీనాథ విరచితములు కావనియు కృతిపతియో తదాశ్రితుడో ఈ పనిచేసినట్లు వారు తీర్మానించినారు. ఆయా భాగములందలి దోషములను అప్రౌఢకవితాబంధములను ఇందు కుపబలకముగా నుదాహరించినారు. భట్టబాణుని కాదంబరీ వచనముల నేతీరుగా శ్రీనాథుడు శివరాత్రి మాహాత్మ్యమున అనుసరించినాడో నిరూపించినారు. ఇందుకాంధ్రసాహిత్య లోకమెంతయు వారికి ఋణపడియున్నది.

సమగ్ర తాళపత్ర గ్రంథము :

ఇన్నాళ్లకు శివరాత్రి మాహాత్మ్యము సంపూర్ణ ప్రతి లభించుట మన యదృష్టము. తెలంగాణమందలి మెదకు మండలము అందోలు తాలూకా దన్నారం గ్రామ వాస్తవ్యులైన శ్రీ శంకు శంకరప్పగారీ తాళపత్ర గ్రంథమును నా కిచ్చినారు. శ్రీ సాంబమూర్తిశాస్త్రి గారికి లభించిన ప్రతి కూడా తెలంగాణకు చెందినదే. ఇతరాంధ్ర ప్రాంతములందువలె తెలంగాణమున తాళపత్ర గ్రంథముల సేకరణ జరుగలేదు. ఇప్పటికిని ప్రాచీన గ్రంథములు తెలంగాణమున లభించుననుటకీ శివరాత్రి మాహాత్మ్యమే సాక్ష్యము. ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్పత్రిక (సంపుటి **54**-సంచిక 3)లో పాల్కురికి సోమనాథుని క్రొత్త రచనము పండితారాధ్యోదాహరణము ప్రకటించితిని.

తెలంగాణమున కొన్ని ప్రాచీన వీరశైవమఠము లున్నవి. ఆయా మఠములందు నేలగాబులలో నూర్లకొలది తాళపత్ర గ్రంథములు గడ్డ కట్టుకొని పోవుచున్నవి. వాని నుద్ధరించు నాథుడు లేడు. ఇప్పటికే కడచిన ఇరువది ముప్పదేండ్లలో కొన్ని యమూల్య గ్రంథములు మనకు శాశ్వతముగా దక్కకుండ పోయినవి. మా యింటినుండి శ్రీనాథుని శాలివాహన సప్తశతి పోవుట నే నెరుగుదును. పూర్వ సంస్థానాధీశ్వరుల కడను కొందరు వ్యక్తులవద్దను పోయినవిపోగా మిగిలియున్న గ్రంథములనైనను సేకరించి ప్రాచ్యలిఖితపుస్తక భాండాగార మొకటి స్థాపించవలెనని ప్రభుత్వమువారికిని ప్రజాసంస్థలకును ఒక దశాబ్దముగా మొరపెట్టుకొనుచున్నాను. కాని యది యరణ్యరోదన మైనది. ఇక కొన్నాళ్ళకు మిగిలిన గ్రంథములు కూడా పాడైపోయిన తర్వాత ఎవ్వరును చేయగలిగిన దేమియు నుండదు.

ప్రస్తుతము లభించిన శివరాత్రిమాహాత్మ్యము తాళపత్రప్రతి వయస్సు ఇన్నూరేండ్లకు పైగా నుండును. వ్రాయసకాని పొరపాటులు కొన్ని యున్నను ఇది మిక్కిలి చక్కని ప్రతి. చక్కనిదేకాదు సమగ్రమైన ప్రతి. దీనిలో నైదాశ్వాసము లుండుటే కాక పూర్వముద్రితములైన నాలుగాశ్వాసములందు లేని కొన్ని క్రొత్త పద్యము లధికముగా నున్నవి. పూర్వముద్రణములందలి శిథిలభాగములన్నియు దీనిలో భద్రముగా నున్నవి. ఇంకను దీనిలో కొన్ని పాఠభేదములు కూడ ఉన్నవి. పూర్వముద్రణములందు దోషజుష్టము లనుకొన్న భాగములు కొన్ని ఈ క్రొత్త పాఠముల వలన గుణయుక్తము లగుచున్నవి. ఐనను ఒండు రెండు శైథిల్యములు గ్రంథపాతము లిందును లేకపోలేదు. మరియొక ప్రతి యెన్నడైన లభించినచో అప్పుడీ శివరాత్రి మాహాత్మ్యము సమగ్రతర మగును.

పంచమాశ్వాసము :

పూర్వ ముద్రణములందు లేని పంచమాశ్వాస మిందు గలదు. చతుర్థాశ్వాసాంతమున మునులు సూతునితో "చిన్నవోయి యముం డేమిచేసెఁ బిదప" అని యడిగిన ప్రశ్నకు సమాధాన మీ పంచమాశ్వాసము. ఇందు 61 గద్య పద్యములున్నవి. శివదూతలవలన తన భటులకు జరిగిన పరాభవమును విన్న యముడు చిత్రగుప్తుని సంప్రదించి తన యశక్తాధికారమును గూర్చి పరమశివునకే విన్నవింప నిశ్చయించుకొని కైలాసమునకు పోవుట, కైలాసవర్ణనము, శివస్తుతి,

సుకుమారుని పాపకార్యములు చెప్పుట, శివుడు సమాధానముగా శివరాత్రి మాహాత్మ్యమును శివభక్తుల లక్షణములను చెప్పుట, యముడు తన లోకమునకు తిరిగి వచ్చి తన భటులకు శివుడు చెప్పిన వన్నియు మరల చెప్పుట యిందలి వృత్తాంతము. ఈశాన సంహితయందలి (౧-౧౩౦శ్లోకములు) చివరి యధ్యాయమున కిది తెలుగుసేత.

అధిక పద్యములు :

పూర్వముద్రణము నాలుగాశ్వాసములలో లేని కొన్ని పద్యములు దీనిలో అధికముగా నున్నవి. అవి యివి.

ప్రథమాశ్వాసము-౬-౧౧,౧౨౩

ద్వితీయాశ్వాసము-౧౦౩-౧౦౬

తృతీయాశ్వాసము-౪౫,౧౨౩ లో కొంత-౧౩౧

చతుర్థాశ్వాసము- ౯ లో కొంత-౧౪

పూర్వ ముద్రణమున నున్న కొన్ని పద్యములీ తాళపత్రగ్రంథమున లేవు. అవి యివి.

ప్రథమాశ్వాసము- ౯౭

ద్వితీయాశ్వాసము- ౫౯,౧౦౫

తృతీయాశ్వాసము- ౨౪,౧౩౨

ఈ పద్యములం దవసరమైనవాని గ్రంథభాగమున జేర్చి యనవసరమైన వాని నధోభాగమున జేర్చినాను.

పరిష్కరణము :

పూర్వముద్రణమందలి శిథిలభాగము లీ క్రొత్త తాళపత్ర గ్రంథముసాయమున పూరించినవి స్పష్టముగా తెలియుటకై (   ) ఇట్టి కుండలీకరణములం దుంచినాను. పంచమాశ్వాసమున నిట్టి కుండలీకరణములు కొలది యాధారములతో నేను పూరించినవాని కుపయోగించినాను. వ్రాయసకాని పొరపాటువలననో మరెందుచేతనో జారిపోయినభాగము లే యాధారము లేకుండ నేను పూరించినవానిని [   ] ఇట్టి గుర్తులందుంచినాను. పూర్వముద్రణమున నుండియు ఈ తాళపత్రమున లేని భాగములకు ✿(   ) ఇట్టి గుర్తులుంచి యధోజ్ఞాపికలందు పేర్కొన్నాను.

పూర్వ ముద్రణముతో నీ క్రొత్త గ్రంథమును పోల్చి చూడగా పాఠభేదములనేకము కనబడినవి. కొన్ని చోట్ల పూర్వముద్రితపాఠములే సమంజసములని తోచినవి. నా బుద్ధికి సమంజసములని తోచినవానిని గ్రంథభాగమున నుంచి తక్కిన వాని నధోజ్ఞాపికలందు పేర్కొన్నాను. పూర్వముద్రణ పాఠములకు ము. అనియు, క్రొత్త తాళపత్ర పాఠములకు తా. అనియు గుర్తులుంచి యథాసంఖ్యముగా అధోజ్ఞాపికలం దాయా పాఠాంతరములు పేర్కొన్నాను. ఈ రెండుతీరుల పాఠములును సరికావను కొన్ని చోటులందు నా మాట లుంచి రెండు విధముల పాఠములు దిగువన పేర్కొన్నాను. పంచమాశ్వాసము క్రొత్త దగుటచే దానికి పూర్వముద్రిత పాఠము లీయ నక్కరలేకపోయినది. కేవలము తాళపత్రపాఠములు క్రింద సూచించి నా సవరణలతో పూరించినాను. కొన్ని తావులందు వ్రాయసకాని పొరపాటులని స్పష్టముగా తెలియువానిని కూడ క్రింద సూచించినాను. తాళపత్ర గ్రంథములోని విషయము లెట్లున్నవో తెలియవలెనను ఉద్దేశముతో నట్లు చేసినాను. ఛందోభంగములు నాకు తెలియని పదబంధము లున్న చోట ప్రశ్నార్థక చిహ్నము లుంచి విడిచినాను.

చతుర్థాశ్వాసము పుట 132లోని ౮౦వ తాళవృత్తము లక్షణము తెలియరాదు. దీనిని ప్రస్తరించి చూడగా హరిగతి రగడకు రెట్టింపని తోచినది. నాలుగేసి మాత్రల గణము లెనిమిదింటి కొక పాదముగాను ఐదవ గణము ప్రథమాక్షరము యతిగాను ఉన్నట్లు తెలియుచున్నది. పంచమాశ్వాసము పుటలు 142– 143లోని ౨౦వ సంస్కృత రగడ తాళపత్రగ్రంథమున గజిబిజిగానున్నది. మొదటి నాల్గు పాదముల చివరన విరుపు గుర్తులున్నవి. తక్కినదంతయు వచనమువలె గుర్తులు లేక యున్నది. ఈ భాగము కూడ రగడకు చెందినదేయని తెలిసి కొనుటకు చాలా సమయము పట్టినది. వ్రాత తప్పులు గ్రంథపాఠము లిందు పెక్కులున్నవి. పై తాళవృత్తమునకును దీనికిని లక్షణము సామాన్యము. ఈ రగడను ఆర్యావృత్తములుగా విభజింపవచ్చును కూడ.

కృతిభర్త యింటిపేరు పువ్వలపువారని పూర్వముద్రణమున నున్నది. కాని నాకు లభించిన తాళపత్రమున నుప్పలపువారని యుండుటచే నేనీపాఠమే సమంజసమని తలంచుచున్నాను. ఉత్పలమను మాట కిది వికృతియై యుండవచ్చును. కృతిభర్త వంశమునకు మూలపురుషుడైన పోలిదేవయ్య "కడిమిమై నిరువత్తుగండనిచే మల్లికార్జును కుప్పలం బర్థిఁ బడసె" **(I–22)**, కావున నిట్టి పేరు కలిగియుండునని ఊహించుచున్నాను.

నా పరిష్కరణము, పాఠాంతరములు నెన్నుకొను విధానము నిర్దుష్టమని ఘంటాపథముగా చెప్పజాలను. నా యల్పబుద్ధికి తోచినంత నేను చేసినాను. పండితులు సహృదయులు సవరణలు సూచించినచో మలిముద్రణమున దిద్దుకొందును. అచ్చుతప్పులు లేకుండ తెలుగు పుస్తకము ప్రకటిత మగుట పూర్వ జన్మ సుకృతము. నే నంతటి పుణ్యమునకు నోచుకొనలేదు. చిట్టచివరన సవరణల నిచ్చియున్నాను. సహృదయులది గమనింప ప్రార్థన.

కృతజ్ఞతలు :

ఇన్నాళ్లు అసమగ్రము బహుశిథిలముగా నున్న శివరాత్రిమాహాత్మ్య మీనాటికి సమగ్రముగా వెలువడుటకు కారణము క్రొత్తగా దొరికిన తాళపత్ర గ్రంథము. దయతో దాని నిచ్చిన శ్రీ శంకు శంకరప్పగారి కెంతయు కృతజ్ఞుడను. ఈ గ్రంథమును ప్రకటించి పుణ్యముకట్టుకొన్న హైద్రాబాదు ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు వారికి, దీని పరిష్కరణసమయమున నాకు కలిగిన సంశయములు తీర్చిన గురుపాదులు శ్రీమదాచార్య రఘునాథ చక్రవర్తి గారికిని కృతజ్ఞుడను.

1-8-117/2 చిక్కడపల్లి,
హైదరాబాదు-20
శా.శ. ౧౮౮౮ పరాభవ భాద్రపద
శుద్ధ అష్టమి, బుధవారం.

21-9-1966

బి. రామరాజు

ద్వితీయ ముద్రణ పీఠిక

ప్రథమ ముద్రణమును చూచి కొన్ని సవరణలు సూచించిన పూజ్యులు శ్రీమాన్ రాళ్ళపల్లి అనంతకృష్ణశర్మ గారికి బ్రహ్మశ్రీ శ్రీయుతులు విద్వాన్ కట్టి సాంబమూర్తి శాస్త్రి గారికిని కృతజ్ఞతలు. సహృదయులు ఇంకేమైన సవరణలు సూచించినచో తరువాత ముద్రణమున దిద్దుకొందును.

బి. రామరాజు

15-3-68

తృతీయ ముద్రణ పీఠిక

తాళపత్రగ్రంథములలో ఆయా లేఖకుల సామర్థ్యాసామర్థ్యములను బట్టి పెక్కు పాఠాంతరములు దృగ్గోచరము లగుచుండును. వానిలో కవి హృదయమును పట్టి ఈయగల సందర్భోచితములైన పాఠముల నెన్నుకొనుటలో పరిష్కర్త తన నేర్పును కనపరచవలెను. ఈ ముద్రణమున క్రిందటి ముద్రణమునందలి పాఠముల కంటె భిన్నములైనవి అనేకములున్నవి. అవి మూలగ్రంథములను పునఃపరిశీలించి చేర్చబడినవి కావున సమాలోచనపరులైన పండిత పాఠకుల సమాదరణ పాత్రములు కాగలవని నా విశ్వాసము. దీనికీరూపమును సంతరించుటలో మదంతేవాసి డా॥ వల్లపురెడ్డి బుచ్చారెడ్డి తీసికొనిన అనితరసామాన్యమైన శ్రద్ధకు గుర్తుగా అనేకమంగళాశాసనములు.

బి. రామరాజు
16-4-2007

శ్రీరస్తు

శివరాత్రిమాహాత్మ్యము

(సుకుమారచరిత్రము)

ప్రథమాశ్వాసము

—— ○ ——

ఇష్టదేవతాప్రార్థనాదికము

శ్రీ(గౌరీ స్తనగంధసారఘుసృణశ్రీ) [1]వాసితోరస్థలీ
నాగాధీశవిశిష్టసంస్తవలసన్నాలీకపాదద్వయ
ప్రాగల్భ్యుండగు శంకరుండు మనుచుం బ్రత్యక్షమై యెప్పుడున్
[2]యోగీంద్రాభుని ముమ్మడీంద్రసుతుని న్నుద్యుక్తశాంతా[3]ఖ్యునిన్.

శా. శ్రీరామారమణుం డశేషజగతీక్షేమంకరప్రక్రియా
భారాయత్తమనస్కుఁ డార్యజన[4]సంభావ్యుండు భవ్యాత్ముఁడై
గారా మారఁగ ముమ్మమాంబికసుతున్ గౌరీశభక్తాగ్రణిన్
ధీరు న్మమ్మయశాంతుని [5]న్మనుచుతన్ దీర్ఘాయురర్థాఢ్యుఁగన్. ౨

ఉ. నాలుగు మోములం దనర నాలుగు వేదము లభ్యసించుచున్
నాలుగు నైదు రూపముల నవ్యసుఖ (స్థితి సృష్టి)[6] చేయుచు
న్నాలిని బుక్కిటం దిడి విహాయసవీథిని నంచ నెక్కి తాఁ
జాలఁ జరించు బ్రహ్మ ఘనశాంతుఁడు శాంతనఁ బ్రోచుఁ గావుతన్. 3

---

1. ము. వాశ్రి. 2. ము. యోగీంద్రాఖ్యుని 3. ము. త్మ. 4. తా. సంస్తవ్యుండు. 5. ము. మనుచు సందీర్ఘాయు . 6. ము. చేసియున్.

చ. హరిహరపద్మజాదులగు నాద్యులు సంతతభక్తియుక్తులై
చిరమగు నిష్టసంపదలఁ జేకొని లోకములన్ సృజింపఁగా
నరుదుగఁ బ్రేమఁ బ్రోవ లయమందఁగఁ జేయఁగఁ గర్త లైరి నీ
[1]పరమహనీయతత్త్వ మనివార్యము సద్గుణశీల పార్వతీ. ౪

గీ. మదనుఁ గన్నతల్లి మాధవు నిల్లాలు
బ్రతుకు లెల్లఁ దానె పట్టిచూడ
ముఖ్యమైన లక్ష్మి మమ్మయశాంతాత్మ
మందిరంబునందు మసలుచుండు. ౫

చ. కవి కవితాబ్ధిలోన ముఖగహ్వర మోడయు జిహ్వ త్రెడ్డు హృ
త్పవనుఁడు పీలికాఁడు మృదుభాషలు రత్నము (లై చెలంగఁగా
కవి పర)మాత్మవ ర్తకుని కైవడి నీకు విశేషసత్కృతుల్
గవయఁగ [2]వచ్చె నీవలనఁ గావ్య [3]సుఖాత్ముఁడ [పోలె] భారతీ. ౬

క. యుక్తాయుక్త నిరీక్షణ
శక్తుఁడుగాఁ డీతఁ డన కజస్రము కరుణా
సక్తమతి మమ్ముఁ బ్రోవుము
భక్తపరాధీన వీరభద్రస్వామీ. ౭

సీ. ప్ర[కట]గర్జారౌద్రభాసితచంచలో
ద్దామనీలాంబుదశ్యామహదేహు
దనుజదర్పధ్వాంతదారుణసప్తార్చిఁ
బన్నగకేయూరుఁ బ్రకటమూర్తి
దారితశ్రీస్థిరాదర[వరహ]స్తుని
దక్షాధ్వరాటవీదావదహను
శమనజిహ్వాభీలసంకాశఘోరాసి
దక్షిణదోర్దండధారు వీర

---

1. తా. వర. 2. ము. నిచ్చె. 3. ము. సుఖస్థితి యిచ్చుఁగావుతన్.

ఆ. వె. భద్రు భక్తచిత్తపరిపూర్ణు వాసవ
వం[దితాం]ఘ్రియుగ్ము వారణాసు
రారిమూర్తియైన యభినవరూపుని
సన్నుతింతు నేను సరస మెసఁగ ౮

సీ. దక్షాధ్వరధ్వాంతద[ళనభ]ద్రోద్రేక
సప్తాశ్వుఁ డేదేవు చండహేతి
భుగ్నస్ఫుటాఖీలభువనసంక్షోభైక
గరళ మేదేవు నాక్రమ్యభుక్తి
నిఖిలావనీభారనిర్మలనిర్మాణ
కరణంబు లే[దేవు క]ంకణంబు
లంధకాసురభీమహంకారపాథోధి
బాడబం బేదేవు భయదశూల

ఆ.వె. మమరవరకిరీటవిమలకోటీరట
న్నిబిడమణిమయూఖని(వ)హరుచిర
పాదపద్ముఁ డైన పలివెల కొప్పయ్య
నర్థితోడఁ గొల్తు నహరహంబు. ౯

చ. పృథివిని భూధరావలి గభీరము సాగరసప్తకంబు త
త్పృథితనిబంధనంబు వియదంతర మెల్ల కటిప్రదేశ మా
పృథుతరలోకసంఘములు భీమపిచండ మజాండమాలికా
గ్రథనము నీదు మస్తమని కాంతురు సిద్ధివినాయకాధిపా. ౧౦

క. భావమునఁ దలఁతు మద్గురు
భావితలోకుని మదీశుఁ బరమేశసముౙ
శైవమతగర్వనిర్వహ
ణావిష్కృతకీర్తిఁ బండితారాధ్యవరుౙ. ౧౧

సీ. బాణు నద్భుతశాస్త్ర బహుకలాపారీణుఁ
ప్రకటవరకవితా[భ్యాసు వ్యాసు]
బంధురగాంభీర్య [1]బంధు సుబంధు వి
స్ఫురితమహోన్నతిస్తోము సోముఁ
జిరతరమతిభద్రుఁ జెన్నారు శివభద్రు
నతులగుణస్ఫారు నమ్మయూరు
వరనీతిచాతురీవాగ్భూతి భవభూతి
(ముఖ్యసజ్జనదయా)మోఘు మాఘు

గీ. ఘను వినూత్నవికాసు శ్రీ కాళిదాసు
దండి కావ్యానులాపవాగ్దండి దండిఁ
జిత్రవాగ్జృంభణప్రఖ్యుఁ జిత్త పాఖ్యుఁ
దగిలి మలహణు బిలహణుఁ (దలఁతు నెపుడు.) ౧౨

ఉ. ఉన్నతమైన [2]యంధ్రకవితోక్తుల నెంతయుఁ బ్రోడలైన యా
నన్నయభట్టుఁ దిక్కకవినాయకుఁ [3]దత్సము శంభుదాసు(ని
న్నున్నగుఁ బోలు నా కమలనాభునిఁ జేరి భజింతు నెంతయుః
సన్నుతశబ్ద)శాస్త్రముల సంఘట(నంబు ఘటించు వేదు)కః ౧౩

కం. కృతిపతులగు కవిముఖ్యుల
సతతముఁ గొనియాడి వారి సన్నుత(కరుణా
మతికిం బాత్రుఁడ నేనే
వితతంబగు కవిత చెప్ప వెరవని మతితోః. ౧౪

కం. (ఉఆవైన సుకవి) కోటుల
తెఆఁ [4]గిది యని తప్పు లెల్ల ఁ దీర్తురు వశులై

1. ము.బంధానుబంధవి. 2. ము. యాంధ్ర. 3. ము.దెబ్జన. 4. ము. గిధే.

యెఱుఁగరు సుకవులఁ గుకవులు
కఱకులు [1]వలుకుటయ నేర్తు గర్వ ప్రౌఢిఁ. ౧౫

ఉ. పద్యగణాక్షరప్రకరభావరసార్థగుణ(ప్రపూర్ణమై
హృద్యవిలాస)శబ్దపదహేతుకళారససత్క్రియాఢ్యమై
యాద్యులు చన్న మార్గమున నావళిప్రాసవిడంబబంధమై
చోద్యము గాఁగఁ జెప్పు కృతి శ్రోతృసుఖావహ మెల్లచోటులఁ.

శా. (జాతాజాతచరాచరప్రతతికిఁ) [2]సంభూతకస్థానమై
ఖ్యాతంబై బుధహృద్యమంగళకవీంద్రాచార్యసంసేవ్యమై
యాతారార్కసుధాంశువై కమలజాతాకల్పమై యెప్పుడుఁ
జ్యోతిశ్చక్రముఁ బోలెఁ గ్రాల వలదా సొం(పారి కావ్యం బిలఁ.)

వ. అని యిష్టదేవతాప్రార్థనంబును, గురుప్రశంసయుఁ, గవీశ్వర ప్రస్తుతియుఁగు కవినిరాకరణంబునుం జేసి యొక్క కవితావిధానంబు శైవంబుగా సుకుమారచరిత్రంబు (చెప్పం బూనిన యవసరంబున) స్వస్తి శ్రీపర్వతస్వయంభూశ్రీలింగచక్రవర్తి శ్రీమన్మల్లికార్జునమహాదేవుని ముఖమండపంబున సుఖాసీనులయి యంచుగండ(దేవ)పృథ్వీమహా (మహత్తును, నానాదేశాగతానేకబ్రాహ్మణ) భక్తప్రకరంబులును, విజయునదృక్షులగు శుద్ధక్షత్రియులును, ధనపతిసమాన సంపద్భాసితులగు వైశ్యులును, నిర్వక్రపరాక్రములగు వీరభటులును, [3](శంకరపురాధ్యక్షులును,) స్థానా(ధికారులును, బాహత్తరి)నియోగ బును, గుండలి దండలాసక [4]ప్రేరణి ప్రేంఖణంబులైన చతుర్విధనృత్తగీత వాద్యాభిజ్ఞులును, గళావిలాస [5]కరణాసన బంధురబంధభేదంబులం [6]గందర్పసంగర ప్రవీణలయిన (కురంగలోచనలును బలసి)యుండ, శ్రీశాంతభిక్షావృత్తియతీశ్వరుండు శివకథావిధానంబులఁ బ్రొద్దులు పుచ్చుచుఁ దన మూలభృత్యుండగు

---

1. తా. గలుగుటయె 2. తా. సంఘాతక. 3. తాళపత్రమున లేదు. 4. తా. ప్రేరణ ప్రేక్ష్యకంబులైన. 5. ము. కరుణాబంధుర. 6. ము. గంధర్వసంగర 7. తా. బ్రొద్దుపుచ్చుచు.

[1]నుప్పలపు ముమ్మడిదేవయ్య శాంతునిం గనుంగొని నీ పేర (నంకితంబుగా నంధ్రభాషా) కవిత్వంబున నీ కథ యుపన్యసింపుమనిన మహాప్రసాదంబని సత్కవిసార్వభౌముండగు శ్రీనాథ కవివరేణ్యుని గృపావిశేషంబునం గాంచి శ్రీమన్మల్లికార్జునమహాదేవ(దేవు పాదపద్మారాధకులగు) అంచుగండముఖ్య[2] రేవణసిద్ధయేకోరామేశ్వర పండితారాధ్యాదిచాతుర్వర్ణ్యంబులం గలిగిన మ(తంబుల)యందు (పండితారాధ్యహస్తసంభూతవంశంబులయందు నుద్భవం) బందిన మల్లినాథగురుండు. ౧౮

సీ. లింగార్చనక్రియాలీల నేప్రొద్దును
గరికాల[3] చోడని కరణివాఁడు
జంగమారాధనాసక్తిమై (నేపారు
బల్లాణ భూనాథు పాడివాఁడు
పరమశైవాచారపాండిత్యవిస్ఫూర్తి
సంగన బసువయ్య) సరణివాఁడు
వరధర్మచాతురీవైభవఖ్యాతిచే
[4]చెన్నమరాయని చెలువువాఁడు

గీ. నసఁగ నిద్ధాత్రి నింపారు నఖిలకళల
సకలనిర్మాణవిద్యాప్రశస్తుఁ డనఁగ
మానితైశ్వర్యసంప్రాప్త(మహితయశుఁడు)
మల్లికార్జునయోగిసమాజ[5] వరుఁడు. ౧౯

క. ఆతని వంశంబునఁ బ్ర
[6]ఖ్యాతచరిత్రప్రతాపకలనాధర్మం
దాతతవిక్రమశీలుఁడు
భూతలమునఁ గొమ్మవిభుఁడు పొలుపై వెలసెన్. ౨౦

1. ము. పువ్వలపు. 2. ము. వరుణా....లోష్ఠ. 3. తా. భూనాథు.
4. ము. నేనను. 5. ము. పరుఁడు. 6. ము. ఖ్యాతిగఁ జరితప్రతాప

వ. తదనుసంభవుండు. ౨౦

సీ. [1]చేఁపూరి భీమేశుఁ జెలువార గుండెలఁ
బూజ గావించిన పుణ్యమూర్తి
కడిమిమై నిరువత్తుగండనిచే మల్లి
కార్జును కుత్పలం బర్థిఁ బడసెఁ
గొలని రామారెడ్డివలన (శ్రీగిరినాథు
కర్పించె [2]భూషణాల్ గ్రరిమతోడ (?)
భక్తి రాజాఖ్యుచేఁ బర్వతేశ్వరునకు
నర్పించెఁ [3]జెరువాలు నాతుకూరు

గీ. ధరణిఁ ద్రిపురాంతకున కాముదాలపల్లి
రాయవేశ్యా [4]భుజంగువల్లావ యిచ్చె
నిట్టి పౌరుష (సంపన్నుఁ డిద్ధయశుఁడు)
పోలిదేవయ్య చెన్నారుఁ బుణ్యమూర్తి. ౨౨

వ. ఆగురుస్వామి నిజవంశాచారంబునకుఁ దగిన తలోదరిం బరిణయం
బయ్యె నంత. ౨౩

సీ. గౌరీతలోదరి గాఁబోలు నీ భా(మ
కారుణ్యవిస్ఫూర్తి గలిగి)యుండు
శ్రీలక్ష్మి గాఁబోలుఁ జెలువ సౌభాగ్యంబు
దిక్కుల నెల్లను బిక్కటిల్లు
వాగ్దేవి గాఁబోలు [5]వామాక్షి బహుశాస్త్ర
పాండిత్యవిస్ఫూర్తిఁ బరిఢవించు
నింద్రాణి గాఁబోలు నిందునిభాస్య (దాఁ
బావన) ఖ్యాతిమైఁ బరఁగుచుండు

---

1. ము. చేపూరి. 2.ము.భరణాలు. 3.ము. జెరువాడు. 4. తా. భుజంగమర్లావ. 5.ము. వర్ణిత.

గీ. నసఁగ నేప్రొద్దు గుణముల నతిశయిల్లి
[1]పరఁగు శ్రీశైలనాథుని పట్టణమునఁ
బోలిదేవయ్య కులసతి పుణ్యచరిత
ముదిత[2]పరిజననికురుంబ మున్మమాంబ. ౨౪

ఉ. పోలయ మున్మమాంబికలు పుణ్యచరిత్రుల భ క్తియుక్తులం
బోలఁగఁ గాంచి రేర్పడఁగఁ బుణ్యఋషీశ్వరసప్తకంబునుం
బోలిన పుత్త్రసప్తకము భూతహితార్థగుణప్రవృత్తి కై
లాలితవిక్రమోన్నతుల లక్షణదివ్యవిచక్షణాత్ములన్. ౨౫

సీ. రామామనోహరరతిరాజ[3]నిభుఁడు శ్రీ
మల్లినాథాఖ్యుండు మహిమ వెలయు
(ధర్మార్థసం)చార నిర్మలస్వాంతుండు
శ్రీగిరినాథయ్య చెలువు మీఱు
బరమశైవాచారపాండిత్యగరిమల
[4]సెట్టి దేవాఖ్యుండు చెన్ను మీఱు
వైభవప్రఖ్యాతవరహరిశ్చంద్రుండు
భీమేశ్వరస్వా(మి పెంపు మీఱు)

గీ. వెలయు మున్మడిదేవయ్య వినుతకీర్తి
ఘనుఁడు కొమరగిరీంద్రుండు కలిమి నుండు
(భూతిఁ) బోతలింగాఖ్యుఁడు పొలుపు మీఱు
సప్తఋషులకు నేప్రొద్దు సము(లనంగ.) ౬ ౨

క. (వారలలోపల సెట్టియ
ధారుణి శ్రీపర్వతేశు దండాధీశుం

✿ ఈ పద్యము తాళపత్రగ్రంథమున లేదు.

1. ము. పరగ. 2. ము.సజ్జన. 3. తా. నిభుఁడనా. 4. తా.చిట్టి.

దారయ ననఁగా వెలసెను)
కారణజన్ముండు (నవ్యకావ్యాసక్తిఁ.) ౨౭

సీ. (శివరాత్రి నిత్యంబుఁ జెల్లించు విఖ్యాతి
బసువయ్య దండాధి పాటివాఁడు)
లింగార్చనక్రియా(లీలల నేప్రొద్దు
సురియ చౌడాధీశు సొబగువాఁడు
పరమలింగధ్యానపారీణసద్బుద్ధి
నల్లమప్రభులీల నలరువాఁడు
[1]రుచ్యర్పణక్రియారూఢిని ధారుణి
మాదర చెన్నయ్య మహిమవాఁడు

గీ. చెలగె గురులింగజంగమసేవకుండు
మల్లికార్జునశివునకు మంత్రి యనఁగఁ
దూర్పునాఁ డెల్లఁ బాలించు నేర్ప రతఁడు
శ్రీసమేతుండు పోలయసెట్టివిభుఁడు. ౨౮

వ. అమ్మహాత్ముండు దన [2]వర్ణంబునకుం దగిన వర్ణనీయయగు సాధ్వి వివాహంబయ్యె నంత. ౨౯

సీ. పార్వతీమూర్తియు భారతీదేవియు
నిందిరారూపంబు నింద్రుసతియు
రోహిణీదేవియు రుక్మిణీ[3] దేవియు
స్వాహాస్వధాతుల శక్తిచయము
గంధర్వసతులును గందర్పు భామయుఁ
గశ్యపు సాధ్వులుఁ గ్రతువు [4]సతియు
వరవసిష్ఠుని రాణి ధరఁ గుంభసంభవు
రామయు నాదిత్యు రమణిఁ గూడి

1. తా.రిచ్యయన క్రియాలీలల నిద్దాత్రి 2. ము. వర్ణనంబునకు 3. తా. నాతియు.
4. ము.సతులు

గీ. ధరణి నొక్కటఁ బుట్టించె ధాత [1]యనఁగ
మగువ సెట్టిదేవాఖ్యని మారమాంబ
సకలసద్గుణ విఖ్యాత[2]సౌమనస్య
మహితపంచాక్షరీమంత్ర[3]మంజులాత్మ. ౩౦

క. సెట్టియ[4] మారమ గాంచెను
దట్టుల భీమయ్యఁ బ్రోలధరణీధవునిన్
[5]దుట్టురగండని ముమ్మయ
[6]సెట్టన విలసిల్లు వీరశేఖరు [7]నర్థిన్. ౩౧

క. పారావారగభీరుఁడు
నారీజనమన్మథుండు నరనుతుఁ డనఁగా
ధారుణి సెట్టియ భీముఁడు
వారక వర్ధిల్లు నెపుడు వైభవ మలరన్. ౩౨

క. లాలితవైభవశీలుఁడు
లోలాక్షీమన్మథుండు లోకఖ్యాతుం
డాలోలచరిత్రుఁడు ధరఁ
బ్రోలామాత్యుండు వెలసెఁ బుణ్యోదయుఁడై. ౩౩

సీ. పంచాక్షరీమంత్రపారిజాతోద్భూత
ఫలము లేగురువు సంభాషణములు
వీరశైవాచారవిమలమార్గానూన
శాశ్వతం బేగురుస్వామి మహిమ
నిఖిల[8]దేశాధీశనివహ [9]ప్రణామైక
పాత్ర మేగురుమూర్తి పాదయుగళి

---

1. తా. నాఁగ. 2. ము. సారసౌఖ్య. 3. ము. మానసాత్మ. 4. తా. యమరం.
5. ము. మట్టురగ. 6. తా. సెట్టియ. 7. తా. దర్థిఁ. 8. తా. దేవాధీశ.
9. ము. ప్రమేయక.

శంకరపూజాప్రశస్తదీక్షాజనా
హ్లాద మేగురువు హస్తాంబుజాత

గీ. మనఁగఁ బండిత చెనమల్లికార్జునునకుఁ
బౌత్త్రరత్నంబు సెట్టియ ప్రభుసుతుండు
మారమాంబాతనూజుండు మహితయశుఁడు
వెలయు ముమ్మడి దేవయ్య వినుతకీర్తి. 3౪

ఉ. శ్రీగిరి తూర్పుదేశమునఁ జెన్నగు భక్తి మహత్త్వ (మర్థిఁ దా
నా)గమవేదశాస్త్రముల నంచితధర్మకథాప్రసంగతిన్
(యాగ)విశేషసూత్రముల నాయతశక్తి సుభక్తియు(క్తుఁడై)
(శ్రీగురుఁడైన పోలగురు సెట్టియ ముమ్మయ) చెప్ప నొప్పెడున్.

క. వారక (సెట్టియ వీరన)
సారార్థము లయిన కృతుల సభలోపలఁ దా.
గారామారఁగఁ బలికిన
శారద యీ రూపనంగ జగతిఁ జరించెన్. 3౬

ఆ. వె. (వారిలోన వెలసె వరజయగండండు
బిజ్జ)లాఖ్యమానభీకరుండు
బసవశంకరుండు పరవాదిమండూక
భయదపన్నగుండు భక్తిఘనుఁడు. 3౭

క. శ్వేతాంబరుఁ బొలియించిన
ఖ్యాతచరిత్రుండు జైనకాకోదరతా
ర్క్ష్యాతతబిరుదాంకుడు సం
జాతప్రవిలీనబిరుదసన్మతుఁ డెలమిన్. 3౮

1. తా. శ్రుతుల. 2. తా. రూపునందు. 3. తా. భక్త. 4. ము. పీంతాబరు.
5. తా. సమ్మదు.

చ. పరిణయమయ్యెఁ గాంతఁ గులభామిని రుద్రయపుత్త్రి శాంకరిన్
[1]సరసకలాభిరామఁ గులసంస్తుతఁ బుణ్యచరిత్ర యుక్తయై
యరయఁగఁ బుట్టినట్టి త్రిపురాంబికకూఁతురు భాగ్యదేవతం
బరమపతివ్రతానిలయ భాసురనిర్మలగాత్రి నర్థిమై. ౩౯

సీ. పరమపాతివ్రత్యభావంబు నందున
గౌరి గాఁబోలు నీకాంత తలఁప
సకలసంపత్స్ఫూర్తి చాతుర్యమహిమల
నిందిర గాఁబోలు నిందువదన
సకలవిద్యాప్రౌఢి సడిసన్న గరిమల
భారతి [2]గాఁబోలు భామ యెపుడు
సర్వలక్షణగుణసంపన్నతోన్నతి
నింద్రాణి గాఁబోలు నీశుభాంగి

గీ. యనఁగ నిద్ధాత్రి నేప్రొద్దు నతిశయిల్లెఁ
బరఁగ ముమ్మడి దేవయ్య భామ జగతిఁ
[3]గామితార్థైకసంధానకల్పవల్లి
యుజ్జ్వలద్గుణనికురుంబ యొమ్మమాంబ. ౪౦

క. ముమ్మడిదేవచంద్రునకు ముఖ్యతలోదరి యొమ్మ[4]మాంబకున్
(సమ్మదశైవశాస్త్రపరసంచితనిర్మల) శుద్ధ[5]యుక్తికి
న్నిమ్మహి నెల్లవారలకు నీప్సితవస్తువిధాయియై ధరన్
సమ్మతి నుద్భవిల్లె [6]వరశాంతుఁడు శాంతన [7]యగ్రగణ్యుఁడై. ౪౧

సీ. పరవాదిమత్తేభపంచాననాఖ్యుండు
పరవాదిమండూకపన్నగుండు

---

1. తా. సరళకులాభిరామ. 2. తా. యననొప్పు 3. ము. కామితార్థక
4. తా. సానికిన్. 5. తా. మూర్తి. 6. ము. ఁబర 7. ము. వా.

పరవాదినవమేఘపవమానధీరుండు
        పరవాదిసాగరబాడబుండు
పరవాది[1]కుత్కీలభాసురదంభోళి
        పరవాదికేంధనపావకుండు
పరవాదిచయతమఃపటలోగ్రభానుండు
        పరవాదిభోగిసుపర్ణుఁ డనఁగఁ

గీ. జటులజైనకోలాహలసమరబిరుద
ఘనుఁడు సంగ్రామపార్థుండు వినుతయశుఁడు
శుభుఁడు ముమ్మడి దేవయ్య సుతుఁ డనంగ
వెలసె శాంతయ్య విక్రమవీరవరుఁడు. ౪౨

వ. ★ఒక్కనాఁడు

గీ. వేడ్కఁ గవిసార్వభౌముని బిలువనంపి
స్కాందపౌరాణికంబైన కథలలోన
ఘనము శివరాత్రిచరితంబుఁ దెనుఁగు గాఁగఁ
గరుణఁ జేయుము శ్రీనాథకవివరేణ్య. ౪౩

వ. అనవుడు నమ్మహీసురాగ్రగణ్యుండు కమలనాభామాత్యపౌత్త్రుండును మారయామాత్యపుత్త్రుండును నగు శ్రీనాథకవివరేణ్యుండును [2]సంతుష్టమానసుండై శాంతస్వామి యొసంగిన కర్పూర తాంబూలజాంబూనదాభరణంబులు స్వీకరించి [3]స్కాందంబున నీశాన సంహితయందుం జెప్పంబడిన యురులింగోద్భవంబును, శివరాత్రి మాహాత్మ్యంబును(సుకుమారోత్పత్తియు, యమశంకరసంవాదంబును, యమశివదూతసంబోధనంబును నను పంచమాశ్వాసానుకీర్ణంబై యొప్పు) [4]కథానిధానంబున కధీశ్వరుఁగా (శాంత దేశికేశ్వరుం బరిగ్రహించి.)

★ తాళపత్త్రమున లేదు . 1. తా. కుత్ప్కుట. 2. తా. నగు సంతోష. 3. తా. యందంబుగ.
4. ము. కథావిధానంబున

షష్ఠ్యంతములు

క. (సత్యహరిశ్చంద్రునకును
నిత్యాప్రతిమాన)దాననిర్మలమతికిం
గృత్యాకృత్యవివేకికిఁ
బ్రత్యర్థిద్విరదదళనపంచాస్యునకున్. ౪౫

క. రామామన్మథమూర్తికి
రామత్రయ [1]లీనమతికి రమ్యాత్మునకున్
[2]సోమవ్రతవరకాంతికి
భీమజయోత్కటవిశేషభీకరమతికిన్. ౪౬

క. శైవాగమశాస్త్రాది
ప్రావీణ్యాగణ్యపుణ్యభరితాత్మునకున్
భావాభావవివేకికి
భావితనంశావతారపరమాత్మునకున్. ౪౭

క. జంభాంతకవైభవునకు
సంభృతశాస్త్ర[3] ప్రతాపశైలోన్నతికిన్
శుంభత్ప్రాభవరతికిన్
దంభోళిస్ఫురితతీవ్రతరఖడ్గునకున్. ౪౮

క. [4]వరముమ్మయశాంతునకుం
బరమ [5]పరిజ్ఞాననిధికిఁ భావనమతికిన్
నిరుపమవిక్రమయశునకుఁ
గరుణారసపూరితాత్మకలితాంగునకున్. ౪౯

---

1. ము. లీల. 2. తా. సోమావృత. 3. తా. ప్రతాశశైవో. 4. తా. ధర.
5. ము. వర.

వ. అభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధియు, నభిమతార్థసిద్ధియు, సత్యధర్మ క్రియావృద్ధియు నగున ట్లష్టాదశవర్ణనాగర్భంబుగా నత్యాశ్చర్యకరంబై యుండ రచియింపం బూనిన కథానిధానంబు సకలపాపనిర్ముక్తంబై [1]సర్వవస్తుసంధానంబై, సర్వలక్షణ సంపన్నంబై , సర్వాగమానూన సంభావితసంస్తుతంబై, పరమధర్మోత్కృష్టంబై, పరమేశ్వరప్రియంబై, పార్వతీమనోహరంబై, శ్రీనాథసేవితంబై, ✿(బ్రహ్మరుద్రాది దేవతా సంస్తూయమానంబై) శోభిల్లు నిప్పుణ్య చారిత్రంబు ✿(దశదోష వివర్జితంబుగా) నా నేర్చిన విధంబున రచియించెద నది యెట్టిదనం బూర్వోక్తమార్గంబునఁ బరిపూర్ణంబై యథావిధిశోభిల్లు ✿(నిప్పుణ్య చారిత్రంబుఁ బోలి)నట్టి ధర్మక్షేత్రంబును మహాతీర్థంబును నగు గంగాకాళిందీసంగమంబున [2]సంశ్రితాత్ములు సత్యవ్రతపరాయణులు నగు శౌనకాదిమహామునులు దీర్ఘసత్రంబునందుఁ గూడియుండ (నవ్వేళ) వేదవ్యాస ప్రియశిష్యుండు రోమహర్షణతనయుండు పౌరాణికుండు సూత్యాహిసంభవుడు సూతుం డేతెంచిన సంప్రహృష్టమానసులయి యమ్మహామును లాసనార్ఘ్యపాద్యాదులం బూజించి యతని కిట్లనిరి. ౫౦

సీ. సర్వజ్ఞ రోమహర్షణతనూభవ సూత
యఖిలపురాణవిద్యాప్రగల్భ
పంచావయవయుక్త భవ్యకావ్యవిదగ్ధ
యాశ్చర్యహేతువులైన కథలు
[3]రత్నాకరమునందు రత్నంబులను బోలెఁ
గలవు నీయందుఁ బొగడ్త గాదు
నీవెఱుంగని విద్య లీవిశ్వమున లేవు
తర్కించి యెన్ని విధములఁ జూడ

✿ తాళ పత్రమున లేదు. 1. తా. సర్వాగమానిర్ముక్తంబై. 2. తా. సంస్థితాత్ములు.
3. తా. రత్నాకరంబందు

గీ. నుత్తరోత్తర [1]సత్కృత్య మొప్పు నీకుఁ
గాలనిర్ణయకలన [2]నీకరగతంబు
పూర్వమున మేము సేసిన పుణ్య మెల్ల
ఫలితముగ [3]నేఁగుదెంచితే ప్రార్థనంబు. ౫౧

వ. వేదంబులు నాలు గంగంబు లాఱు మీమాంసాన్యాయవిస్తర పురాణధర్మశాస్త్రంబు లాయుర్వేదధనుర్వేదంబు లర్థశాస్త్రంబులను నష్టాదశవిద్యానిధానంబులకు నాదికర్త సదాశివుం డాశూలపాణి యమ్మహాస్థానంబులు బ్రహ్మ కుపదేశించె. అనంతరంబ శంకరాజ్ఞాప్రచోదితుండై కృష్ణద్వైపాయనాభిధానంబున ననాది నిధనుండు పుండరీకాక్షుండును, నరణియందు వైశ్వానరుండునుంబోలె ద్వాపరాంతంబున సత్యవతియం దావిర్భవించె, వేదార్థోప [4]బృంహణార్థంబు సర్గ ప్రతిసర్గవంశమన్వంతరవంశానుచరితంబులను పంచలక్షణంబులం గలిగి ✿ బ్రాహ్మంబు వైష్ణవంబు శైవంబు భాగవతంబు భవిష్యంబు నారదీయంబు మార్కండేయం బాగ్నేయంబు పాద్మంబు బ్రహ్మకైవర్తంబు లైంగంబు వారాహంబు స్కాందంబు వామనంబు కౌర్మంబు మాత్స్యంబు గారుడంబు బ్రహ్మాండంబు నను మహాపురాణంబులు పదునెనిమిది గల్పించె నవియును. ౫౨

గీ. గ్రంథసంఖ్యఁ బురాణసంఘంబు గూడి
[5]నాల్గు లక్షలౌ నీ పురాణములలోన
నూఱువే గ్రంథములలోన నుతి వహించి
శ్రీమహాస్కాందసంహిత శివునిఁ జెప్పు. ౫౩

1. తా. సత్కృత. 2.ము.కరతలంబు. 3.ము. నేగుదెంచితి. 4. తా. బృహద్వర్ణనార్థంబు
✿ తాళపత్రమున నీ పురాణముల పేరులు ముందు వెనకలుగా నున్నవి.
5.ము.నాల్గు లక్షల.

వ. అందు శివరాత్రిమాహాత్మ్యంబు చెప్పంబడియుండు నమ్మహావ్రతం బెట్టి దెవ్వ
రాచరించి రేఫలంబు నొసంగు మాకుం బరిపాటి తేటపడ వివరింపు మనిన
నక్కథకుండు శౌనకాది మహామునుల కిట్లనియె. ౧౪

ఉ. తాపససార్వభౌములు సదా శివరాత్రిమహావ్రతంబు [1]దో
షాపహృతిక్షమంబు వినుఁ డాదరణంబున నేను సద్గురు
శ్రీపదపద్మము ల్దలఁచి చెప్పెద శంకరసంహితాకథా
దీపితభవ్య[2]మార్గమునఁ దేటపడ న్మొదలింటి నుండియున్. ౧౫

గీ. ప్రళయకాలంబు[3] తుదఁ గాళరాత్రి చనిన
[4]నపరమగుసర్గమునకు బీజాంకురంబు
శీతమును నుష్ణమును[5] గాక చిలుపచిలుప
గంధవాహంబు[6] వీచె నిర్గంధ మగుచు. ౧౬

సీ. మూలముట్టుగ[7] ను నున్మూలనంబును బొంది
మహిధరంబులు రూపుమాలియుండఁ
ద్రిభువనంబులుఁ జలత్తృణరాశియునుఁ బోలె
సప్తార్చిచేత భస్మంబు గాఁగఁ
బుష్కలావర్తకాంభోధరంబులు వృష్టి
విశ్వప్రపంచంబు వెల్లిగొనఁగ
భూర్భువస్స్వర్లోకములు మహర్లోకంబు
జనలోక మెక్కి విశ్రాంతి మెఱయ
గీ. నఖిలదిక్కులు ముంచి బ్రహ్మాండగోళ
మప్పళింపుచు సప్తార్ణ (వాంబువులును)
నిండికొని యుండఁగా రిత్తనింగితోడఁ
గొంత కాలంబు శూన్యమై గొడ్డుపోయె. ౧౭

---

1. ము. దోషాపహృతిక్రమంబు. 2. ము. మార్గమును 3. తా. తుదిం.
4. తా. పరమమగు స్వర్గమునకు. 5. ము. గాఁగఁ. 6. ము. వీఁచు. 7. తా. సమున్మూలాంజనముబొంది

వ. అప్పుడు బ్రహ్మ నారాయణుడై శివయోగముద్రాముద్రిత
లోచనుండగుచు సముద్రంబు నడుమం బవ్వళించిన. ౫౮

క. జనలోక మెక్కి సిద్ధులు
వినుతించిరి జలధిసలిలవీచీ[1]రింఖ
ద్ఘనజాతయోగనిద్రా
వినిమీలితదీర్ఘనయను విషధరశయనున్. ౫౯

గీ. దేవతలు సంస్తుతించంగఁ దెల్లవాఱెఁ
గల్పసంహారకాలంబు కాళరాత్రి
యంత మేల్కని కూర్చుండె నాదిపురుషుఁ
డాదిమబ్రహ్మ జగము సేయంగఁ దలఁచి. ౬౦

గీ. అభినవోన్మేషజిహ్మ మైనట్టి దృష్టి
దిశలు వీక్షించెఁ ద్రిభువనాధీశ్వరుండు
[2]చింతనొందె లోకంబు [3]సృజించు వెఱవు
హృదయమున (నిట్టిదని నిశ్చయింపలేక). ౬౧

ఉ. (ఎక్కడఁ బోయెనో ధరణి యిందువిభాకరు) లెం దణంగిరో
చుక్కలసుద్ది యెద్ది[4] యొకొ చూడఁగగందుమె పర్వతంబులఁ
దిక్కుల చాయ లెవ్వి యని ధీరత నల్విటు చింత[5]నొందె నే
(చక్కటి చూచినం దిమిరసం) హతి విశ్వము ముంచి యుండఁగన్.

క. అంతఃకరణంబున నటు
చింతిలి యుండుచుఁ బ్రపంచసృష్టికినిఁ [6]గ్రియో
దంతమ్ము లేక దుర్వ్యథ
సంతనకట్టఁగ విధాత చాలం డయ్యెన్.

---

1. తా. రింఖో. 2. ము. చింతనొంది. 3. ము. సృజింప.
4. తా. యకొ. 5. ము. నొందఁగా 6. తా. క్రియానంతవ్యని కంతర్వ్యథ.

వ. వెండియు బహువిధంబుల నూహాపోహ లొనర్చియుఁ బుండరీకసంభవుండు భువననిర్మాణక్రియారంభంబునకు నుపాయంబుఁ గానక చీకాకుపడి కాకోదరగ్రామణీగ్రైవేయు భగవంతుంగృతాంత ఘస్మరు సంస్మరించి తత్ప్రసాదంబున వసుంధరాగోళంబు మహాంధకారమగ్నం బగుట యెఱింగి యజ్జగద్ధాత్రుల నుద్ధరింపం దలంచి. ౬౪

శా. క్రోడాకారము దాల్చి కంఠభవఘుర్ఘుర్ధ్వానవిస్ఫూర్తిఁ బా
తాళక్రోడమహా[1]కటాహమున సందారింపఁ దత్కంధరా
గోళస్థాయినియైన భూమి పృథువక్షోజప్రదేశంబున
న్లీలాసత్పులకాంకురంబు లెగయ న్వెన్నుండు మున్నీటిలోన్. ౬౫

గీ. లోఁతుమున్నీటిలోపల నీఁతలాడెఁ
గూట[2] కోలావతారుఁడై కైటభారి
చటులవాలకశాఘాతసంప్రభూత
[3]నీర మడ్డు స్వనంబున నింగి యద్రువ. ౬౬

సీ. కాఁడిపాఱిన మేనిగరులు బ్రహ్మాండంబు
[4]కడపపూబంతి కక్కజముదోఁప
ఖురపుటంబునఁ గీలుకొని మేరుకుధరంబు
మువ్వలోపలి[5] ఱాతిమురువు[6] వడయ
దీర్ఘకంఠకఠోరఘుర్ఘురస్వనమునఁ
బాతాళగోళంబు బాతళింప
నీలాంబుదశ్యామనిబిడదేహచ్ఛాయఁ
[7]బ్రళయాంధకారంబు దొలకరింప

1. ము. కటాహము సముద్ఘాటింప తా. కటాహమున సంధానింప 2. ము. క్రోడావతారుఁడై. 3. తా. నీరవండుస్వరంబున. 4. ము. కనుప. 5. తా. రాయి. 6. తా. నెరయ. 7. ము. ప్రళయాంతకాలంబు.

గీ. సప్తపాతాళముల క్రిందఁ జాఁగి పడిన
యవని నెత్తె నిశాతదంష్ట్రాంకురమున
నభినవస్తబ్ధరోమదివ్యావతారుఁ
డంబురుహలోచనుండు కల్పాదియందు. ౬౭

వ. ఇవ్విధంబున మహాపర్వతసన్నిభంబును ✿(నీలమేఘప్రతీకాశంబును దంష్ట్రాదండదారుణంబును విపులవృత్తఘనస్కంధంబును సమున్నత కటితటంబును హ్రస్వవృత్తోరుజంఘాగ్రంబును దీక్ష్ణఖురమండలంబును బద్మరాగసదృశేక్షణంబును దృఢదీర్ఘమహాప్రోథంబును సముదీర్ణోచ్ఛ్వాస నిశ్శ్వాస విఘూర్ణిత (ప్రళయార్ణవంబును) విద్యుచ్ఛటాపాటల ✿ (సటా)చ్ఛన్నకపోలస్కంధబంధురంబును నయిన వరాహరూపం బావహించి రసాతలంబున సలిలమగ్నయగు పృథివి నుద్ధరించిన. ౬౮

గీ. దానవారాతిదంష్ట్ర నెత్తంగఁ బడిన
యుర్వి [2]సూపట్టె జలధినీ రోడి(గిలఁగఁ
బసిఁడికామ హత్తించిన పంబుతోడి
(క్రొత్త) వెలిపట్టు జగజంపు గొడుగు వోలె. ౬౯

సీ. జయజయధ్వనులతో సనకాదిమునికోటి
వేదాక్షరంబుల వినుతి సేయ
బహుళసౌరభ(పరంపర) లుప్పతిల్లంగ
విద్యాధ(రులు పుష్పవృష్టి) గురియ
దివ్యదుందుభిసముత్థితనినాదంబుల
(భువననిష్కం)భంబు బోరుకలఁగ
జోకయై యప్సరస్సుదతీకదంబంబు
నింగిమీఁదఁ బ్రమోదనృత్త మాడ

✿ తాళపత్రమున లేదు. 1.ము. నట తా. నై. 2. ము. తా. సుట్టును

గీ. జద్దువడి యుండె నొక కొంతప్రొద్దు వేడ్క
నవయవంబులు గరుదాల్ప నచ్యుతుండు
ప్రళయజలనిధి క్రింద (లోఁబ)డినయట్టి
యుర్వి దంష్ట్రాంకురంబున నుద్ధరించి. ౨౦

గీ. సురలు తనమీఁదఁ బువ్వులసోన గురియఁ
జూడ నొప్పా[1]రె హరి [2]శరక్రోడమూర్తి
కందరంబుల ఖద్యోతగణము మెఱయఁ
జాల నొప్పారు నంజనాచలము వోలె. ౨౧

వ. ఇవ్విధంబునఁ బ్రళయసలిలోపద్రవంబు[3]డిపి ధాత్రిఁ [4]బూర్వస్థానం
బున సంస్థాపించి సర్వసర్వంసహాభార ✿ (వహన)ంబునం బ్రభవించిన
ప్రయాసఖేదం బుజ్జగించుట[5] కయి పాఁపసెజ్జపై మున్నీటినట్టనడుమం
బవ్వళించి నారాయణుండు నిజాంతర్గతంబున. ౨౨

శా. దుర్వారోద్యమభంగి దంష్ట్రికతుదిం [6]దోరంబుగా నెత్తి యేఁ
బూర్వస్థానమునందుఁ బెట్టితి యథాపూర్వంబుగా నిప్పుడీ
యుర్వీమండలి నెంతవాఁడ నొకొ యోహోయంచుఁ జిత్తంబునన్
గర్వించె న్మధుకైటభాంతకుఁ డు[7]దన్వద్వారిమధ్యంబునన్. ౨౩

గీ. అంత నిటఁ దాన తానగు నబ్జభవుఁడు
దంభ[8]కోలావతారుఁడు ధాత్రి [9]యెత్తఁ
జూగెఁ బ్రారబ్ధమార్గానుసారముునను
మొదలుకొని యెల్ల విష్టపములు [10]సృజింప. ౨౪

వ. [11]మహత్సర్గంబు ✿ (భూతసర్గంబు వైకారికసర్గంబును నను) బుద్ధి
పూర్వకంబులగు మూఁడును బ్రాకృతసర్గంబులు; ముఖ్యసర్గంబు,

✿ తాళపత్రమున లేదు. 1. తా. రు. 2. తా. శ్వేత. 3. ము. ఁదీర్చి. 4. తా. నుద్ధరించి. 5. తా. సై. 6. ము. దూఁరంబుగా నైతి. 7. తా. హృద్యద్వారి 8. ము. క్రోడావతారుఁడై. తా. కోలావతారుఁడై 9. ము. యెత్తి, సాగె 10. తా. సృజించె. 11. తా. మహత్సర్గంబునా సు.

తిర్యక్సర్గంబు, దేవసర్గంబు, మానుషసర్గంబు, గ్రహసర్గంబుసునా [1]నైదును బుద్ధిపూర్వకంబులు వైకృతసర్గంబులు; కౌమార సర్గంబు ప్రాకృతసర్గంబు. ఈ తొమ్మిదియు నసాధకంబులు సాధకత్వంబును నైహికాముష్మిక హితాహితతదుపాయ తత్ప్రతికార విరహితంబునం జేసి [2]యప్రయోజనంబు లగుట నీ తొమ్మిది సర్గంబులవలనను బ్రయోజనంబు గానక కనకగర్భుండు మహేశ్వరునిం బ్రస్తుతించి తత్ప్రసాదంబునం బురాణప్రజాపతుల ✿(కశ్యప) మరీచి భృగ్వాంగిరస పులస్త్యపులహక్రతుదక్షవసిష్ఠుల మానసంబునం దొమ్మండ్రను ధర్మాధర్మసంకల్పంబుల మూఁటినిఁ గూడఁ బన్నిద్దఱు పుత్త్రులఁ గాంచె నా పన్నిద్దఱవలననుం బండ్రెండు దివ్య వంశంబులు ప్రజావంతంబులుఁ గ్రియావంతంబులునై ప్రవర్తిల్లె నందు ✿(దేవ)దైత్యదానవముని యక్షగరుడగంధర్వ కన్నరకింపురుష సిద్ధవిద్యాధరకర్మదేవతాప్సరఃకామినీరక్షోభూత పిశాచమనుష్య పశుపక్షిమృగోరగ కీటకగిరిగ్రావ వృక్షలతాగుల్మాదులును, గాయత్రీ త్రిష్టుప్సామ రథంతరంబులును, అగ్నిష్టో మహయమేధ వాజపేయాతి రాత్రపౌండరీకాదులు లోనుగాఁ గలుగుచరాచరంబులు ప్రాజాపత్యాంగోపాంగప్రత్యంగంబుల జన్మించె నివ్విధంబున నఖిల ప్రపంచంబు నిర్మించి విరించి నిజాంతర్గతంబున. ౨౧

ఉ. ఏ నధికుండ నాకుఁ బ్రతి యెవ్వరు నిర్జరకోటిలోన నేఁ
[3]గాని జగత్ప్రపంచపరికల్పన సేయఁగ లేఁడు తక్కొరుం
డే నఖిలేశ్వరుండ నని యెవ్వరునుం బ్రతికోటిలేమిఁ దాఁ
దాన యహంకరించెను విధాత సదా[4]శివు మాయ పెంపునన్.

వ. ఇవ్విధంబున నవష్టంభంబు గైకొని యంభోరుహసంభవుండు తాను సృజియించిన భువన (భవన)ంబులు వీక్షింపం దలంచి రాయంచ [5]తేరెక్కి దిక్కులఁ జరించువాఁడు ముందట. ౨౨

✿ తాళపత్రమున లేదు. 1. ము. నేదును. 2. తా. నిష్ప్ర. 3. తా. గాన. 4. తా. శివ 5. తా నెక్కి

మహాస్రగ్ధర.
అటఁ గాంచెం [1]బద్మగర్భుం డహిమకరధుళీహస్తినక్రాదియాదః
పటలీధాటీవిహారప్రచలితమహిభృత్పక్షవిక్షేపలీలా
[2]చటులోర్మివ్యాప్తఘోషాసముపచితదిశాసౌధవీధీవిటంకా
వటుసంఘాటాప్రతిశ్రు[3]ద్భయకలితజగద్వ్యాప్తి లబ్ధి న్సుధాబ్ధిన్. ౭౮

లయగ్రాహి.
తోయజభవుండు మదిఁ బాయని యహంకరణ
మాయ[4]ను జగంబు[5]ల కపాయము ఘటింపం
జేయ సమకట్టి ఫణిశాయి నిరుపాధి శుభ
దాయకు సురాసురనికాయమకుటా[6]గ్ర
స్థాయి కురువిందసముదాయఘృణి[7] కోటివిశ
దాయతపదద్వయుఁ గళాయుతుని శ్రీనా
రాయణు రమారమణు డాయఁ జని నిద్దురకు
రాయిడిగ నెవ్వఁడవురా యనుచుఁ బల్కెన్. ౭౯

క. లేలె మ్మెక్కడి వాఁడవు
పాలసముద్రమున భోగిపర్యంకమునం
దేలెద వొక్కండవు [8]ననుఁ
ద్రైలోక్యాధీశు [9]నెఱుఁగవా పరమేష్ఠిన్. ౮౦

సీ. పాతాళభువనసప్తకము నిర్మించితి
వానితి విశ్వవిశ్వంభరయును
దిక్చక్రవాళ మెత్తితిఁ జక్కఁ జేయఁగాఁ
[10]బాఁతుకొల్పితి గోత్రపర్వతముల

---

1. తా. కంజ. 2. తా. చటులోర్మివ్యాపి. 3. తా. ద్యుతికలిత 4. తా. తి. 5. తా. న. 6. తా. గ్రా. 7. తా. జాలనికటాయిత. 8. తా. నన్. 9. ము. నెఱుఁగురా. 10. ము. పాదుకొల్పితి

వరుసఁ దీర్చితి నేడు శరనిధానములకు
నారువోసితి నరణ్యములు పెక్కు
గ్రహతారనక్షత్రగతు లేఱుపఱిచితి
సరణు లేర్చితి నభస్స్వంతమునకుఁ

గీ. గదియఁ గూర్చితి బ్రహ్మాండకర్పరంబు
పరిధిగా [1]వాలిచితి మహావరణజలము
నిట్టినేఁ జేరవచ్చిన నెదురుకొనవు
పొన్పు డిగ్గవు దురవలేపమున నీవు. ౮౧

గీ. ఎవ్వఁడవు చెప్పు మనిన లేనవ్వు నవ్వి
యిందిరావల్లభుఁడు బ్రహ్మ కిట్టు లనియె
నే జగత్కర్తనై యుండ నెట్లు నీవు
కర్త నని పల్కెదవు సిగ్గు గాదె చెపుమ. ౮౨

గీ. విని యెఱుంగవె కల్పాంతవేళ నేను
దంభ[2]కోలావతార ముద్ధతి వహించి
సర్వసర్వం(సహాతలచక్ర)[3] భరము
దాల్చినాఁడను దంష్ట్రికాదండకోటి. ౮౩

శా. ఏలా వచ్చెదు డాయ నెవ్వఁడవు నీవెచ్చోటికిం బోయె [4]ది
ట్లేలా మ్రొక్కవు నాకు గర్వమిఁక నెంతే నోర్వ[5]కుందుం జుమీ
త్రైలోక్యాధి[6]పుఁడన్ సురాసురశిరోరత్నప్రభామండలీ
వ్యాలీఢాంఘ్రిసరోరుహుండ విడు గర్వారంభసంరంభమున్. ౮౪

గీ. అని వసుంధర నుద్ధరించిన బలంబు
భువన సర్గం బొనర్చిన పూనికయును

1. ము. వాల్చితిని. 2. ము. క్రోడా. 3. ము. సరణి. 4. ము. దీవేలా.
5. తా. కుందంజుమీ. 6. తా. పతిన్

గారణంబులుగాఁగ నాగ్రహము పూని
యచ్యుతుండు నజుండు గర్వాంధు లగుచు. ౮౫

వ. [1]ఒండొరుల నెఱింగియు నయ్యిద్దఱు మహేశ్వరు ✿(మాయా)
ప్రభావంబున. ౮౬

గీ. నన్ను గెల్చి కదా నీవు నలిననాభ
యఖిలలోకేశ్వరుఁడ వౌట యనియె బ్రహ్మ
నన్ను గెల్చికదా నీవు నలినగర్భ
యఖిలలోకేశ్వరుఁడ వౌట యనియె శౌరి. ౮౭

వ. ✿(అని యవష్టంభవిజృంభణమున). ౮౮

గీ. ఇందిరానాయకుఁడు శార్ఙ్గ మెక్కువెట్టె
గాండివము సజ్యముగఁ జేసెఁ గమలభవుఁడు
శరము లిద్దఱుఁ గాలాగ్నిసన్నిభంబు
లేసి రొండొరుపై శౌర్య మెసక మెసఁగ. ౮౯

మ. జవ మేపా[2]ర మురారిపద్మజభుజాచక్రీభవచ్ఛార్ఙ్గగాం
డివకోదండవినిర్గత[3]ప్రబలసందీప్తాస్త్రసంఘాతముల్
భువనక్రోడము నిండి భానుకిరణంబు ల్డాఁగనీకుండుటం
బవలుం బర్వె మహాంధకారములు పైపై సూచినిర్భేద్యముల్. ౯౦

గీ. గాండివము తేరిపైఁ బెట్టి కమలభవుఁడు
శార్ఙ్గమున నచ్యుతుం డేయు సాయకములఁ
గర్కశంబైన కుశపూలకమున [4]వ్రేసి
ఖండ ఖండంబులుగఁ జేసెఁ గదనవీథి. ౯౧

✿ తాళపత్రమున లేదు. 1. ము. ఒండొరు నెఱింగిన యయ్యిద్దరు. 2. ము.రె. 3. ము. ప్రభల. 4. తా. నేపి. 5. ము. ఖండములుగ.

క. వాలిక మెఱుంగుఁ దూపులు
నాళీకాసనుఁడు [1]కినుక నారాయణు పైఁ
గీలుకొనఁ జేసి యార్చెను
నాలుగు మోములను [2]ద్రిభువనములు వడంకన్. ౯౨

వ. ఇవ్విధంబున విధాత [3]యార్చి పేర్చినఁ గోపాటోపంబునం గటకటం బడి కైటభాంతకుండు లలాటవీథీవిటంకంబున భ్రుకుటి నటింపఁ గల్పాంత వేళానవముజ్జ్వలజ్జ్వలనజ్వాలాజాలలీలాక్రీడావహామహోగ్రవభామండలమధ్యవర్తియు విబుధరిపువధూవైధవ్యదానదీక్షాధురంధర ప్రభాపరాక్రమక్రీడానిర్వక్రపరాక్రమంబగు చక్రం బతని మీఁదఁ బ్రయోగించిన. ౯౩

మ. దిశలు న్నింగియు నేలయు న్బహులదీప్తివ్యాప్తి నంతర్భవిం
ప శతానందునిమీఁద సాగుటయు నప్పద్మాసనుం డేసె బ్ర
హ్మశిరోనామకమైన యస్త్రము సమస్తాస్త్రాధిదైవంబు న
వ్విశిఖం బుద్ధతి మ్రింగె నద్భుతగతి న్వేవేగ నాచక్రమున్. ౯౪

గీ. హరి విధాత [4]పైఁ బాశుపతాస్త్ర మేసె
నజుఁడు హరిమీఁదఁ బాశుపతాస్త్ర మేసె
నమ్మహాస్త్రంబు (లొండొంటి నాక్రమించఁ
జనియెఁ బరిపాటి దివ్యవర్షములు నూరు). ౯౫

చ. వటుతరవిక్రమస్ఫురణఁ బాశుపతంబులు రెండుఁ బోరఁగాఁ
జిటిలిన విస్ఫులింగములఁ జిల్లులు వోయె నభఃస్థలంబు ది
క్తటము(లు మండె నంబుధులు గ్రాఁగె రసాతల) గర్భగోళసం
పుటములు వొక్కె నుమ్మదము పుట్టెఁ జెమర్చెఁ బురాణకూర్మమున్.

---

1. తా. గిన్క 2. ము. త్రిభువనము వణఁకాడన్. 3. తా. యార్చినంబేర్చిన. 4. తా. మై.

ఉ. పాశుపతాస్త్రరాజము లభంగధృతిం దమలోనఁ బోర ఘో
రాశనిఖండసన్నిభములైన తదీయకృపీటసంభవో
ల్కాశతము ల్పరస్పరవిఘట్టనఁ జిచ్చుఱకోలలై వెసం
గేశవుమేన బ్రహ్మమెయిఁ గేలి యొనర్చె నపారవేదనన్. ౯౭

ఉ. కాంచనగర్భుఁడు న్నరకఘస్మరుఁడున్ బహుకాల మీ క్రియం
గాంచిరి నొచ్చి పాశుపతకాండయుగప్రభవాగ్నికీలలం
జంచలచిత్తవృత్తి బహుసంపద పెంపున [1]మూరిఁబోయి ద
ర్పించినయట్టి వారి కివి పెద్దలె యచ్చెరువంద [2]నేటికిన్. ౯౮

గీ. పాశుపతములు రెండు [3]నీభంగిఁ బోర
నజుఁడు హరియును వారింప నలవిగాక
విస్ఫులింగచ్ఛటావళి వేష్టనమున
స్రుక్కుచుండిరి యంగముల్ [4]పొక్కిపడఁగ. ౯౯

గీ. త్రిభువనంబును భయమందె దేవదైత్య ౧౦౦
ఖచరసిద్ధగంధర్వులు కలఁగఁ బడిరి
అస్త్రరాజద్వయంబు సంహారకాల
దహనుభంగి నేకాంగయుద్ధంబు సేయ.

గీ. అస్త్రయుద్ధము మాన్ప హర్యజులఁ గావఁ
దలఁచి యర్ధేందుమౌళి యత్యంతకరుణ
నస్త్రములు రెంటి నడుమ నయ్యవసరమున
సంభవించె [5]మహానలస్తంభమూర్తి. ౧౦౧

స్రగ్ధర.

✿ స్తభం బావిర్భవించెన్ జ్వలదనలశిఖా
జాలము ల్దిక్కులందున్

✿ తాళపత్రమున లేదు. 1. ము. మూరివోయి. 2. తా. వారికిన్. 3. తా. నిబ్బంగి. 4. ము. సొక్కి. 5. ము. మహాస్తంభ శంభు మూర్తి.

జృంభించె న్భూర్భువస్స్వస్ఫురతరజఠర
క్షేత్రము ల్చించదుల్కా
సంభారోద్యత్స్ఫులింగస్థగితములుగ నా
శంక విశ్వంభరుండున్
శంభుండు న్సంభ్రమింపం జటులతరతటి
త్సన్నిభస్ఫూర్తిమూర్తిన్. ౧౦౨

సీ. సప్తపాతాళవిష్టపము[1]లు భేదించి
ధరణిచక్రంబు బిందం బొనర్చి
భూర్భువస్స్వర్లోకములు సమాస్ఫోటించి
ధ్రువమండలంబుఁ దుత్తుమురు చేసి
పరమేష్ఠిపదవి కుద్భ్రాంతి యాపాదించి
హరిపదంబున కార్తి యావహించి
బ్రహ్మాండకుహరకర్పరము వ్రక్కలు వాపి
యావరణంబు లందంద చించి

గీ. [2]పరఁగఁ బుష్కరమార్గంబు పాయఁ బట్టి
యెగసి యెచ్చోట కేఁగెనొ యెఱుఁగ రాదు
శాతకుంభాద్రికూటాగ్రసన్నిభంబు
శాంభవంబైన పావకస్తంభ మపుడు. ౧౦౩

గీ. పొలుగల [3]యగ్గికంబంబు ప్రభవ[4]మంది
యుష్ణమును శీతమును గాక యుండెఁ గాని
యహహ పెట్లు జగం బుష్ణ మయ్యెనేని
శిశిర మగునేని వణఁకును సీతు వట్జి. ౧౦౪

---

1. తా. లుద్భేదించి. 2. తా. పరమ పుష్కర మార్గంబు పాయఁదట్టి 3. తా. యట్టి. 4. తా. మందె.

సీ. అద్భుతం బందిరి హరియుఁ బద్మభవుండుఁ
దమలోని తీవ్రరోషములు మాని
పుష్కలావర్తకాంభోధరవ్రాతంబు
గురిసెఁ గల్పకలతాకుసుమవృష్టి
జయజయధ్వనులతో సనకాదియోగీంద్రు
లభినుతించిరి ప్రస్ఫుటాక్షరముల
నమరదుందుభినినాదములు దిక్కుల నిండె
గంభీరతరమహాఘనరవముల

గీ. నడఁగె నస్త్రద్వయంబు నభ్యంతరమున
[1]నగ్గికంబంబులోఁ గాన[2]నయ్యె శివుఁడు
వలిపె తెరలోన నున్న భావంబు దోఁప
మాఘకృష్ణచతుర్దశీమధ్యరజని. ౧౦౫

గీ. హంసరూపంబు దాల్చెఁ బద్మాసనుండు
దంష్ట్రి రూపంబు గైకొనె దనుజరిపుఁడు
పోయి రంబరమున కధోభువనమునకు
నూర్ధ్వమును గ్రిందుఁ గానంగ నుత్సహించి. ౧౦౬

క. బహువర్ష సహస్రంబులు
ద్రుహిణుండును హరియు [3]నధ్యధోభువనములన్
బహులక్రియ శోధించిరి
దహనస్తంభంబు తుదయుఁ దన్మూలంబున్, ౧౦౭

వ. శోధించి యాద్యంతంబులు పొడగానక హరివిరించు లేతెంచి వామ
దక్షిణభాగంబుల నిలిచి జగత్కార[4]ణుండయిన యమ్మహాదేవు నిట్లని
స్తుతియించిరి. ౧౦౮

1. తా. నగ్నికంభంబు. 2. తా. బడియె. 3. తా. దివియధో. 4. తా. ణంబయిన

సీ. [1]శర్వ లోకాధీశ చంద్రార్ధశేఖర
పురుష పురాణ శంకర మహేశ
యభవ యంతర్యామివై [2]ప్రేరకత్వము
చేపట్టి జనుల శాసింతు [3]వీవు
భవదీయమాయాప్రభావంబు కతమున
నెఱుఁగ లేమైతిమి యేము నిన్ను
మాకుఁ గర్తవు నీవు మాకు భర్తవు నీవు
మాకు హర్తవు నీవు మాట లేల

గీ. నీ మహత్త్వంబు వర్ణింప నేర మేము
నిన్నుఁ దెలియంగ నేరము నిజము గాఁగ
నభవ యాద్యుండ [4]హాద్యుండ వగుదు గాన
నట్టి నీ కాచరింతు ముపాస్తి యెపుడు. ౧౦౯

గీ. పశువులము [5]మేము హర పశుపతివి నీవు
పశువులకు నెక్కడిది బుద్ధి ఫాలనయన
రాజశేఖర నేర్పు నేరములు చూడ
కరసి రక్షింపు మమ్ము నత్యంతకరుణ. ౧౧౦

గీ. విష్ణుమూర్తులు [6]కడచన్న వేళలందు
నజునిమూర్తులు [7]కడచన్న యవసరమున
[8]జిష్ణుమూర్తులు పర్యవసించినపుడు
[9]కలదె నీకు నపాయంబు కాలకంఠ. ౧౧౧

గీ. అమరవంద్య దివాభీత మనెడి పులుఁగు
హేళిమండల మీక్షింప నేట్లు నేర్చు

---

1. తా. సర్వ. 2. తా. ప్రేరకత్వంబు. 3. తా. వీవ. 4. తా. వైతివీ. 5. తా. నేము. 6.7. తా.గడసన్న 8. ము. విశ్వమూర్తులు విబుధులు వెడలునపుడు 9. ము. కలదు నీకనపాయంబు.

నేము [1]నిన్నుఁ బరీక్షింప నెంతవార
మిమ్మహాపరాధము క్షమియింపవలయు. ౧౧౨

వ. అని స్తుతియించినం బ్రసన్నుండై విరూపాక్షుం డాక్షణంబ లింగమధ్యంబున
వెడలి యర్ధనారీశ్వరుండును త్రినేత్రుండును నీలలోహితుండును,
వరదాభయ(హస్త)[2]మృగధరుండును సర్వాభరణ భూషితుండును
ప్రమథగణసమన్వితుండును గోటిసూర్య [3]ప్రకాశుండును బాలచంద్రావ
తంసుండును నై సన్నిధియగుటయుఁ బెన్నిధిఁ గన్న పేదల
✿(విధంబుం)బోలి విరించి నారాయణు లిట్లనిరి. ౧౧౩

సీ. ఇభచర్మపరిధాన యే భక్తి చేసిన
సంతసంబందు నీ యంతరంగ
ముడురాజమౌళి యే యుపచారములు నీకుఁ
బ్రియములై యుండు నెంతయును గరిమ
నగరాజకన్యకాప్రాణేశ నీకు నే
కెలనఁ బో సర్వాంగకృప జనించుఁ
గ్రతువైరి నీకు నే వ్రతముఖ్య మొనరింపఁ
గౌతుకోన్మేషంబు గలిగియుండు

గీ. నంధకాసురదమన నీ కభిమతంబు
లేయనుష్ఠానములు శర్వ యేమఖంబు
లాచరించిన [4]నీ వార మగుదు మట్టు
లభవ దాక్షిణ్యపరత మా కాన తిమ్ము. ౧౧౪

వ. అనినఁ [5]బ్రీతచేతస్కుండై ✿ (శివుండు) విశ్వంభరాంభోరుహసంభవుల
కిట్లనియె. ౧౧౫

✿ తాళ పత్రమున లేదు. 1. ము. నిను వినుతింపఁగ. 2. ము. మృగాంకధరుండును. 3. తా. ప్రతీకాశుండును. 4. ము. నీవారమగుట యట్టు. 5. తా. ప్రచేతస్కుండై.

మ. అవధానంబున నాకు [1]సత్ప్రియము సేయ న్సర్వదా మీకు [2]స
ద్వ్యవసాయం బొడఁగూడె నేని వినుఁడా యంభోజదృగ్భారతీ
ధవులారా విని యాచరింపుఁడు మదిం దాత్పర్య మొప్పంగ శ్రీ
శివరాత్రివ్రత మస్మదీయ మతి దాక్షిణ్యంబునం జెప్పెదన్. ౧౧౬

వ. బ్రాహ్మముహూర్తంబునందు మేల్కని శౌచక్రియలు నడపి గురునకభివాదనంబు సేసి సంకల్పంబు నడపి పూజోపకరణద్రవ్యంబులు సమకూర్చుకొని [3]నదీస్నానం బొనర్చి నిత్యనైమిత్తకాద్యనుష్ఠానంబులు దీర్చి [4]యలంకృతుఁడయి [5]యజనస్థానంబును సమ్మార్జనలేపనాదుల శోధించి వితానధ్వజంబు లెత్తించి [6]పతాకావలులు ✿ (గట్టి)తోరణంబులు [7]సంఘటించి (కదలీఫల పూగఫలపనసఫల నారికేళంబులు తోరణంబులుగాఁ గట్టి) దేవాలయంబు ప్రవేశించి మౌనియై భసితత్రిపుండ్రంబును భస్మోద్ధూళనంబును గావించి రుద్రాక్షమాలికలు ధరియించి శివభక్తుల రావించి గురూపదేశ మార్గంబున [8]నాసనంబుఁ బాద్యం బర్ఘ్యంబు [9]మధుపర్కంబు నిచ్చి [10]పంచవదనంబులుఁ బంచామృతంబుల నభిషేకించి ఫలోదక పుష్పోదక గంధోదకకుంకుమోదక రత్నోదక కర్పూరోదకంబులనభిషేకించి వస్త్రం బుపవీతం బాచమనంబు గంధంబు భూషణంబు పుష్పంబు ఫలాహారంబు నీరాజనంబు ధూపంబు వ్యజనంబు వాదిత్రంబు దర్పణంబు స్తోత్రంబు మొదలుగాఁగల [11]షోడశోపచారంబుల నువచరించి నాలుగుజాములును జాగరంబు సేయునది. (ఇది శివరాత్రి) వ్రతచర్యప్రకారంబు. ౧౧౭

✿ తాళ పత్రమున లేదు. 1. ము. సంశ్రయము. 2. ము. నధ్యవసాయం.
3. ము. నదీస్నానంబుమొనర్చి. 4. తా.యలంకృతులై 5. ఆ.జనస్నానంబున 6. తా.ఫలావలులు
7. తా. గాగట్టి 8. తా. నాసనార్ఘ్యపాద్యంబుల 9. తా. మధుపర్కంబిచ్చి 10. తా. పంచవదను
11. తా. యశేషోపచారంబుల

గీ. బ్రహ్మహత్యాయుతము సురాపానశతము
వీరహత్యగోహత్యలు వేనవేలు
శిశువధంబు [1]జనంగమ [2]స్త్రీనిషేవ
మాదియగు పాపములఁ [3]దోలు నభవురాత్రి. ౧౧౮

వ. తొల్లి యొక్క బ్రాహ్మణుండు మహా[4]పాపంబులు సేసి (సర్వజనంబులచేత నిందితుండై యొక్క) శివరాత్రి[5]వ్రతదర్శనంబున శివపురంబునకుం జనియె
ననిన శౌనకాదు లక్కథకున కిట్లనిరి. ౧౧౯

గీ. అద్భుతం [6]బయ్యెడిని మాకు నగ్రజన్ముఁ
డెట్టు పాతకములు సేయు టెట్టు [7]లట్టి
పాపి శివరాత్రివ్రత మెట్టు పరఁగఁ జూచె
నంతయును విస్తరింపుమా [8]యనినఁ బ్రీతి. ౧౨౦

శా. జీమూతాన్వయరాజధైర్య సుమహాక్షీరాబ్ధిగాంభీర్య [9]సు
త్రామప్రోద్భవగాఢశౌర్య సుమనోధన్వాతిసౌందర్య పౌ
లోమీనాయకతుల్యభోగయుత [10]సుశ్లోకద్రుజిత్యాగ భా
షామాధుర్యమతిప్రకాశధిషణా సత్యార్థసంభాషణా. ౧౨౧

క. నిత్యయశశ్శ్రీసుందర
మత్యమరాచార్యవర్య మాన్యచరిత్రా
భృత్యజనావనతత్పర
సత్యహరిశ్చంద్ర సరససాహిత్యనిధీ. ౧౨౨

---

1. తా నుజంగము 2. ము. శ్రీ వినాశ. తా. స్త్రీ నిషేధ 3. తా. బొల్చు 4. తా. పాత కంబులు. 5. తా. వ్రతంబాచరించి. 6. తా. బదినీవుమాకు. 7. తా. లిట్టిపాటి. 8. తా. కనిన 9. తా. సు. త్రామాత్ స్మవ. 10. తా. సుశ్లోకచ్ఛటాభూష. ము. సుశ్లోకారిజిత్యాగ

మాలిని. అమితహితసుభాషా స్వాంత విద్యావిశేషా
సమరముఖదిలీపా చంద్రకందర్పరూపా
కమలనయ (న)వీర్యా కాంచనాహార్యధైర్యా
విమలరుచిరకీర్తీ విశ్రుతానందమూర్తీ. ౧౨౩

గద్యము

ఇది శ్రీమత్కమలనాభపౌత్ర మారయామాత్యపుత్ర సకలవిద్యాసనాథ
శ్రీనాథనామధేయప్రణీతంబయిన
శివరాత్రిమాహాత్మ్యంబునందుఁ
బ్రథమాశ్వాసము.

శివరాత్రిమాహాత్మ్యము

(సుకుమారచరిత్రము)

ద్వితీయాశ్వాసము

శ్రీహిమవద్గిరిపుత్రిమ
నోహరపదభక్తిజాతనూతనసరస
వ్యాహారకావ్యనాయక
మోహనతనుజితజయంత ముమ్మయశాంతా. ౧

వ. అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లని చెప్పం దొణంగె. ౨

సీ. కాంచనాచలముతో గర్వించి యేకొండ
[1]పెరిఁగె బ్రహ్మాండకర్పరము మోవ
నేకొండచఱులపై మహిశైలకన్యక
చెంచులేమలఁ గూడి సంచరించు
వజ్రాల కమరు తేవ విడంబనము సేయు
నేకొండమొలచుట్టు నిందుతనయ
యల్లొనేరెడు దీవి యవనీధ్రములలోన
నేకొండ కైశ్వర్య మెక్కు డయ్యె

1. తా. పెరిగి.

గీ. నట్టి వింధ్యనగేంద్రపర్యంకభూమి
దండకారణ్యవిపినమధ్యంబునందు
రత్నపుర మనఁ గల దొక రాజధాని
కిన్నరాధీశు నగరికిఁ గీస వెలితి. ౩

గీ. స్ఫటికమాణిక్యపాషాణఘటితమైన
యప్పురము కోట యాకాశ మంటి యొప్పు
వేడ్కఁ బాతాళభువనంబు వెడలివచ్చి
[1]చుట్టుముట్టినయట్టి వాసుకియుఁ బోలె. ౪

గీ. [2]పట్టణంబున దేవతాభవనకోటి
తుహినగిరికూటములతోడఁ దులలుతూఁగు
నమరగంగాపయః ప్రవాహములఁ బోలుఁ
దచ్ఛిరస్థాపితోన్నతధ్వజపటములు. ౫

సీ. [3]ప్రణతదేవకిరీటమణిమయూఖచ్ఛటా
పటలకిమ్మీరాంఘ్రిపంకజుండు
వికటపాటలజటామకుటకోటిఘటిత
కోమల[4]తారకాకాముకుండు
గంధదంతావళక్రవ్యాదరాట్కృత్తి
కంథాధురంధరకంధరుండు
కుంభినీధరసుతాకుచకుంభమృగమద
స్థాసకస్థగితవక్షస్థలుండు

గీ. శంభుఁ డోంకారనాథుండు శాశ్వతుండు
పాయకయ యుండు నవ్వీటి పరిసరమున
నర్మదాసింధుతీరకాంతారభూమి
మఱ్ఱియనుపేరి కల్పద్రుమంబు [5]నీడ. ౬

1. ము. చుట్టుచుట్టినయట్టి. 2. తా. పటెనంబున. 3. ము. తా. మకుట.
4. తా. తోరణకోవిదుండు. 5. ము. మొదల.

వ. అప్పట్టణంబునకుఁ జుట్టును జనపదంబు [1]లైరావతీశతద్రూవిపాశా సింధునదీమాతృకంబులును, విశ్వవిశ్వంభరాభ్రూలతానుకారి సేతురేఖా లంకారంబులును, దటాకతరుకుసుమకేసరక్షరదమందమకరందధారా ధోరణీసహస్ర[2]సంవర్ధితకుల్యాసలిల కల్లోలమాలికా[3]స్ఫుటస్ఫాయత్కాయమాన నానావిధోద్యానవాటికా సంఘటితాకాల కాలాంధకారంబులును, నారామచూతపోతనికర సుకుమారకిసలయాస్వాదకషాయ కంఠకలకంఠ కామినీకోమలకుహూకార కోలాహలాంకురితపంచమ రాగరాజంబులును, రాజాన్నకలమషాష్టిక పతంగ[4]ప్రియనానావ్రీహిసస్య[5]ప్రశస్తంబులును, ప్రవర్ధమానవనంబులును, [6]నిబిడిత సారసికంబులును, గుళుత్థాభ్యుత్థానంబులును, సముద్గత ముద్గసామగ్రీ సంగ్రహంబులును, [7]నణుకచణక చణంబులును, సిద్ధార్థ[8]శ్యామాక గోధూమ [9]గర్ముత్తిలజర్తిలంబులును, నదూషిత[10]మాషకోరదూషిత కోన్మేషంబులును, [11]కుసుంభకుసుమగుచ్ఛచ్ఛాయాచ్ఛటా [12]భృంగణశోణభంగోమాణు శృంగారిత జాంగలక్షేత్రంబులునునై దాశరథి [13]చరిత్రంబునుం బోలె సీతావృత్తి [14]సరళంబును, జంద్రోదయంబునుం బోలెఁ గరసహస్రసంవర్ధిత [15]రత్నాలయంబును, యదువంశంబునుం బోలెఁ గులక్రమాగత శూరపురుషోత్తమబలాభిపాలితంబునునై యుండు వెండియు. ౭

మ. పరలోకస్థుఁ[16] బతిఁ ఋషాంకు బ్రతికింపంగోరి యోంకారశం
కరు మ్రోలన్ రతి [17]ముక్తకంఠముగ నాక్రందించునా [18]నొప్పు న
ప్పురబాహ్యోపవనాంతదీర్ఘికల రేపున్ మాపు వీతెంచు వు
ష్కరకింజల్కభుజిక్రియాసుఖితహంసక్రేంక్రియారావముల్. ౮

---

1. ము. తా. లీలావతీ శతద్రువి పాట్సింధు 2. తా. సువర్ధిత 3. తా. స్ఫాల 4. తా. ప్రాయ 5. తా. ప్రస్థంబులును 6. తా. నిపీడితకాసార నేకంబులును 7. తా. సనకోచణక చణకంబులును 8. తా. శ్యామ 9. ము. శర్మరాతిల 10. ము. మహాకోర 11. ము. కుస్తుంబురు. 12. ము. భృంగ 13. తా. చరిత్రంబులునుంబోలె 14. తా. సరళంబులును 15. తా. రత్నాలయంబులును 16. తా. మదిఁ 17. తా. కంఠముక్తముగ 18. తా. నప్పురీపుర బాహ్యోపవన.

మ. ధరణీచక్రము వోలె నప్పురము విస్తారంబు నాయామముం
బరికింపంగ నశక్యమైన గరిమం బాథోధిగంభీరతం
బరిఖామండల మంబురాశి నుపమింపం బాత్రమై యొప్పు నం
బరకల్లోలలురత్తిమింగిలఝలీమత్స్యాహినక్రోద్ధతిన్. ౯

గీ. భద్రజాతి యేనుంగు లప్పట్టణమునఁ
బ్రకటితస్ఫూర్తి నొప్పు సిబ్బములతోడ
విమలవారాశిఫేనఖండములతోడి
కవ్వపుంగొండ బందులో కాక యనఁగ. ౧౦

ఉ. లక్షలసంఖ్య లప్పురి కెలంకులయందుఁ గొలంకు లొప్పు వాః
పక్షిగరుచ్ఛటాపవనపాతవికంపితపంకజంబులై
[1]వీక్షణకౌతుకంబు ప్రభవింపుచు నుందును లీలమై సహ
స్రాక్షుఁడు విశ్వరూపమహిమాద్భుతముం బ్రకటించెనో యనన్. ౧౧

శా. ఆవింధ్యాచలదుర్గ [2]మేలు శబరాధ్యక్షుండు హేమాంగదుం
డావార్ధిద్వితయద్వయావధిగఁ జక్రాధీశ్వరుల్ గొల్వ నా
శావేదండఘటాకపోలతలమూర్ఛద్దానధారాజల
ప్లావప్రక్రమసంవిశుద్ధబహులప్రస్ఫూర్తిమత్కీర్తియై. ౧౨

సీ. శివుని కైవడి [3]మహాసేనానుయాతుండు
బలభేది పగిది[4] నపవ్యపాయుఁ
డరవిందహితు లీల [5]నధిగతాభ్యుదయుండు
[6]బుధుని క్రియ నజహత్ప్రుష్కరుండు
గంగాప్రవాహంబు కరణిఁ బావనమూర్తి
భుజగాధిపుని భంగి భోగశాలి

1. తా. వీక్షకుఁ గౌతుకంబు 2. తా మేలె 3. ము మహాసేనాన యాత్మ్ముండు తా మహాసేనానియాతండు 4. తా నవవ్యవసాయు 5. తా నధికరాభ్యుదయుండు 6. బుద్ధుని క్రియ జయత్పుష్పశరుఁడు.

యేనుంగు చందాన దానధారాశోభి
శౌరి లాగున శంఖచక్రపాణి

గీ. కర్త యాశ్చర్యములకు నాకరము నీతి
కఖిలవిద్యాగమములకు నాస్పదంబు
పగఱ కుత్పాత[1]హేతువు బంధుకోటి
కమరలోకద్రుమంబు హేమాంగదుండు. ౧౩

గీ. ఆ నృపాలుండు నీతివిద్యానిరూఢిఁ
జారదృష్టియొఁ గాని విచారదృష్టి
సమధికైశ్వర్య వైభవోజ్జ్వలత నాతఁ
డష్టమూర్తియొఁ గాని యనష్టమూర్తి. ౧౪

యజ్ఞదత్త చరిత్రము

వ. ఆ రాజునకు నఖిలశాస్త్రవిద్యాకళా[2]పావనగంభీరబుద్ధి యజ్ఞదత్తుండను బ్రాహ్మణుండు దేవేంద్రునకు బృహస్పతియును వృషపర్వునకు శుక్రుండును దశరథునకు వసిష్ఠుండును రామునకు విశ్వామిత్రుండును నజాతశత్రునకు ధౌమ్యుండును [3]నలునకు సుమతియుం బోలెఁ బ్రధానియై రాజ్యభారంబు భరియించి యుండు నమ్మంత్రి భార్య వినయవతియు వివేకవతియు విభ్రమవతియు విలాసవతియు సౌభాగ్యవతియు లక్షణవతియు నౌదార్యవతియు గాంభీర్యవతియు లజ్జావతియు నై సర్వగుణసంపూర్ణ సుశీలాభిధానయగు [4]భామారత్నం బతనికిఁ [5]బ్రేమాస్పదంబై యుండు. ౧౫

గీ. అన్ని భాగ్యంబు [6]లున్న నా యబ్జ ముఖికి
శ్రీమహాలక్ష్మి గలుగఁగ నేమి సెలవు

1. ము.కేతువు. 2. తా. పావగాహబుద్ధి 3. తా హరిశ్చంద్రునకు సత్యకీర్తియును. ము. నలునకు దమనుండునుంబోలె 4. ము బాలా 5. ము బరమప్రియాస్పందబై 6. తా లుంగల.

పుత్త్రవదనావలోకనోద్భూతమైన
యొక్క సౌఖ్యంబు భ్రాంతియై యుండుఁ గాన. ౧౬

గీ. [1]తనయసంతానలబ్ధి దౌదవ్వు గాఁగ
విభవసంపత్తి గల్గియు విన్నఁబోయి
వనిత నిష్ఫలపుష్పదర్శనముఁ [2]దాల్చె
శరలతాకాననము వోలె జవ్వనంబు. ౧౭

సీ. కాంత పుష్పాదిభోగంబు [3]లింపని వను
వైరాగ్యవిధికిఁ దా వాల్చుఁ జిత్త
మన్వయంబునకుఁ దా నాలంబ మయ్యును
దను నిరాలంబఁగాఁ దలఁచు నింతి
ప్రొద్దునఁ [4]దగినట్టి భోజనం బొల్లక
యుపవాస [5]నియమంబు నువిద దలఁచు
సంపత్పరంపర సంభవిల్లిన నైన
సంతోష మొదవదు చామ[6]మదికిఁ

గీ. గోమలాంగుళదళహస్తతామరసము
కర్ణపూరత్వలీలకై కాలు సాఁప
గండతలదర్పణంబునఁ గదియఁ జేర్చి
[7]తరుణి చింతించు [8]సుతు లబ్ధి తడయుటకును. ౧౮

ఉ. సంతతిలేని దుఃఖమున సామజరాజఘటాంతవైభవం
బెంతయుఁ గల్గియున్ సరసిజేక్షణ [9]విన్నఁగఁ బోయియుండు సీ
మంతిని బోటికత్తెలకు మానసవృత్తి యెఱుంగఁ జెప్ప దై
[10]కాంతికకేళిశయ్యపయిఁ గాంత గుణించు మనోరథార్థముల్.

1. తా. తనయు 2. తా. దాల్చి 3. లిఁ పెసఁగిన తా. లింపనినను 4. తా. ఁదగునట్టి 5. ము. నంబుండ 6. ము. మతికి 7. ము. పడఁతి 8. ము. సుతలబ్ధి పడయుటకును 9. ము. చిన్నగ 10. ము. కాంతము.

ఉ. [1]ఆచపలాయతాక్షి కనకాంబురుహంబులఁ [2]బూజసేయు విం
ధ్యాచలకందరానిలయు నద్రిసుతాప్రియనాథు నర్మదా
వీచిపరంపరాసలిలవిప్రుషదాశ్రయశీతగంధవా
హాచమనప్రవృద్ధభుజగాధిపకంకణు నోంకృతీశ్వరున్. ౨౦

సీ. అభిషేక మొనరించు నలి నీలకుంతల
శంభు సోమోద్భ[3]వాసలిలధార
నెలఁత యభ్యర్చించు నీలోత్పలంబులఁ
దరుణనిర్మలసుధాధామమౌళి
గరళకూటగ్రాసకల్మాషకంధరు
మేన గంధ మలందు మీన[4]నేత్ర
యర్పించు దివ్యోపహారంబు లెలనాఁగ
కుటిల[5]కుండలిరాజకుండలునకు

గీ. నతివ దిరుగుఁ బ్రదక్షిణం బభవు [6]గుడికిఁ
గుచభరంబున నరగౌను [7]గూనుగిలఁగ
[8]రవలమట్టెల మ్రోఁతతో రాయిడింపఁ
జరణనూపురఝుళఝుళంఝుళరవంబు. ౨౧

వ. ఒక్కనాఁ డోంకారనాథునకుఁ బ్రదక్షిణం బాచరిం[9]చుచు నప్పద్మాక్షి ప్రాకారపురఃప్రఘాణంబున నొక్క పౌరాణికుండు శ్రీమహాభారతంబు వక్కాణించువాఁ [10]డపుత్త్రకులకుఁ బుణ్యలోకంబు లేదని కథానుకథన ప్రసంగంబునం బలికిన నయ్యింతి సంతానవిరహ వేదనాదూయమాన మానసయై మందిరంబున కేతెంచి యేకాంత భవనంబున [11]విహారశయ్యపై మేనువైచి చింతాక్రాంతయై యుండె నంత యజ్ఞదత్తుం డమ్మత్తకాశిని నన్వేషించి. ౨౨

---

1. తా. ఆ చపలాక్షి దాను 2. తా. బూని 3. తా. వ. 4. తా. నేత్రి 5. తా.కుంతలి 6. తా.నకును 7. తా. గూనిగిలఁగ 8. తా. రవణి 9. తా. పుచు 10. తా. అపుత్రులైనవారలకు 11. ము. విరహశయ్యపై.

ఉ. కాంత సరోజనాళలతికాతనుపాండుశరీరయష్టి నే
కాంతగృహాంతరస్థితc బ్రియాంగనc జేరcగ వచ్చె మంత్రి క
ల్పాంతమునన్ రసాతలగుహాకుహరంబున [1]డాcగి యున్న భూ
కాంత వరాహమూర్తి హరి గ్రచ్చఱ డాయcగవచ్చు కైవడిన్. ౨౩

వ. డాయవచ్చినc గృతప్రత్యుత్థానయగు నప్పంకజాక్షియుc దానునుం
బర్యంకంబునc గూర్చుండి యవిరళాశ్రుపాతార్ద్రీకృతదుకూలయు
ననలంకృతయు నైన సుశీలం జూచి యజ్ఞదత్తుం డిట్లనియె. ౨౪

గీ. ఏల యేడ్చెదు చెప్పవే యిందువదన
విపులశోకభరంబున వెక్కి వెక్కి
త్రాట గ్రుచ్చిన [2]క్రొత్తముత్యాల వోలెc
[3]జన్నుcగవ నున్న వీబాష్పజలకణములు. ౨౫

సీ. కుదురునిండిన మంచి గుబ్బచన్నుల మీcద
ధరియింప వేల ముత్యాలపేరు
ఫాలేందురేఖపైc బచరింప విది యేల
కుంకుమంబున బొట్టు గోరc దీర్చి
[4]యానబంధోద్ధురం బగు నితంబంబున
సవరింప వేల వజ్రాల[5]కమరు
పాయవట్టములతోc బసిcడి నూపురములు
హత్తింప వేల పాదాంబుజములc

గీ. [6]బంచవన్నియ రాచిల్కc బంజరమున
నేల సదివింప [7]వనురాగ మెసకమెసcగ

---

1. తా. డస్సియున్న 2. ము. ముత్యాలదండవోలె 3. తా. చన్నులవి నున్నయవి భాష్పజరకణములు 4. ము. యానచక్రోద్ధురంబగు నితంబము మీcద 5. తా. కమలు 6. తా. పచ్చ 7. తా. కనురాగ.

నేల చింతించెదవు [1]చెప్పు మిందువదన
గండపాళికఁ గెంగేలు గదియఁ జేర్చి. ౨౬

గీ. నెలఁత నులివేఁడియైన నీ నిడుదయూర్పు
మాటిమాటికి నిపుడు నా మానసంబుఁ
గంప మొందించు చున్నది కల్లగాదు
ప్రబల భవదీయవక్షో[2]భరంబుఁ బోలె. ౨౭

క. అపరాధము సేయఁ గదా
చపలాయత[3]నేత్ర ! [4]యేను జనవున నేనిన్
నిపుణతతోఁ జింతించిన
నెప మేమియుఁ గానరాదు నీ నెగులునకున్. ౨౮

క. భవదాయత్తము విభవము
భదాయత్తంబు సువ్వె ప్రాణము నాకున్
భవదాయత్తము సర్వము
ధవళాంబుజపత్ర[5]నేత్ర తథ్యం బరయన్. ౨౯

వ. ఈ దుఃఖంబునకుం గారణం [6]బేమి చెప్పుమని [7]యడుగుటయుం బ్రత్యుత్తరం బీక యూరకున్న దాని తాంబూలకరండవాహిని మంత్రితో నిట్లను దేవ దైవంబు కరుణ లేమిం జేసి పెద్ద కాలం బిమ్మహా దేవి సంతానలాభంబు దూరంబగుటకారణంబుగాశయనాసన [8]పానభోజన విభూషపరిధానాది సముచితవ్యాపారంబులు పరిజన ప్రయత్నంబున ✿ (ం బ్రతిదినంబు) నెట్టకేల[9]కు నిర్వర్తించుచు దేవరకు హృదయ [10]వేదన గావింపనోప[11]క

✿ తాళ పత్రమున లేదు 1. తా. చెప్పె యిందువదన 2. తా. భవంబు 3. తా నేత్రి 4. తా. నేను జను నొరునేనిన్ 5. తా. నేత్రి 6. తా. బు. 7. తా. యడిగినం 8. తా. స్నాన 9. తా. కునికి వర్తించుచు 10. తా. పీడ 11. తా. కనారతంబు నేకారణంబు.

యనవరతంబుఁ దోఁపకుండఁ జరియించుచున్నయది [1]నిన్నటి రేపు తపనమండలంబు కుపిత (కపికపోల) క్రోడతామ్రంబై యుదయగిరికవాటవిటంకంబు [2]నలంకరింప వింధ్యాచలనితంబ బింబంబునకు మణిమేఖలాకలాపంబునుంబోలిన నర్మదాప్రవాహంబునం గ్రుంకి యోంకారేశ్వరు శశాంకరేఖాలంకారు హేమపంకజంబులం బూజించి గుడికిం బ్రదక్షిణంబు సేయునది దేవభవనప్రాకారగోపుర ప్రఘాణంబునం బౌరాణికుండు మహాభారతంబు వక్కాణింపుచుం [3]గథానుకథనప్రసంగంబున నపుత్త్రకులకుఁ బుణ్యలోకంబులు లేవని పలికిన నప్పలుకులు నెమ్మనంబునం గీలుకొని వాలంప [4]ములుకులుంబోలె వేదన యుత్పాదింప భవనంబునకు వచ్చిన [5]యేకాంతంబ యిచ్చోట నవిరళబాష్పధారాదుర్దినాంధ[6]కారితముఖియై యీ దుర్దశం బొందియున్న యది(యనుటయు). ౩౦

ఆ.వె. మంత్రి యొక ముహూర్తమాత్రంబు చింతించి
యుష్ణదీర్ఘమైన యూర్పు నిగుడ
[7]నెంత చింత దీని కిది మహాబలవంత
మేమి సేయ వచ్చు నిందువదన. ౩౧

ఉ. ఊరక [8]కుంద నేమిటికి నోంకృతినాథుఁడు నర్మదానదీ
తీరనివాసి భక్తజనదివ్యమహీరుహ [9]మున్న వాఁడు నీ
రేరుహనేత్ర తత్పదపరీష్టి యభీష్టశుభాభివృద్ధికిం
గారణమౌ టెఱుంగవె వికారము దక్కు భజింపు శంకరున్. ౩౨

గీ. ఈశ్వరుం డద్రిజానాథుఁ డిందుమౌళి
కరుణ [10]లేకున్న మన కెట్లు కలుగ నేర్చుఁ

✿ తాళ పత్రమున లేదు 1. తా. నిన్నరేవు 2. తా. ల. 3. తా. కథాకథన 4. ము. ములికియుంబోలె 5. తా. యేకాంతంబున నిచ్చోట 6. తా. కారముఖి 7. తా. దీనికెటులైన దేవుండు బలవంత. 8. తా. యేద్వ 9. ము. మున్సదాశివున్ సారసనేత్ర 10. ము. లేకనుసుతుఁ డెట్లు

జంద్రచందనచంద్రికాశైత్యమైన
పుత్త్ర పరిరంభసౌఖ్యంబు పువ్వుఁబోణి. 33

గీ. గురుజనంబుల [1]సేవింపు కువలయాక్షి
[2]కమలలోచన ముక్కంటి కరుణఁ జేసి
[3]మున్ను గురు నుపదేశంబు మొనయఁ గాంచి
రభిమతార్థంబు లొందరే [4]యనుదినంబు. ౩౪

వ. సర్వజగత్ప్రసిద్ధంబుగదా యితిహాసంబు తొల్లి చండకౌశికు వరప్రసాదంబున మగధాధిపతియగు [5]బృహద్రథుండు జనార్దను గెలువం దగినట్టి శౌర్యనిధి జరాసంధుం గాంచె దశరథుండు విభాండకతనయుం(డగు ఋశ్యశృంగు) నారాధించి దిగ్గజంబులం బోలిన కుమారుల ✿(సకలలోకహితంబుగా) నలుగురం [6]బడసె సమారాధిత గురుదేవతాప్రసాద ✿(వశ)ంబున. ౩౫

గీ. వెలఁది పుత్త్రోదయారంభవేళయందు
నిన్ను నెన్నఁడు చూతునో కన్నులార
విమలచంద్రోదయారంభవేళయందుఁ
బూర్ణిమా[7]యామినినిఁ బోలెఁ బుణ్యగరిమ. ౩౬

వ. దేవీ శోకంబు విడువుము ధైర్యం బవలంబింపుము ధర్మంబు నడువుము దానంబుసేయుము [8]వ్రతంబులు సలుపుము సత్యంబు పలుకుము మన పాలి దేవతలు మన కభీష్టలాభంబుఁ బొందింపఁ గలవారు భవ్యసంతాన లాభంబున సంతోషంబు వహింపం గలవవి [9]దుఃఖాపనోదననివుణంబులు ధర్మోపదేశ[10] గర్భంబులు [11]చాటుమధురంబులు నగు మాటల నూరార్చి,

---

✿ తాళ పత్రమున లేదు 1. తా. సేవించు 2. తా. నలినముఖి నిష్ఠమీర సంతత మనీష 3. తా. మునిజనంబుల భజియించి మున్నుగాంచి 4. ము. నబ్జవదన 5. ము. రాజుదైతేయకుల విమర్దను 6. తా. గాంచె 7. తా. యామినియు 8. తా. నేమంబున నోములు నోయుము 9. ము. దుఃఖోపశమనభాషణంబులు 10. తా. నిపుణంబులు. 11. ము. చారు.

కాంచనకలశోదకంబులు కరపల్లవంబున ధరియించి [1]నయనంబులు దుడిచి యగ్గజయానకు ముఖప్రక్షాళనం బాచరించి మందీభూతదుఃఖ యగుట యెఱింగి మంత్రి యంతఃపురంబు వెడలి సముచిత వ్యాపారంబులం బ్రవర్తిల్లె నది యాదిగ [2]నాగమోక్త ప్రకారంబున సభక్తివినయతాత్పర్యంబున. 32

ఉ. ఆధవళాయతాక్షి వసుధామరకోటి భజించు దేవతా
రాధన మాచరించు మునిరాజి కుపాస్తి యొనర్చు [3]మంత్రవి
ద్యాధరుల న్నుతించుఁ గొనియాడును యోగిజనంబు వర్ధమా
నాధికభక్తిభావమున నాత్మజసంతతిలబ్ధికామనన్. 33

గీ. ఎఱుఁగునే నీడకన్నును నెండకన్నుఁ
[4]జెలఁగి పూఁచునే కర్మవంచిన లతాంగి
యెట్టిక్లేశంబులకునైన [5]నీడఁబోదు
తన మనంబున [6]నిగ్రుచు సంతానకాంక్ష. 34

సీ. భక్తితో మాతృకాభవనంబులకు నేఁగుఁ
గావించు [7]నతి దిశాదేవతలకు
వాయసంబులకు నిర్వర్తించు దధిబలిఁ
గొలుచు జ్యేష్ఠాదేవి నలఘుమహిమఁ
జదివించుకొనుఁ బుణ్యసంహితావ్రాతంబు
మూలికామాణిక్యములు ధరించుఁ
[8]దాంబూలగంధాక్షతలు చిరంటుల కిడు
[9]విప్రశ్నికల గారవించుఁ దఱచుఁ

1. తా. తన యమ్మానినీరత్నంబునకు 2. తా. సుశీల పరమభక్తి తాత్పర్యంబున 3. ము. మంత్రవిద్యాధృతబుద్ధిఁగాంచు. 4. తా. చొలవకూచిన కదవంచునే లతాంగి 5. తా.నీడజోదు 6. తా. నిగుర్చు 7. ము. నతిథిసత్కారములను 8. ము. దన్వంగి 9. తా. విప్రకన్యల.

గీ. గుమ్మరావంబు కడవలు కొల్లవిడుచు
బాలురకుఁ దియ్యపండులు పంచి యిచ్చుఁ
జెలులుఁ దానునుఁ [1]రేలు పోచిళ్ళువోవుఁ
దామరస[2]నేత్ర పుత్త్రసంతానకాంక్ష. ౪౦

వ. ఇవ్విధంబునఁ [3]బుణ్యోపవాసవ్రతదానధర్మ దేవతారాధనంబు[4]లఁ బ్రతిబంధదోషంబులుం బాసిన [5]నా సుశీలాదేవియందుం బ్రతిపచ్చంద్రబింబంబు సరసియందునుంబోలె గర్భం బావిర్భవించిన. ౪౧

సీ. అభ్యంతరస్థాగ్ని యగు శమీలత వోలె
నిధిగర్భ యగు నబ్ధి[6]నేమి వోలె
[7]నంతస్థదిగ్దంతి యగు వియన్నది వోలె
శశికుక్షి యగు నస్తసంధ్య వోలె
నాలీనహర్యక్ష యగు నద్రిగుహ వోలె
వినయధారిణి యగు [8]విద్య వోలె
[9]జలదాంతరి తయగు నలినాప్తరుచి వోలె
సూనృతాభిధ యగు సూక్తి వోలె

గీ. నాదిమబ్రహ్మసంభరితోదర యగు
కైటభారాతినాభ్యబ్జ[10]కళికవోలె
నధిగతాగస్త్య యగు దక్షిణాశ వోలెఁ
బ్రథమగర్భంబు ధరియించెఁ బల్లవోష్ఠి. ౪౨

గీ. [11]పలుచఁ బాఱెను గండదర్పణయుగంబు
నవమధూకప్రసూనంబు [12]నవమధుకర

---

1. ము. వ్రతములు సలుపుచుండు 2. తా. నేత్రి 3. తా. పుణ్య వ్రతోపవాస 4. తా. లు. 5. ము. నాసుదతీలలామంబు మెఱసి 6. ము. నిలయ 7. తా. నసమగ్న 8. ము. వినత 9. ము. నస్తాంతరితయగు 10. ము. కమునుబోలె 11. తా. పలచ 12. తా.నవమతించె.

[1]మానుగతిఁ జూచుకంబులు నసితమయ్యె
సవతి పూఁబోండ్ల యాననాబ్జములతోడ. ౪౩

చ. మనమున కుత్సవం బొసఁగె మంత్రికిఁ [2]బట్టపుదేవి గర్భశో
భనమునఁ [3]జేసి వెల్వెలఁగ బారిన ముద్దుల నెమ్మొగంబుతో
ఘనసమయంబునందుఁ బొడకట్టిన చల్లని తూర్పుగాలిచే
ననిచిన కన్నె గేదఁగికి నచ్చిన కూరిమిచుట్టమో యనన్. ౪౪

గీ. గర్భభారాలసాంగియై కంబుకంఠి
చెవి శిరీషప్రసూనంబు [4]చేర్ప నోప
దెట్లు ధరియింపఁగా నోపు హేమరత్న
కంఠికాహారకేయూర[5]కటకములను. ౪౫

క. ఎలదోఁట తీఁగెయుయ్యెల
కలకంఠికిఁ [6]బిన్న నాఁటి కతలై తోఁచెం
జెలువకుఁ బాదాంబుజములు
[7]గిలిగింతలు వోవుఁ గేలిగిరివార్తలకుఁ. ౪౬

శా. ఆసారంగవిలోలలోచనను గాఢాలింగనక్రీడల
న్వాసాగారము కేలితల్పముపయి న్మన్నించి మంత్రీశుఁ డ
త్యా[8]సక్తిం జవిచూచు నెట్టుకొని మృత్స్నాస్వాదనప్రక్రియా
వ్యాసంగంబు[9]నఁ గమ్మనైన యదసీయంబైన బింబోష్ఠమున్.

క. జలరుహనాభుని వక్ష
స్థలికౌస్తుభమునను [10]మృదుని జడముడి నుదురా

1. తా. నాతి కుచచూచుకంబులు 2. తా. బట్టముదేవి 3. ము. బల్పనై చెలువుపై కొను 4. తా. ఁజతచనోప 5. తా. కంకణములు 6. ము. చిన్ననాఁటి 7. ము. గిలిగింతలు గొలుపుఁ గేలిగిరి గుహలందున్ 8. ము. సంగంబొసరించె ముద్దుగొనె 9. తా. ను. 10.ము. దీప్తిఁ దనరెడు మణీరా

ట్కలికాలంకృతి వోలెం
బొలఁతుక ప్రత్యగ్రగర్భమున నొప్పారెన్. ౪౮

వ. ప్రతిదివసోప[1]చీయమానగర్భనిర్భర[2]యగు నయ్యాదిగర్భేశ్వరి కౌముదీ
[3]మహోత్సవంబునఁ బ్రియసఖీవిలోచనచకోరి[4]కలం గోరికలు[5] నిండించి
వెండియు. ౪౯

చ. బహుదినముల్ మహాసచివు [6]పట్టపుదేవికి వృద్ధిఁ బొందె దు
స్సహనవగర్భ[7]సంగ్రహము(జాడ) సఖుల్ ప్రియమందఁగా ముహు
ర్ముహురనుబద్ధజృంభితసముద్గతవిహ్వల[8]లోలనేత్రముల్
జహదజహత్సమగ్రపురుషాయితకేలివిజృంభణంబు[9]లై. ౫౦

గీ. [10]అల్లనల్లన మెలఁగుఁ బద్మాయతాక్షి
సముదితంబైన గర్భభారము కతమున
సమ్యగాపీతజలరాశిసలిల [11]మైన
ప్రావృడారంభనవమేఘపంక్తి వోలె. ౫౧

శా. [12]సీమంతోన్నయనంబుఁ బుంసవనముం జేయించె శ్రీయజ్ఞద
త్తామాత్యాగ్రణి[13] చే నృపాలకుఁడు వింధ్యాధీశ్వరుం డర్మిలి
న్సామంతక్షితిపాలమంత్రు లసమానంబైన ప్రేమంబునన్
భామా[14]హేమతురంగరత్నములు పైపైఁ బావడ ల్దేరఁగన్. ౫౨

సీ. కమ్మగొజ్జఁగినీటఁ గలయంపి చల్లిరి
[15]మేఁగి మెత్తిరి క్రొత్త మృగమదమున

---

1. తా. నీయమాన 2. ము. యగుచు నయ్యది 3. ము. విలసనంబునుంబోలెఁ 4. ము. కలకుఁ 5. ము.నిండించె 6. తా. పట్టము దేవికి 7. చిహ్నములు చూచి 8. ము. నేత్ర పద్మముల్ 9. ము. లున్. 10. ము. అట్లు ధవునొద్ద 11. తా. యైన 12. ము. సీమంతోన్నతుసంభ్రమంబు వెలయం 13. ము. కన్నుపాలకుఁడు తా. కిన్ 14. ము. సింధు 15. తా. మ్రొకువెట్టిరి.

రంగవల్లులు కప్పురపు [1]ధూళిఁ దీర్చిరి
[2]కీరించి రొగి మాల్యతోరణములు
తరుణరంభాతరుస్తంభంబు లెత్తిరి
కట్టి రెల్లెడఁ బట్టు కలువడములు
కమలచందనమాలికలు [3]వినిర్మించి రు
త్తంభించి రున్నతధ్వజపతాక

గీ. [4]లాలిఖించిరి గేహకుడ్యములయందు
సర్వతోభద్రమకరికాస్వస్తికములు
పరిజనంబులు రాజాజ్ఞఁ బట్టణమున
యజ్ఞదత్తుని ప్రథమకళ్యాణవేళ. ౫౩

గీ. [5]వేడ్క నృత్యంబు లాడిరి వీథులందుఁ
బాడి [6]రెత్తిలి పికకుహూపంచమమునఁ
[7]బంజళంబున ధవళప్రబంధగీతి
[8]కనుమ యవ్వలి కర్ణాటకమలముఖులు. ౫౪

✿ మ. అదన న్వచ్చిరి సంభ్రమంబునను బంచారామలీలావతుల్
పదునాల్జాతుల యప్సరోంగనలునుం బాలిండ్లపై హారముల్
గదలం బెన్నెఱి సేసకొప్పులపయిం గప్పోరగుచ్ఛంబు లొ
ప్పఁ దదీయత్వర గండభాగములఁ గంపంబొందఁ దాటంకముల్.

సీ. [9]పూజెకుండలు నిల్పెఁ బువ్వుఁబోఁడి యొకర్తు
శుభవితర్దికఁ జతుష్కోణములను
[10]జాజాల పాలికల్ సర్వౌషధుల నించి
ప్రోక్షించె జలము పద్మాక్షి యొకతె

✿ ఈ పద్యము తాళపత్రమున లేదు. 1. ము. ప్రముగ్గువెట్టిరి 2. తా. దోరించి రొగిఁ దల్యతోరణములు 3. ము. ను నిర్మించిరి, స్తంభించి రుత్తమ దర్పణములు 4. తా. అభిలఖించిరి 5. తా. వెలఁదివెన్నలఁ &రబాసాద వీథులందు 6. తా. రొత్తిలి 7. తా. పంజరంబున 8. ము. కముల నవ్వేళ 9. తా. పూజగుండలు నిల్పెఁ బూఁబోణి యొక్కతె 10. ము. జాజాల పాలెల సర్వౌషధులు.

కాంత యొక్కతె సన్నెకలుఁ బొత్తరంబును
[1]దోరించె వటశాఖతోడఁ గూడఁ
బీఠికంబులు [2]వెట్టి బింబోష్ఠి యొక్క తె
మడుఁగుఁ బుట్టము [3]గప్పె నడుగు మునుఁగ

గీ. రమణి యొక్కతె వింజామరంబు దాల్చెఁ
దరుణి యొక్కతె తాళవృంతంబు పూనె
లలన యొక్కతె పసిఁడి సంబెల ధరించె
నాలవట్టంబు [4]వహియించె నతివ యోర్తు. ౫౬

గీ. మంత్రి [5]వేల్పించె గృహ్యోక్తమార్గ మొప్ప
బ్రహ్మపదమునఁ గూర్చుండి బ్రాహ్మణుండు
హోమములు రెండు ఋగ్యజుస్సామవేద
మంత్ర[6]మాది జయాదిహోమంబు తుదగ. ౫౭

మ. [7]చెవికిం గేలివతంసకోత్పలదళశ్రీలై కపోలంబులꣳ
నవకాలాగరు[8]పత్రరేఖలయి మేనం గమ్మకస్తూరియై
ధవళాంభోరుహ[9]నేత్రపైఁ గురిసె నుద్యల్లీల సీమంతపుం
సవనాజ్యాహుతిహోమసంప్రభవచంచద్వహ్నిధూమచ్ఛటల్. ౫౮

మ. చెలికత్తెల్ చిఱునవ్వు చెక్కులపయిం [10]జెల్వార వీక్షింప నొ
జ్జలు [11]మంత్రంబులు సెప్పఁ బ్రెగ్గడ శరత్సంపూర్ణచంద్రాస్యకు
న్వలిచన్నుంగవమీఁద ముత్పులకము [12]ల్వర్ధిల్లఁ గేల్వంచుచు
న్నలలీకంటక మెత్తి యొఁదలపయిన్ సంధించె సీమంతమున్.

---

1. తా. దోలించె 2. తా. వెట్టె 3. తా. లిచ్చెగడలు మునుఁగ 4. ము. ధరియించె 5. తా. గల్పించె గుహ్యోక్త 6. తా. వేద 7. తా. చెవులంగేతిని 8. తా. చిత్ర 9. తా. నేత్రిపైఁబొలసె 10. తా. . జిర్వార. 11. తా. చెప్పనప్డు 12. తా. వంత్లె గెల్సాచుచున్.

క. కుటిలాలక [1]కుడి నాసా
పుటరంధ్రము [2]నందు మూఁడు బొట్టులు [3]మిడిచెన్
వటఫలదళరస మధిపతి
కటకఝుణత్కార మెసఁగఁ గరపద్మము [4]లన్. ౬౦

గీ. మృదులగోధూమసరులతో మేలవించి
వన్నెకుచ్చుల పేరుతో [5]వక్కరించి
పుష్పదుండుభకంబుతోఁ బొత్తు [6]వడసి
పడఁతి పాలిండ్లపై [7]నొప్పె పసిఁడి పేరు. ౬౧

గీ. తగవు లిచ్చిరి [8]పుట్టింటితల్లి ప్రజలు
వీ ళ్ళొసంగిరి చుట్టాలు వేనవేలు
[9]కట్ట నిచ్చె నృపాలుండు కన్ను దనియఁ
బరమహీపాలు రిచ్చిరి పావడములు. ౬౨

సీ. క్ష్మామండలము తురంగమఘట్టమయ మయ్యెఁ
గరిమయం బయ్యె దిక్చక్రవాళ
మంబరం బాతపత్రావళిమయ మయ్యె
సౌరభమయ మయ్యె మారుతంబు
పరివారమయ మయ్యె బ్రహ్మప్రపంచంబు
జయశబ్దమయ మయ్యె సకల [10]జగము
లాత[11]పంబు విభూషణాలోకమయ మయ్యె
సంతోషమయ మయ్యె జనుల మనము

గీ. వింధ్యపర్వత మేలు పృథ్వీవరుండు
దానుఁ బట్టంపుదేవియుఁ దగవు గలిగి

---

1. ము. కును 2. ము. లందు 3. ము. పిడిచె 4. తా. నన్ 5. తా. వక్కడించి 6. ము. వచ్చు. 7. ము. నొప్పు 8. తా. పుట్నింటి 9. ము. కట్నమిచ్చె 10. తా. జనము. 11. ము. పత్ర.

సచివు నింటికి [1]నేతెంచి సమ్మదమున
నొద్ద నుండి యాశోభన మొనరుచుటయు. ౬౩

గీ. [2]జవిలె నరఁ బూలు ముడిచిన సాధ్వి యొకతె
[3]యోలగందంపుఁ బసపున నూన్చెఁ గదిసి
పసిఁడి యుత్తర[4]జందెముల్ [5]పాయఁ బట్టి
రాచప్రెగ్గడ బ్రహ్మసూత్రమున నగుచు. ౬౪

గీ. దశరథుని వాజపేయంబు ధర్మసూను
రాజసూయంబు నుపమింపఁ [6]బ్రాఁతియె యని
[7]పట్టణంబును దేశంబుఁ బరిఢవింపఁ
బెట్టె దొడ్డుగ [8]నామెత ప్రెగడగారు.

వ. ✿ అంత. ౬౫

సుకుమారుని జననము

క. నవమాసంబులు నిండిన
ధవళేక్షణ గాంచె సుతు సుధాకరతారా
[9]రవిబుధధిషణవిధుంతుద
[10]కవు లుచ్చగముగను నమృతఘటికలు నడువన్. ౬౭

వ. ఇవ్విధంబున సుశీలాదేవి నందనుం గాంచిన వార్త [11]యంతఃపుర
పరిచారిణి యొకర్తె విన్నవించిన నమృతరసధారామయంబయిన

✿ తాళపత్త్రమున లేదు 1. తా. నేతెంచు 2. తా. జరధి నరమూల ముడిచిన 3. ము. యుల్లగంధంబు 4. తా. జంధ్యాలు 5. తా. వాయఁబెట్టి 6. తా. ప్రాప్తమైన 7. తా. పట్టణంబున దేశంబు పరిణమింప 8. తా. నామిత 9. ము. రవిసుత 10. ము. కవులు భికములుగ నవమఘటికలు 11. తా. యంతఃపురచారిణి యొక్క చకోరనేత్రి విన్నవించిన నవ్వాక్యంబు.

యమ్మాటకు సద్యఃప్రరూఢరోమాంకురనికరకంటకితగాత్రుండును
దరస్మిత ✿ (వికసిత)కపోలమండలుండునునై మంత్ర్యాఖండలుండు.

ఆ.వె. తాను గట్టినట్టి చీనాంబరంబులుఁ
దాను బెట్టినట్టి మేనితొడవుఁ
బ్రమద మొప్ప నిచ్చెఁ బారితోషికముగ
మంత్రి యంతిపురము మానవతికి. ౬౯

సీ. [1]తలయంపి ధవళముద్రాకుంభ మిడు వారు
రక్షాభసితరేఖ వ్రాయు వారు
గౌరసర్షపరాజి కలయఁ జల్లెడు వారు
బలివిధానంబులఁ బరఁగు వారు
లవణంబు నింబపల్లవముఁ ద్రిప్పెడు వారుఁ
[2]బ్రేము మంచంబుతోఁ బెనఁచు వారు
[3]గవలధూపంబు సంఘటియించు వారును
[4]మంచిము ట్టెడఁద యోజించు వారుఁ

గీ. గదిసి దీవించు వారును [5]గంధతైల
[6]మలఁదుకొనువారుఁ గాయంబు లందువారుఁ
బాడువారును బరిహాసమాడువారు
నైరి శుద్ధాంతసతు లరిష్టాలయమున. ౭౦

సీ. కర్పూరసమ్మిశ్రగంధసారంబునఁ
జఱచెఁ [7]జప్పట భిత్తిఁ జామ యొకతె
[8]వెలికిలం బెట్టె నుత్పలగంధి యొక్కర్తు
గప్ప గర్భగృహోపకంఠభూమి

✿ తాళపత్రమున లేదు 1. తా. తలయఁటిధవళనిద్రాకుంభ. 2. తా. ప్రేమ ముప్వంబుతో. 3. తా. గమల. 4. తా. మంచిము ట్టెదుర. 5. ము. గండతైల 6. ము. మందుకొనువారు. 7. తా. నప్పటి. 8. తా. వెలకెలం ము. వెలకిల్లఁ

జ్యేష్ఠాధిదేవత సేవించె నొకయింతి
పసపుఁ బుట్టము గట్టి భక్తిగరిమఁ
బటముపై లిఖియించెఁ బాటలాధర యొర్తు
క్రొత్తలత్తుక [1]శశాంకుని ఖరాంశు

గీ. [2]జరఠమేంతంబు కంఠదేశమునఁ జుట్టెఁ
బుష్పదుండుభముల నొక్క పువ్వుఁబోఁడి
యంబుజానన యొకతె నె య్యభిఘరించె
భుజగనిర్మోక మొకతె నిప్పులఁ గమర్చె. ౨౧

✿

ఉ. మంగళరత్నదీపముల మధ్యమునం బురుటింటి పాన్పుపై
నంగజసన్నిభుండు సచివాగ్రణి నందనుఁ డొప్పె నెంతయు
న్నింగిఁ బ్రదోషవేళ నతినిర్మలతారక[3]చక్రవాళముల్
సంగతిఁ జట్టునుం గొలువఁ జాలఁగ నొప్పు శశాంకుకైవడిఁ.

గీ. బాలకుఁడు చంద్రచంద్రికాపాండు [4]వయిన
[5]పాన్పుపై నొప్పెఁ బొత్తులపై శయించి
యమృతవారాశిలోన శేషాహి మీఁదఁ
బవ్వళించిన కౌస్తుభాభరణుఁ బోలి. ౨౩

గీ. దానధర్మంబు లొనరించి త్యాగ మిచ్చి
ప్రసవగేహంబు సొచ్చి భూపాలమంత్రి
[6]యంబుపావకసంస్పర్శ మాచరించి
ప్రథమతనయు ముఖేందుబింబంబు సూచె. ౨౪

గీ. పురుడు చెల్లంగఁ బుణ్యాహమును నొనర్చె
నిలయదైవతములఁ గొల్చి నిజసుతునకు

✿ తాళపత్రమున నిచట రెండు మూడు పద్యములకు వలసిన చోటూరకే విడిచి యున్నది. 1. తా. శశాంకశేఖరాంశు. 2. తా. జరధమేఢ్రంబు. 3. తా. చక్రవాకముల్. 4. తా. వైన. 5. ము. పాన్పుఁబొత్తులపైనొప్పెఁ బవ్వళించి 6. ము. యప్పు.

మారసన్నిభునకు సుకుమారుఁ డనెడి
పేరువెట్టెఁ బ్రధానబృందారకుండు. ౭౫

గీ. పసపుఁ బుట్టంబు ధరియించి పద్మనయన
సుతుని నుత్సంగమునఁ దాల్చి చూడ నొప్పెఁ
దరణిబింబహారిద్రవార్ధరముతోడ
లలితరుచి నొప్పు నాకాశలక్ష్మి వోలె. ౭౬

గీ. పల్లవాధర మదుఁగ్గైన యొల్లెఁ గట్టెఁ
గొంగు మణిహేమకంఠికాకోటిఁ జెరివి
సొబగుఁ గాటుకబొట్టుతోఁ జూడ నొప్పె
వింతచెలువునఁ బచ్చిబాలెంత[1]రాలు. ౭౭

ఉ. [2]రక్షగఁ బుండరీకనఖరంబు సువర్ణలతానిబద్ధముౙ
వక్షమునౙ ధరించి సచివప్రియసూనుఁడు చూడ నొప్పె ను
గ్రక్షతిసంభ్రమోద్ధతిగ [3]గాఁడి విడంబితమైన (మర్త్య)హ
ర్యక్షుని గోరు పేరురమునందు ధరించిన దైత్యుకైవడిన్ ౭౮

గీ. రత్నవేదికపై మంత్రిరాజసుతుఁడు
తల్లి హృదయంబు [4]దృష్టియు తన్నుఁ గొలువ
[5]ఫాలతలమున రావ్రేక పరిణటింప
జానుచంక్రమణక్రీడ సంచరించె. ౭౯

మ. వలిచన్నుల్ వడఁకాడ వేనలులు గ్రైవ్రాలంగ గారాపు దా
దులు తన్నేమఱ [6]కంతనంతఁ దిరుగౙ ధూర్తుండు తా నుద్ధతిం

---

1. ము. యపుడు 2. ము. అక్షయవర్ణితాఖ్యుఁడు గరంబు (?) సువర్ణ 3. ము. ని గాండివ ధన్వుని తండ్రియౌ సహస్రాక్షుని వైరి పేరురమునందు 4. ము. దృష్టులు. 5. ము. సకలజనులును బంధులు సంతసింప 6. ము. కంతలంతలను వేడ్కల్ మీఱి చూడంగఁదాఁ.

గలకాంచీమణికింకిణీకలకలా[1]త్కారంబు తోరంబుగాఁ
గలహంసంబులఁ బట్టఁ [2]బాఱును వడిం [3]గక్ష్యావిభాగంబులన్. ౮౦

వ. అంత [4]నాసుకుమారుండు నత్యంతసంతోషవంతులగు తల్లిదండ్రుల మనోరథంబు ఫలియింప ననుదినప్రవర్ధమానుండై వర్ధమానసంపదనురూపంబు[5]లగు నైశ్వర్యానుభవంబులు గలిగి క్రమంబునఁ గృతచౌలోపనీతుండై యాచార్యగృహంబున కరిగి. ౮౧

సీ. చదివె వేద మెఱింగెఁ బదము [6]వాక్యంబుఁ బ్ర
 మాణంబు దివ్యాగమములు చూచెఁ
దరచె నాదిపురాణధర్మశాస్త్రంబులు
 నేర్చె వీణావేణునృత్యకళలు
వాదవశ్యాంజన [7]వదనికాదులును జూ
 దంబును గణితశాస్త్రంబు దెలిసె
సరహస్యముగ నింద్ర[8]జాలమంత్రక్రియా
 తంత్రమంత్రములుఁ జిత్తరువు గఱచెఁ

గీ. గ్రోల్చె యోగంబు సాధించె రుద్రభూమి
[9]సకలశస్త్రాస్త్రసంచయసమితి నేర్చె
[10]నాకళించెను విపులవైద్యక్రమంబు
సంగ్రహించెఁ గవిత్వంబు సచివసుతుఁడు. ౮౨

వ. ఇవ్విధంబున సర్వవిద్యాపరిశ్రమంబునఁ [11]బ్రాగల్భ్యంబు వహించిన సుకుమారునకు శైశవంబు సరిగడచుటయుఁ బ్రదోషంబునకుఁ

---

1. రావంబు 2. తా. జారువడినిం. 3. తా. కక్ష్యాది భాగంబులన్. 4. తా. ననంతసంతోషాక్రాంతస్వాంతులగు దంపతుల. 5. ము. గఁ గుమారత్నంబునకుఁగ్రమ. 6. ము. వక్కాణించె మహనీయ. 7. ము. వదనికాదులు జూదమాడంగ నెఱిఁగెను మదనశాస్త్ర. తా. వదనకాదులును జూదంబు గణితశాస ముద్రంబు దెలిసె. 8. ము. జాలంబు యంత్రక్రియా మంత్రతంత్ర చిత్తరువుగఱచె. 9. తా. కరభటజ్ఞానవీధికిఁ గాలుసాఁచె. 10. తా. అభ్యసించెను విపులవైద్యములు నేర్చె. 11. ము. పారీణుండై యుండు నక్కుమారునకు.

జంద్రోదయంబును [1]జలధరంబునకు శక్రచాపంబును [2]బుష్పంబునకువాసనా ప్రకారంబును గమలవనంబునకు సూర్యోదయంబును గంధ గజంబునకు దానంబును విజ్ఞానంబునకు మౌనంబును [3]నవధ్యునకు గేయంబును రాజ్యబలంబునకు నాజ్ఞాబలంబునుంబోలె భువనసమ్మోహనంబైన సౌందర్యంబున [4]కనురూపంబై జవ్వనం బావిర్భవించిన. ౮౩

గీ. బాల్యమునయందుఁ గలుగు సౌభాగ్యరేఖ
నినుమడించిన సౌందర్య మెసక మెసఁగ
సచివతనయుండు [5]తారుణ్యసంక్రమమునఁ
[6]బద్మముఖులకుఁ గన్నులపండు వయ్యె. ౮౪

శా. పంచారామవిలాసినీధవళదృక్ప్రాంతాళీనజాలాయమా
నాంచ[7]త్కోమలనిర్నిబంధనమనోజ్ఞాకారరేఖా(కళా)
పంచాస్త్రుండగు నాకుమారుఁ [8]డురుదర్పస్ఫూర్తి నవ్వీటిలో
సంచారం బొనరించెఁ గాంచనమహాసౌధాగ్రభాగంబులన్. ౮౫

గీ. ఆదిగర్భేశ్వరత్వంబు యౌవనంబుఁ
జక్కఁదనమును నతిసాహసంబుఁ జనవు
నొక్కఁడొక్కం[9]డు చాలు దోషోత్కరమున
కన్నియును [10]గూడియున్నవి యతనియందు. ౮౬

సీ. ఒక కొంతప్రొద్దు కందుకకేళి యొనరించుఁ
గంకణంబుల ఝణత్కార మెసఁగ

---

1. తా. సజలజలధరంబునకుఁజక్రవాకంబును. 2. తా. కల్పపాదపంబునకుఁ గుసుమ ప్రకారంబును. 3. తా. దానంబునకు నాత్మశ్లాఘావిపర్యయంబును. 4. తా. కనురాగంబైన యవ్వనంబావిర్భవించిన 5. ము. తానొప్పి చారులీలఁ. 6. ము. బౌరజనులకు. 7.ము. త్కారము. 8. ము. రకుఁడు. 9. తా. డ బాలుఁడోషోష్ఠమదమయిన. 10. తా. రూఢి.

నొకకొంతప్రొద్దు వల్లకి నఖాగ్రంబుల
బహురాగముల నేర్పుఁ [1]బ్రస్తరించు
నొకకొంతప్రొద్దు [2]కొండికజనంబు లొనర్చు
పరిహాసగోష్ఠికిఁ బల్లవించు
నొకకొంతప్రొద్దు లోకకథాప్రహేళికా
బిందుచుత్యాదులఁ బిచ్చలించుఁ

గీ. గొంతప్రొద్దు వినోదించుఁ [3]గొఱఁతలయిన
తోడివేడుకకాండ్రతో మేడమీఁద
విమలచంద్రోదయారంభవేళయందు
[4]బిల్లదీవాటలను మల్లు [5]పెనఁగుటలను. ౮౭

వ. ఇవ్విధంబునఁ దృష్ణావిషవల్లి [6]కాలవాలంబును, నింద్రియగుణంబులకు శరణంబును, మోహ[7]నిద్రకు విభ్రమశయనంబును, శాస్త్రదృష్టికిఁ దిమిరోద్గమంబును, దోషాశీవిషంబులకు [8]నావాసవల్మీకంబును ✿ (సుగుణ కలహంసంబులకుఁ బ్రావృట్కాలంబును) గపటనాటకంబునకుఁ [9]బ్రస్తావనయు ధర్మేందుమండలంబునకు రాహువక్త్రంబునునైన యౌవనారంభంబున. ౮౮

సీ. ఆజానుదీర్ఘబాహార్గళస్తంభుండు
కోమలాళివినీలకుంతలుండు
కర్ణాంతవిశ్రాంతకమలాయతాక్షుండు
పరిపుల్లచంపక[10]ప్రసవనసుఁడు
బహుళాష్టమీశశిప్రతిమఫాలతలుండు
కంబుసన్నిభచారుకంధరుండు

✿ తాళపత్రమున లేదు. 1. తా. ప్రౌఢిచూపు. 2. ము. భాండక. 3. తా. ప్రౌఢలైన. 4. తా. పిల్లదీపాటలను. 5. తా. వెలుఁగుటలును. 6. తా. కావలంబంబును. 7. తా. నిద్రలకు. 8. తా. నివాస. 9. తా. ప్రస్థావనయు. 10. తా. ప్రసవకాం.

పరిపక్వబింబికా[1]ఫలపాటలోష్ఠుండు
గంధవారణకుంభ[2]కఠినభుజుఁడు

గీ. సచివతనయుండు కుపితధూర్జటిలలాట
చక్షురనలార్చిరుద్గమసంప్రభూత
విస్ఫులింగచ్ఛటా[3]ఘటావేష్టనమునఁ
బసిమి దప్పని వలరాజు పగిది నొప్పె. ౮౯

సీ. [4]చరిగొన్న వెలిపట్టు జన్నిదంబులతోడ
[5]రత్నాలతారహారము ధరించి
వలిపనీర్కావిదోవతిపైఁ బదార్వన్నె
[6]కళయైన పసిఁడి మేఖల [7]ఘటించి
గంగమట్టియ మీఁదఁ గస్తూరిరసమునఁ
బుండ్రకంబు లలాటమున నమర్చి
[8]విమలసన్మణికుండలముల పార్శ్వములందు
లలితంబులగు [9]నొంటు లలవరించి

గీ. యాత్మవంశపరంపరాయాతమైన
వైదికాచారమార్గంబు వక్కణించి
[10]యారజము రాచఠీకమును నలవరించి
నగరివీథులఁ జరియించుఁ బ్రెగడసుతుఁడు. ౯౦

గీ. సచివనందను కర్ణపార్శ్వముల వ్రేలు
కుండలంబుల ముత్యాలగుళిక లొప్పు
నన్యలోకస్థుఁడగు శంబరారి కేడ్చు
రతిమహాదేవి యశ్రుపూరములు వోలె. ౯౧

---

1. ము. పరిపాటలోష్ఠుండు. 2. తా. కరిభుజుండు. 3. ము. వలీ. 4. ము. సరి. 5. తా. ముత్యాలతారహారములుదాల్చి. 6. తా. కళలైన. 7. తా. నటింప. 8. ము. కమలకర్ణిక. 9. తా. చెంప లలవరింప. 10. తా. ఆవజముతో చెరికము వలవడంగ.

క. కుసుమాయుధనిభుఁడగు నా
రసికునిపై వ్రాలు సానురాగముతోడన్
బిసరుహనయనల చూపులు
భసలంబులు పూవుఁ దోఁటపయి వ్రాలు గతిన్. ౯౨

గీ. భావ మభిరామరూపైక [1]పక్షపాతి
యౌవనము దోషముల కెల్ల నాస్పదంబు
మన్మథుఁడు [2]కోపి యెటు నియమంబు నిలుచు
సుదతులకు వానిఁ గడకంటఁ జూచినపుడు. ౯౩

సీ. హృదయ మువ్విళ్ళూర నేకాంతమున నుండి
వానిఁ [3]జింతింపని వనజముఖియు
నొకమాఁ అతనిఁ జూచి యొండొక్కమతి చూడ
[4]నభిలషింపని విద్రుమాధరయును
గలలోన వానిఁ జిక్కఁగఁ గౌఁగిటను జేర్చి
ముకుళితేక్షణగాని ముద్దియయును
నతని రూపంబుఁ గుడ్యములందు లిఖియించి
[5]యందంబుఁ జూడని యంగనయును

గీ. [6]జెలులచేతను బ్రోది రాచిలుకచేత
వానిగుణములు విని కుచద్వంద్వసీమఁ
[7]జాదుకొని పులకింపని పైదలియును
బన్నిదము వ్రేసినను లేదు పట్టణమున. ౯౪

సీ. ద్యూతకేలియ వినోదోపాయ[8]మయ్యెను
బరదారగమనంబు ప్రౌఢి యయ్యె

1. ము. పాతకంబు. 2. తా. కోటవెట్టు నేమంబు నిలుచు. 3. తా. చింతించని 4. తా. అభిలషించని. 5. తా. అద్దంబు సూడని యంగనయును. 6. తా. చెలువచేతను. 7. తా. జాదుకొనం బులకించని ము. బాదుకోఁ. 8. తా. మైతోఁచె.

నాత్మభార్యాపరిత్యాగంబు ధృతి యయ్యె
[1]నాఖేటలీల విహార మయ్యె
గురుతిరస్కా[2]రంబ గరిమ [3]యయ్యెను నట
విటకీర్తనంబు[4]లే పటిమ యయ్యెఁ
బానంబె యధ్యాత్మపరత[5]యై విలసిల్లెఁ
దరలతాగతియ యుత్సాహ మయ్యె

గీ. గుణము [6]దోషంబు దోషంబు గుణము నయ్యె
నపుడు సుకుమారునకుఁ దద్వయస్యులకును
నాదిగర్భేశ్వరత్వంబు యౌవనంబు
[7]సవురు ధనమును జనవు హేతువులు గాఁగ. ౯౫

గీ. [8]త మ్మమానుష కాలోచితంబులైన
కీర్తనంబుల [9]మై పులకించుకొంద్రు
తా రమర్త్యులుగా మదిఁ దలఁతు రహహ
విత్తమదమత్తచిత్తులై వెఱ్ఱిజనులు. ౯౬

సీ. అయ్య నీవు చతుర్భుజావతారుఁడ వన్నఁ
దమభుజాదండపార్శ్వములఁ జూతు
రయ్య నీవు త్రిలోచనావతారుఁడ వన్న
ఫాల మంటుదురు దోఃపల్లవమున
నయ్య నీవు గజాననావతారుఁడ వన్నఁ
గుంభపీఠము లంటికొనఁ దలంతు
రయ్య నీవు [10]చతుర్ముఖావతారుఁడ వన్న
[11]నద్దంబుఁ జూడంగ నభిలషింతు

---

1. ము. ఁజేలవిహారంబు నేమమయ్యె. 2. ము. రంబు. 3. ము. మయ్యె. 4. ము.లు. 5. ము. యయ్యెసమస్త. 6. ము. లకునెల్ల. 7. తా. సవరదనమును జనువు. 8. తా. తమ్ము. 9. తా. మయి పులకించుకొనుచు. 10. ము. చరాచరావతరుఁడవన్న. 11. ము. నందంబు.

గీ. రవసరం బిచ్చుట యనుగ్రహంబు గాఁగ
మోముఁ జూచుట యుపకారముగను బలుకు
మైత్రిగా నప్పు డధిక[1]సమ్మానముగఁ ద
లంతు రైశ్వర్య[2]వైభవవంతు లుబ్బి. ౯౭

ఉ. సంపదపేరి కట్టిఁడి పిశాచము సోఁకిన మానవుండు పూ
జింపఁ డభీష్టదేవత భజింపఁడు సజ్జనులైనవారి మ
న్నింపఁడు మిత్రు బంధుల గణింపఁడు ధర్మరహస్యముల్ విచా
రింపఁడు (నేమముం దగఁ జరిం)పఁ డహంకరణంబు పెంపునన్. ౮

గీ. ఉద్ధతుం[3]డయి సుకుమారుఁ డుండలేక
[4]వీటఁ జక్కని జవరాలి వెదకి వెదకి
వలపు పుట్టించి సంకేతములకుఁ దార్చి
[5]చలుపు రతికేలి బహుళపక్షంబు రేలు. ౯౯

గీ. పద్మనాభుండు మదనగోపాలమూర్తి
ఘోషమున [6]నెట్లు వలపించె గొల్లసతుల
నెట్టుకొని [7]యట్లు వింధ్యాద్రి పట్టణమునఁ
బరపురంధ్రుల [8]వలపించె బ్రాహ్మణుండు. ౧౦౦

సీ. యమునానదీసైకతమున జాలరికన్య
చనుదోయి నంటఁడే శక్తిసుతుఁడు
నందవ్రజంబులో నలిననాభుండెట్లు
విహరించెఁ బదియాఱువేలసతుల
దేవదారువనంబులో విరూపాక్షుండు
మునిభామినుల నెట్లు మోసపుచ్చెఁ

---

1. ము. తరార్థముగఁ. 2. ము. మదబల. 3. తా. డైన. 4. తా. వింటజిక్కని జవరాలి. 5. తా. సలుపు. 6. తా. నెట్టు. 7. తా. యట్ల. 8. ము. వలపించు.

గొక్కొరొకోయని కోడియై యెలుఁగించి
యమరనాయకుఁ డె ట్లహల్యఁ గలసె

గీ. మొలకచన్నుల ప్రాయంపు ముద్దుఁగూఁతుఁ
బట్టుకొనె నెట్లు పైకొని పద్మభవుఁడు
చందురుం డెట్లు వొందె నాచార్యు లేమ
ననుచు విప్రుండు [1]రమియించె నన్యసతుల. ౧౦౧

సీ. [2]సంధ్యాభివందనశ్రద్ధ యుద్వాసించె
గాయత్రి దవ్వులఁ గట్టిపెట్టె
నగ్నిహోత్రము మీఁది యాస నుత్పాటించె
నఘమర్షణస్నాన మరసి [3]మానె
[4]నిహపరసామగ్రి నీయఁ జాలెడునట్టి
విధి దేవతార్చన వీటిఁ బుచ్చె
[5]వేదపాఠము మానె విధ్యుక్తధర్మాది
సత్కలాపంబులు జాఱవిడిచెఁ

గీ. [6]సిగ్గుఁ బోకార్చెఁ గుక్కలఁ జేతఁ బట్టె
[7]నిలిచియుండియు మూత్రించె విలిచె లజ్జఁ
[8]గాలపరిపాటిఁ బ్రారబ్ధకర్మవశతఁ
బయిసికొట్టనం బడియె నా బ్రాహ్మణుండు. ౧౦౨

✿ ✿

వ. ఇవ్విధంబునం దృగున్మీలనంబునుంబోలె మార్గంబు దప్పి, జిహ్వాచ్ఛేద
నంబునంబోలె మూఁగై, ఇంద్రజాలపింఛికాప్రచారంబునంబోలె

---

1. ము. రమియించు. 2. తా. సంధ్యాదివందన. 3. ము. మాపె 4. తా. వైశ్వదేవముమీఁది విశ్వాసము త్యజించె హంతకారము బుద్ధి నపనయించె. 5. దేవతార్చనము మీఁది ప్రయత్నమును మానె చదువు శాస్త్రము నౌరుసౌరు పరచె. 6. ము. దనకు మరగిన వారసుందరవనితల. 7. ము. నిరతసల్లాపసంభోగనిపుణతాసు. 8. ము. ఖానురాగ నిమగ్నుఁడై నిత్యకర్మమై తనర్చెను సుకుమారధరణిసురుఁడు (?)

✿ ✿ ఈ భాగమున ముద్రిత ప్రతిలో నివియున్నవి :

వ. ఇవ్విధంబునఁ గుమారుండు విహరింపఁజూచి.

తత్త్వం బెఱుంగక, దాహజ్వరంబునంబోలె [1]ననంబద్ధంబు లాడుచు, లోకాయతవిద్యాభ్యాసంబుననుంబోలె నధర్మంబు మరగి, పైశాచ గ్రహణంబునంబోలెఁ గళవళింపుచు, మదనావేశంబునం గావరం బెత్తి వర్తింపుచున్న సుకుమారు రావించి యజ్ఞదత్తుండు సుశీలాదేవి [2]సమక్షంబున వాని కిట్లనియె. ౧౦౩

గీ. అన్న సుకుమార ! యేలయ్య యనుదినంబు
గొఱకుఁదనమున ధూర్తులఁ గూడి తిరిగె
దకట మీ యమ్మ గాంచె ని న్నధికనియతిఁ
గోరి వీరవ్రతంబున గొడ్డు వీఁగి. ౧౦౪

సీ. ఓరి నీకాచార్యుఁ డుపదేశ మిచ్చెనో
దర్శించి తెట్లు శాస్త్రములలోన
ధర్మం బుపార్జింపఁ దగిన మార్గమె యిది
తపము వర్ధిల్లునే తనర దీనఁ
గైవల్యపదవి యెక్కఁగ వచ్చునే దీనఁ
గంటె నాకమునకుఁ గారణముగఁ
గాదేని [3]నియమంబు క్రమమే యిది దలంప
భవదుఃఖములు దీనఁ బాయు టెట్లు

గీ. మూర్ఖుఁడైనను శిశువైన మూఢుఁడైనఁ
దన కరిష్టంబుఁ దలఁచునే మనమునందు
నంతరహితుల యార్గురయందు ఘనుఁడు
మన్మథుఁడు దద్వికారంబు మాను మిపుడు. ౧౦౫

క. ప్రేమమునఁగూర్చు సుతునకు, వేమఱు సద్బుద్ధి చెప్ప వినమికి వగచున్
సామగ్ర్యదుర్గుణాళి క.దా మధురత యొసఁగు విషమమగు చలమునకున్.

1. తా. అసంబంధంబు లాడుచు. 2. తా. సక్షమంబున 3. తా. నియమక్రమంబేది.

సీ. రత్నాంశుదీపాంకురములచేఁ బాయదు
యౌవనోద్భూతమైనట్టి తమము
శిశిరోపచారంబుచేత సాధ్యము గాదు
ప్రత్యగ్రమైన దర్పజ్వరంబు
మంత్రమూలములచే మణులచేఁ దేరదు
విషయవిషాస్వాదవిషమమూర్ఛ
సలిలాభిషేకశౌచములచేఁ బోవదు
ఘనభోగ మను పూతిగంధకళిక

గీ. యామవతి దెల్ల వారిన నణఁగిపోవ
దుదరసుఖసన్నిపాతనిద్రోదయంబు
ప్రతిదినంబును లక్ష్మీసురామదంబు
విరియ నేరదు పరిణామవేళయందు. ౧౦౬

క. [1]ఏమగునొ కొ బాంధవమున
నామలకశలాటురసము యౌవనలక్ష్మీ
సామాగ్రికి నాయొగరు గ
దా మధురత యొసఁగు విషయ మను జలమునకున్. ౧౦౭

గీ. [2]జవ్వనముననను సదుపదేశములు గావు
తి (ట్టిఁబోసిన సలి)లంబు తెలఁగు దోఁవ
శంబరారాతిపుష్పాస్త్రసంప్రహార
జర్జరీభూతమగు మనస్సంపుటమున. ౧౦౮

వ. తండ్రి ! గురూపదేశం బఖిలమలప్రక్షాళనక్షమంబై న తీర్థస్నానంబు జరామరణవైకల్యంబులేని వార్ధకంబు, మేదోభారంబులేని గౌరవంబు, సువర్ణరచనలేని కర్ణాభరణంబు, నుద్వేగంబు లేని ప్రజాగరంబు

1. తా. ఏమ ఉనొకొ. 2. తా. జవ్వనములు.

[1]ఇది యభవ్యులకు సలిలంబునుం బోలెఁ గర్ణస్థితంబై యుపద్రవంబు నాపాదించు. నీ విటవట్టి నెట్టుకొని పెద్దలమాట వినుము, వింటేని ధూర్తులు నిన్నుఁ [2]ప్రశాసింపలేరు, ✿(కుటిలులు నిన్నలమరింపలేరు), వంచకులు నిన్ను వంచింపలేరు, పల్లవులు నిన్ను వలపింప లేరు, మదంబు నిన్నుఁ గదల్పలేదు, [3]విషయంబులు నిన్ను నాశ్లేషింపలేవు. విను మనూచానాచారంబును, నాయుష్యాయుణంబును, [4]నామేధితామ్నాయంబును, నధీతా శేషశాస్త్రంబును, [5]నలింగవృత్తియు, [6]ననవకీర్ణంబు, ననభ్యుదితంబును, ననభిష్టుతంబును నైన [7]యాయావర వంశంబునం బ్రభవించినాఁడవు మూఢుండవై యనుష్ఠానబంధంబులగు విషయోపభోగంబులయందు సుఖబుద్ధి యారోపించెదవు. నీయట్టి [8]దుర్బుద్ధిశీలురుగదా నిస్త్రింశంబుఁ జూచి కువలయమాల యనియును గృష్ణసర్పంబు వీక్షించి కాలాగురుధూమరేఖ యనియును నంగారంబు [9]దర్శించి బంగారం బనియును భ్రాంతిఁ బొందుదురు. దుందుమార[10]కరంధమ మాంధాతృనహుష నాభాగసన్నిభుండు వింధ్యాచలపతి హేమాంగదుండు మనల గురుస్థానంబుగా మన్నింపుచున్న వాఁడు. మనవంశంబునకు నీవొక్కండవ సంతానబీజంబ వింతయు నెఱింగి బుద్ధిమంతుఁడవై మమ్ము నుద్ధరింపవలదా యని ✿(పలికి) మంత్రి కన్నీరు దొరఁగ ముహూర్తమాత్రం బూరకుండె సుశీలాదేవియు.

౧౦౯

సీ. రవలయుంగరముల రత్నాంకురము లొత్తఁ
గేల్దమ్మి చెక్కులఁ గీలుకొల్పి
మొకరితుమ్మెద మూతిముట్ట నోడెడి వేఁడి
నిశ్వాసపవనంబు నివ్వటిలఁగ

✿ తాళపత్రమున లేదు. 1. తా. ఇట. 2. ము. ప్రశంసింప. 3. ము. యంబు. 4. తా. నామ్రేడితామాయనంబు 5. తా. నాలింగ. 6. తా. ననవకీర్ణియు. 7. ము. యార్య. 8. తా. దుర్బుద్ధియు. 9. తా. ధరియించి. 10. ము. నముండు.

నాకర్ణదీర్ఘంబులగు క్రాలుఁగన్నులఁ
బరిపాటలచ్ఛాయ పల్లవింపఁ
గంతగోళంబు గద్గదికాను[1]బద్ధమై
బాష్పభారంబు నిబ్బరము గాఁగఁ

గీ. బక్ష్మములు జాఱి గండదర్పణము లొరసి
వ్రాలి పాలిండ్లపై నశ్రువాఃకణములు
హారలతలకు నాతిథ్య మాచరింప
గుబ్బతిల నేడ్చె [2]నొత్తిలి కువలయాక్షి. ౧౧౦

వ. ఇవ్విధంబునఁ దల్లియుఁ దండ్రియుఁ[3]దనకు హితోపదేశంబు చేసి తన సౌమనస్యసౌముఖ్యంబులతోఁ దగిన ప్రత్యుత్తరం [4]బీయమి నిర్వేదించుట యెట్టిదంగి. ౧౧౧

సీ. ధర్మశాస్త్రాభ్యాసతాత్పర్యమున నైన
సంస్కార[5]మె ట్లొరుసొరుపడియె
నిరుపాధినిస్సీమనిర్నిబంధన[6]శక్తి
గల మహాప్రతిభ యేకాటఁ గలసెఁ
బంచేంద్రియ[7]విజయోపాయభూతము లైన
వినయంబు లేప్రయోజనముఁ దీర్చె
నవయౌవనాంకు[8]రోన్నతవంశదవమైన
[9]శ్రుతివైభవం బేమి హితవు చేసెఁ

గీ. జిన్నివయసున [10]గురులు శిక్షించినట్టి
పుణ్యవాసన నేల గోల్పోయె మనసు

1. తా. బంధమై 2. ము. నత్తఱిఁ. 3. తా. తన కుచితోపదేశంబు. 4. తా. బీక నివేదించుట 5. తా. మెప్డోరుసొరు. 6. ము. వృత్తి. 7. తా. జయోపాయ భూతములైన. 8. తా. శాహవపదమైననీ. ము. శోన్నతవంశపదమైన 9. ము. శ్రుతివైభవములేమి. 10. తా. ము. గురుల నీక్షించినట్టి.

కటకటా ! నందనుండ [1]వొక్కఁడవ కల్గి
గురుల నేడ్పించుచున్నావు [2]కోరగమున. ౧౧౨

వ. అనినఁ దల్లిదండ్రులకుం బ్రణామంబు చేసి యింతనుండి మీయాజ్ఞ [3]శిరంబున ధరియించి బుద్ధిమంతుండనై యుండెద మీరు [4]వగవ కుండుండని పలికి సముచిత ప్రకారంబున వీడుకొనియె ననిన నట మీఁది వృత్తాంతం [5]బెట్టి దని యడిగిన. ౧౧౩

మ. వరశైవైకనిదాన [6]దానకథనవ్యాపార పారంగత
స్థిరలక్ష్మీనవశారదోదయ దయాధీనాయతాలోక లో
కరమాపాదన పాదపద్మవినతక్ష్మాపాలసంశీల శీ
లరతిప్రస్ఫుటశాంత శాంతనవకల్పద్వీర వీరాగ్రణీ. ౧౧౪

క. ధీమత్కవితావిస్తర
ధామాయిత నిరుపమానదానాంబుద హ్రా
ద్భీమ జయోత్కలసీమా
రామామన్మథవిశేషరాజితమూర్తీ ! ౧౧౫

† లింగార్చనా [7]రూఢలీలావిశాలా
గంగాంబు [8]సుస్వచ్ఛకావ్యైకజాలా
✿సంగీతసాహిత్యసౌహిత్యలోలా
శృంగారసద్భక్తసేవాను [9]పాలా. ౧౧౬

గద్యము

ఇది శ్రీమత్కమలనాభపౌత్ర మారయామాత్యపుత్త్రసకలవిద్యాసనాథ
శ్రీనాథనామధేయప్రణీతంబయిన
శివరాత్రి మాహాత్మ్యంబునందు
ద్వితీయాశ్వాసము.

---

1. ము. ఒక్కఁడవు నీవు. 2. ము. గోరముగను. 3. ము. శిరసున. 4. తా. వగవకుండని. 5. తా. బెట్టని. 6. ము. పాత్ర కవితా. 7. ము. రూఢిలీలానతారా 8. తా. మృత్స్వచ్ఛ. 9. ము. హేలా,
† లేఖకుడీవృత్త నామమును పేర్కొనలేదు. కవియే వ్రాసియుండకపోవచ్చును. ఏ లక్షణ గ్రంథములందును దీని ప్రసక్తి కన్పించదు. ఇది 11వ ఛందమగు 'త్రిష్టుప్' లోని ౧౭౦వృత్తము. 4 పాదములు. ప్రతిపాదమున తతతగగ అనుగణములు, ఏడింటయతి, ప్రాసనియమము, వృత్తనామము? 'శ్రీనాథ'మా, 'సార్వభౌమ'మా? ఏదైనా బాగే. ✿ తాళపత్రమున లేదు.

శివరాత్రి మాహాత్మ్యము

(సుకుమారచరిత్రము)

తృతీయాశ్వాసము

శ్రీదోరంతర [1]దేవ
ప్రాదితభాషావిశేషభాసురకీర్తీ
శ్రీదార్ఢ్య వివిధపూజా
మోదితగిరిదుహితృకాంత ముమ్మయశాంతా ! ౧

వ. అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె నట్లు తల్లిదండ్రుల
నూరార్చి వెడలి సుకుమారుండు నిజాంతర్గతంబున.

గీ. పోయె నుపదేశకాలంబు పూర్వముననె
కడచె ధైర్యంబు [2]జఠరవిక్రాంత మయ్యె
శీలసంపత్తి యింక నేమి సేయువాఁడ
భామినీ[3]సక్తి మన్మథు బారిఁ బడితి. ౩

శా. [4]పంతం బోడదు ధర్మముం దగవునుం బాడిం గులంబు న్విచా
రింతు న్వేదపురాణశాస్త్రమతపారీణుండఁ గా నెట్లు క
ల్పాంతద్వాదశభానుమత్కిరణబాహాక్రూరకామవ్యథా
సంతాపజ్వరవేదనాభరమునం జాకుంట [5]సిద్ధించినన్. ౪

---

1. తా. వేదప్రోదిత. 2. తా. జడత. 3. తా. సఖి. 4. తా. పంతంబున్
దధుధర్మముం. 5. తా. సిద్ధించునే.

సీ. చాండాలుతోఁ బుల్కసత్వంబు గైకొను
బ్రహ్మహత్య యొనర్చి బ్రాహ్మణుండు
క్రిమియై పతంగమై కీటమై జన్మించు
నాసవం బాని భూమీసురుండు
క్రవ్యాదసత్త్వవర్గమున నుద్భవమందు
విప్రుఁ డాచార్యుని వెలఁదిఁ గవిసి
శ్యామచారుండు పిశాచమౌ బాడబుం
దన్యుని విత్తంబు నపహరించి

గీ. యయిన [1]నేమగు వీనిలో నన్నిఁటికిని
సుఖము దుఃఖంబుఁ జర్చించి చూచినప్పు
డెల్ల సంసారులకుఁ (బోలె) హెచ్చు (గుందు)
లేక యుండుట గందుమో లేదొ జగతి. ౫

గీ. వామదేవుండు శుకుఁడుఁ [2]గేవలము దక్క
ముక్తు లెవ్వరు వింటిమే ముజ్జగమున
జంతువులకెల్ల [3]సరియ సంసారయాత్ర
విధినిషేధంబులకుఁ జొప్పు వెదక నేల. ౬

శా. ఆతంకంబున కేమికారణము బ్రాహ్మ్యం [4]బింతయుం జూచి యే
తాత ల్గట్టిన చెర్వులే శ్రుతులు [5]బోధప్రక్రియల్ స్వల్పమే
చేతోజాతు నుపాశ్రయించె[6]దఁ బరస్త్రీల న్వినోదించెదన్
మాతంగీపరమేశ్వరిం గొలిచెద న్మద్యంబు సేవించెదన్. ౭

గీ. [7]అష్టమావతారంబున నాదిపురుషుఁ
[8]డచ్యుతుఁడు విశ్వకర్త యనాదినిధనుఁ

1. ము. నేమిగా. 2. తా. కేవలమతంక. 3. తా. సరియె. 4. తా. బంతయు 5. తా. బుద్ధప్రక్రియల్. 6. తా. దు చిరస్త్రీల. 7. తా. అష్టమాదితోరంబున. 8. తా. దవ్యయుఁడు విశ్వకర్తయనుట నిధను.

దర్జునుండును దాను నేకాంతగోష్ఠి
విశ్వ మెఱుఁగంగ [1]నొగలపై వినిచెఁ గాదె. ౮

మ. బహువేదాంతమతానుసాధిత [2]మహం బ్రహ్మాస్మి యం చాదుదుర్
మహి మోహాంధులు గొందఱేని [3]యది బ్రహ్మంబెట్టు [4]దా రెట్టిరో
యహహా బ్రహ్మము [5]దారయే నులుకశయ్యం ద్రెళ్ళి నిద్రింతురో
జహదుత్సర్గము గాఁగఁ జేయుదురొ విష్ఠామూత్రనిర్మోక్షమున్.

సీ. కల్పద్రుమంబుతోఁ గామధేనువుతోడ
నమృతాబ్ధి నవతార మయ్యె నెద్ది
బృందారవనమధ్యమందారతరుల[6]లో
హలపాణి కెద్ది ప్రత్యక్ష మయ్యెఁ
ద్రిపురాంతకుని యర్ధదేహంబునకు నెద్ది
[7]మదసముల్లాససంపత్తి యయ్యె
నవసుధారూపమై పవనభుగ్భువనాధి
పతి కెద్ది ప్రాణంబు ప్రాణ మయ్యె

గీ. నట్టి భవభేషజము నాసవామృతంబుఁ
గన్నుఁ గానక శపియించెఁ గాక యొకఁడు
తత్సమానములగు పదార్థములు గలవె
భూతభావిభవత్కాలముల ధరిత్రి. ౧౦

వ. ✿ అని. ౧౧

సీ. కర్పూరరజము[8]లోఁ గలిపి కేతకిధూళి
నఖిలాంగకముల నభ్యంగమాడి

✿తాళపత్రమున లేదు. 1. ము. మొ....నిధిగా. తా. మొగలిపూవిరిసెఁగాడె 2. తా. బ్రహ్మాస్మియం చాదురే. ము. మహాబ్రహ్మాహమం. 3. ము. యటె. 4. తా. దారెట్టిదో, లహహా. 5. ము. వారయే. 6. తా. తో. 7. ము. మదనసంపుల్ల. 8. తా. తోఁగలియు.

జలజనాళీతంతుసందానితములైన
యజ్ఞోపవీతంబు లఱుతఁ దాల్చి
వారాంగనాస్తన[1]హారవిభూషల
నక్షమాల్యముగఁ జే నలవరించి
కస్తూరికామిశ్రగంధసారంబున
నలికంబునఁ ద్రిపుండ్ర మనువుపఱిచి

గీ. చంద్రికావేళఁ బరిపాండుసౌధవీథి
శక్తిఁ బూజించి దేవీప్రసాదమధువు
పుచ్చుకొను విప్రుఁ డాకంఠపూరితముగ
వెలఁదులును దాను నప్పుడు వినిమయముల. ౧౨

క. వనితల [2]కంగ ప్రేంఖో
ళన మక్షివిఘూర్ణనంబు లజ్జావిగమం
[3]బనవస్థితి మధుపానం
బునను సురతమునను సదృశములు వక్త్రంబుల్. ౧3

గీ. త్రిసరకాస్వాదభవమదోద్రేకలహరి
ధరణిదేవుఁ డాయోజ మత్తా వహించి
యారణాలు పఠింపంగ నాలకించి
శంబరారాతి రతిచేయి చఱచి నవ్వు. ౧౪

సీ. ఇంట నున్నాఁడొ వాఁ డెచ్చోట నున్నాఁడొ
యొంటియో యెందఱే నున్నవారొ
మిన్నకున్నాఁడొ [4]యేమేఁ బల్కుచున్నాఁడొ
నిద్రించినాఁడొ కన్దెఱచినాఁడొ

✿ తా. తారహారవిభూష యక్షమాల్యముగ 2. తా. కంగంప్రేంఖో. ము. కంగప్ర 3. తా. బు. 4. తా. యెమ్మెయిఁబల్కుకున్నాఁడొ.

[1]యడలుచున్నాఁడొ (ప్రహర్షింపుచున్నాఁడొ)
చించిలినాఁడొ గర్వించినాఁడొ
(శోకించినాఁడొ) యుత్సేకించినాఁడొ యు
ల్లాసించినాఁడొ కలంగినాఁడొ

గీ. యుత్సవమొ వైభవమొ లేమియో కలిమియొ
పగలొ రాత్రియొ యెఱుఁగఁ డాబ్రాహ్మణుండు
నవమధూకప్రసూనసంభవపు మధువు
దలము దప్పంగఁ ద్రావి మత్తావహించి. ౧౫

క. సుకుమారుఁ డిట్లు నానా
[2]ప్రకరంబుల వీటిలోనఁ [3]బడుచై తిరుగన్
సకలజనులు మొఱవెట్టిరి
యొకనాఁ డత్యాగ్రహమున నుర్వీశు సభన్. ౧౬

క. దేవరప్రతినిధిఁగా సం
సేవింతుము యజ్ఞదత్తు [4]సిద్ధ మతనిఁగా
భావింతుము తత్తనయుని
యౌవనసంప్రాప్తి లేని యటమున్నెల్లన్. ౧౭

వ. అవధరింపుము సుకుమారనామధేయుండైన మంత్రినందనుండు సౌందర్యవంతుండును గామశాస్త్రకళా[5]విధిజ్ఞుండునునై జారచోర విటధూర్తవర్గంబులం గూడి వేడుకకాఁడై పుణ్యస్త్రీల [6]యీలువులు చెఱచుచున్నవాఁ డతని వారింపను నారీజనంబుల శిక్షింపను సమర్థులము గాకయున్నార మద్దురాత్మకుని నన్యాయసదృశంబైన

1. ము. యూడుచున్నాడొ... గర్వించియున్నాఁడొ శోకించినాఁడొ 2. తా. ప్రకారముల 3. తా. బరుచై 4. ము. సిద్ధమ యతనిఁ 5. తా. వంతుండును 6. ము. నిలువరుసఁ.

దండంబు ✿(వలన) దండించునది యని విన్నవించిన (నా)మహీ పాలుం
డతని రప్పించి వాగ్దండనంబున దండించి పురంబును దేశంబును వెడల
నడిపించిన రాజావమానితుండై యప్పాపి కీ(క)టదేశంబునకుం బోయి
యందుఁ గొన్ని దివసంబు లుండి హూణమండలంబునకు నేతెంచువాఁ
డు కాంతారమధ్యంబున నతిక్షుత్పిపాసాపరవశుండై తనలో ✿(న) నిట్లు
వితర్కించుచుండె. ౧౮

చ. అరుణగభస్తిబింబ ముదయాద్రిపయిం [1]బొడతేర గిన్నెలోఁ
బెరుఁగును వంటకంబు వడపిందియ[2]లుం గుడువంగఁ బెట్టు ని
ర్భరకరుణాధురీణయగు ప్రాణము ప్రాణము తల్లి యున్న దే
హర హర యెవ్వరింకఁ గడుపారఁగఁ బెట్టెద రీప్సితాన్నముల్.

వ. అని తనలోనం దలపోయుచుం జనిచని ముందట. ౨౦

సీ. స్ఫటికరత్నగృహంబు సర్వంసహాకాంత
కభిధాంతరంబు దుగ్ధాంబునిధికి
మణిదర్పణము నభోమణిమార్గలక్ష్మికిఁ
జంద్రాతపమునకు జన్మభూమి
యర్ధేందుమకుటాట్టహాసంబునకు జోడు
పౌలస్త్యగిరికి సబ్రహ్మచారి
ప్రతిబింబ మభ్రము ప్రభువారణమునకు
ననుఁగుఁ జుట్టము శారదాభ్రములకుఁ

గీ. గమఠతిమినక్రవిక్రమక్రమవిహార
చటులతరవీచికాఘటా[3] సమధిరూఢ
హంసకులసన్నినాదసంవ్యాప్తదిగ్వి
భాగ మీక్షించె నతఁడు తడాగ మెదుర. ౨౧

✿ తాళపత్రమున లేదు. 1. ము. గనుపట్టె 2. తా. నుం. 3. ము. సమద

మ వసుధానిర్జరుఁ [1]డమ్మహాసరసిలో వార్ప్రీచులం దేలెఁ ద్రా
వె సుధాసన్నిభమైన వారిఁ దటపృథ్వీజావళిచ్ఛాయ [2]లఁ
వసియించెన్ లహరీసమీరముల నధ్వశ్రాంతి పోకారిచె
న్బిసకాండంబులు [3]మేసెఁ గూర్చెఁ జలువల్నిర్మోకసంకాశముల్.

క. కరశీకరార్ద్రపుష్కర
కరుఁడై యాతండు గంధకరిరాజు క్రియం
బరిషేకానంతరమునఁ
సరసిరుహాకరము వెడలి చాలఁగ నొప్పెన్. ౨౩

సీ. వైదూర్యమణిశిలాస్వచ్ఛోదకము గానఁ
గౌతుకం బొనరించెఁ గన్నుఁగవకు
✿(శిశిరసంస్పర్శవీచీమారుతము గాన
నంగకంబులకు నిం పావహించెఁ
గమలకేసర రేణుగంధోల్బణము గాన
ఘ్రాణేంద్రియమునకుఁ బ్రమద మొసఁగె
గలహంసకులకలకలకులాయము గాన
శ్రుతిసంపుటములకు సుఖము నిచ్చె)

గీ. (మధుర) సలిలంబు గాన [4]సమ్మదముఁ జేసె
నాలుకకు నప్పు డవనిబృందారకునకు
సైకతారూఢజలమానుషీకదంబ
కాంక్షితార్కమయూఖంబు కమలసరసి. ౨౪

క. కొలని దరి వటము నీడన్
శిలతల్పమునందుఁ గొంతసేపు శయించెం

✿ ఈ పంక్తులకు చాలినంత స్థల మూరక విడిచియున్నది 1. ము. దున్మహా 2. ము. లో. 3. తా. మేసెగుంజె వలువల్ నిర్మోక ము. మేనఁగూర్చెక 4. ము. సమ్మోదమునను జేసె.

జెలువమగు వలిపెదుప్పటి
తలగడcగాc జేసి సచివతనయుం [1]డంతన్. ౨౫

గీ. బహులపక్షక్షపాకదంబములలోనc
ప్రభవ మొందిన యంధకారంబు వోని
కొలని దరి కాననంబులోc గొంత [2]ప్రొద్దు
నలపు వాయంగ నిద్రించె యాజ్ఞదత్తి. ౨౬

గీ. [3]డప్పి దీఱంగ మధురకాండంబు గ్రోలి
కడుపు నిండంగc [4]దూcడుc దీcగలు భుజించి
యెండ వాలారు నందాcక నిండుకొలని
తీరమున మఱ్ఱినీడ నిద్రించె నతcడు. ౨౭

చ. అపుడు విలంబమానమయి యంబరకోణతటాంతరంబునం
దపనుని మండలంబు బెడిదం బగు వేcడిమి నొయ్య వీడ్కొనెం
గపిలములై మయూఖములు కార్తికమాస[5]కళాపచేళిమ
త్రపుసలతాశలాటుసముదాయముచాయc దిరస్కరింపcగన్. ౨౮

గీ. అంత[6]లో నిద్ర మేల్కాంచి యవనిసురుcడు
జిగమిషాబుద్ధి [7]నీక్షించెc జిత్రభాను
నభినవోన్మేషకుటిలజిహ్మాప్రకార
లోలతారకాకేకరాలోకనమున. ౨౯

శా. కాంతారాంతరభూమిచెంత శబరగ్రామంబు పద్మాకర
ప్రాంతక్షోణితలంబునం గలుగ [8]సంభావించె విప్రుం [9]డెదన్
దంతిస్కంధకపోలకుంభపలలాదక్రూరకౌలేయకీ
[10]సంతానాస్ఫుటకంఠఘర్ఘరతరద్రాఘిష్ఠనాదంబులన్. 30

1. ము. దలcతన్ 2. తా. వేళ. 3. తా. దప్పివోవంగ మధురోదకంబు గ్రోలి 4. తా. దొండితీగలు 5. ము. కలాపిపింఛమై 6. తా. నా నిద్రమేల్కని 7. తా. వీక్షించె 8. తా. సంభావించి 9. తా. ఎడన్ 10. ము. సంతాన.

వ. (ఆ సమయంబున) ౩౧

సీ. ఆదికాలమున మాయావిలాసినియైన
మురదైత్యదమనుని మూర్తి వోలె
ధరణీతలంబునఁ జరియింప నేర్చిన
పురుహూతమణిశిలాపుత్త్రి వోలెఁ
గామినీరూపంబుఁ గైకొన్న శంబరా
రాతికాలాయసాస్త్రంబు వోలె
వేడ్కకై మానుషీవిగ్రహంబు ధరించి
విహరించు తొలుకారు వేళ వోలె

గీ. నంధతామిస్రమును నవిద్యయునుబోలె
భువనమోహనరూపవైభవము [1]లొలయ
లీల నేతెంచె నొక్క చండాలకన్య
కొలనఁ జిలుబంతిపసపాడఁ జెలియుఁ దాను. ౩౨

శా. ఆచండాలకులప్రసూతయగు కన్యం గన్యకారత్నముం
జూచె న్దవ్వుల యాజ్ఞదత్తి విపినక్షోణీవిభాగంబునన్
వాచాగోచరసౌకుమార్యనవలావణ్యాన్వితం బుష్పనా
రాచుం డిక్షుశరాసనంబు ఘన[2]దోర్దర్పంబునం గూర్పఁగన్. 33

ఉ. యోగసమాధితత్పరత నున్న విధంబున [3]వ్రాసినట్లు మూ
ర్ధ్నాగమ [4]మీలితాత్ముఁడగు చాకృతినిశ్చలదేహయష్టియై
సోగకనుంగొన ల్బుదురు చొక్కుల కిక్కలు గాఁగ నత్తఱి
న్నాగరసాతిరేకమున బ్రాహ్మణుఁ డాదటఁ జూచె మాలెతన్ ౩౪

సీ. అప్సరస్త్రీవోలె [5]నకులీనయైన యీ
పైదలి కన్నులపండు వయ్యెఁ

1. తా. వొలయ. 2. ము. దోర్దండంబు. 3. ము. ఁబొసినట్లు. 4. తా. నాకృతిన్తను వినిశ్చల దృష్టియు దేహయుష్టియై 5. ము. నకులయై యౌరయీ.

[1]జాము యౌవనరూపసంపన్నయై [2]మోక
వనరేఖయును బోలెc బెనcచె వేడ్కc
బొలcతి [3]ప్రావృడ్వేళ వోలె నళివినీల
ఘనవేణియై యిది [4]కరము మెఱసె
నిభరాజనిభయాన యిది [5]శరత్తునుc బోలెc
బుండరీకాక్షియై పొలుపు మిగిలె

గీ. ముట్టరానిదియైనట్టి మూర్తివోలెc
జిత్తరువు వోలె దృష్టి కచ్చెరు వొనర్చె
మెలcత మధుమాసకునుమసమృద్ధి వోలె
జాతివిరహిత[6]యయ్యు సంప్రీతి నొసcగె. ౩౫

గీ. దీనిc గల్పించె నజుc డభిధ్యానమునను
నాతి మును ముట్టరాకుండ నంత్యజాతి
ముట్టుటయ కల్గె నేని యిమ్ముదితమేను
గందకుండునె పుష్పంబుకంటె మృదువు. ౩౬

వ. అని [7]విస్మృతనిమేషంబు గీలించి ముకుళితపక్ష్మాంచలంబును జిహ్మ తరతరళశాతోదరంబును నగు వీక్షణంబున నవ్వెలివాడ వ్రీడావతి నీక్షించుచు నవ్విప్రుండు మదనశరశలాకాశంకు[9]సంకలితహృదయుండై స్తంభితుని[10]భంగి విలిఖితుని చందంబున నుత్కీర్ణుని పగిది [11]నియతుని లాగున మూర్ఛితుని ప్రకారంబునc (నున్మత్తుని తెఱంగున)దన్నుc దా నెఱుంగక నివ్వెఱపడి నిశ్చలాంగుండై యుండె నమ్మచ్చెకంటియు నలవోకవోలె నతిస్వచ్ఛసౌభాగ్యచ్ఛాయావినిర్భర్త్సితమత్స్యకేతనుండగు నాబ్రాహ్మణుం గనుంగొని [12]నిజాంతరంగంబున. ౩౬

1. ము. జారు. 2. తా. మొక. 3. తా. ప్రావృడ్వేశలవోలె నలినాక్షపయినీల. 4. ము. గరము. 5. శరర్తువువోలె. 6. తా. యయ్యె. 7. ము. విస్తృత. 8. తా. తరళతర. 9. తా. సంకుపిత. 10. తా. విధంబున. 11. తా. సంయతుని. 12. తా. నిజాంతర్గతంబున.

గీ. విప్రవేషంబుఁ దాల్చిన విష్ణుఁ డొక్కొ
బ్రాహ్మణుండైన శంబరారాతి యొక్కొ
బాడబాన్వయరూప[1]సంప్రభవుఁడైన
చందురుం డొక్కొ యితఁ డతిస్వచ్ఛమూర్తి. ౩౮

వ. అని యంతంతం జేరవచ్చి యయ్యంత్యజాతిసీమంతిని యశేషజన పూజనీయులు బ్రాహ్మణులని తమకులంబు [2]పెద్దలవలన వినుటం జేసియుఁ దా [3]నెందే నొక్క పూర్వజన్మకృతపుణ్యసంస్కారవిశేషంబుననో బాల్యంబు[4]నాఁటనుండియు రూపంబు వినయంబు దాక్షిణ్యంబు మధురాలాపకౌశలంబు నిస్సంగతప్రశాంతమహానుభావంబు శుచిత్వంబు గౌరవంబు సద్భావ మాదిగాఁగల గుణంబులు నైసర్గికంబులయి యుండుటనో భర్గఫాలనయనకృశాను జ్వాలాజాలహేలా చుళుకితావయవుండుగాని కుసుమకోదండుండునుం బోలెఁ గన్నులపండువై తప్తకాంచనవర్ణంబును గోరాచనాగౌరంబును జాంపేయకుసుమకేసరరేణుత్రసరేణువిసర[5] పిశంగంబుననగు దేహ[6]ప్రభాప్రవాహంబున గహనషండం బశేషంబును వెలిగించువాని నుద్భిన్ననవశ్మశ్రు [7]నభినవయౌవనోద్భాసితు షోడశవర్షదేశీయు నాదిగర్భేశ్వరు నమాత్యనందను సుకుమారుం గుమారసన్నిభుఁ దప్పక చూచి భయసంభ్రమ డోలాయమాన దంతతాటంకవలయం బగునట్లుగా నిబ్బరంపు గుబ్బచన్నుల బిబ్బోకంబు బాహుమూలకూలంకషంబై యీషద్విలోకనీయం[8]బుగఁ గేలుదోయి సేవాంజలిపుటంబు లలాటంబునఁ గీలించి యయ్యగారికి నమస్కారంబని యధరకిసలయంబునకు దశనరత్నాంకురజ్యోత్స్న కుసుమస్తబకఁబుగా సహకారపల్లవాస్వాదకషాయ కంఠకలకంఠకామినీ కోమలకుహూ కారకోలాహల కరంబితపంచమరాగ ప్రపంచంబునకు మించుఁ జూపు కంఠస్వరంబునం బలికిన. ౩౯

1. తా. సంప్రభవమైన. 2. తా. బ్రాహ్మణులవలన. 3. తా. నెద్ది. 4. తా. నాది. 5. ము. ప్రసంగంబును. 6. తా. ప్రభావంబున. 7. తా. వభినవ. 8. తా. బగు

గీ. వెలఁది మాలెత గాన దీవింపకయును
నొప్పెడిది గాన నూరకయుండకయును
ధరణిదేవుండు గైకొనె దాని మొక్కు
గేలుఁదామర తిర్యగాందోళనమున. ౪౦

ఉ. శంబరవైరిసన్నిభునిఁ జారుతరోజ్జ్వలమూర్తి విప్రర
త్నంబు మహాప్రధాను ప్రియనందనుని న్సుకుమారుఁ జూచి ప్రే
మంబు వహించియుం గొమరుమాలెత గన్నుల నవ్వు దేరఁగా
[1]సంబళిసంబళీ యళుకు సందడికిం దలమంచుఁ బల్కుచున్. ౪౧

గీ. బ్రాహ్మణుఁడు గాన లజ్జింపఁ బ్రాప్తి లేక
బాల ప్రౌఢయ వోలెఁ దప్పకయ చూచి
చాటుపడి యుండుమయ్య యీసరసిలోన
నుదకమాడెదఁ[2]గాక పిన్నదియు నేను. ౪౨

క. ✿అని పలుకుచుఁ గొలనికి డిగఁ
జని మాలప్రమద దాను సఖియు నొనర్చెఁ
వనకేళి తరంగ లురు
స్తనభారాస్ఫాలనమున జర్జరములుగాన్. ౪౩

చ. పడఁతి పసిండిడాలు [3]గనుపట్ట [4]హరిద్ర ప్రతిప్రతీకముం
దొడసి సరోవరాంబువునఁ దోఁగి సరోవరతీరభూమికి
న్వెడల ధరాసుపర్వునకు నేత్రమహోత్సవమయ్యె నప్పుడ
ప్పుడ కలశాబ్ధిమధ్యమునఁ బుట్టిన యాదిమలక్ష్మియో యనన్.

✿ తాళపత్త్రమున లేదు. 1. తా. శంబళిశంబళీ యరకు. 2. తా. గాని. 3. తా. గలపచ్చ 4. ము. హరిద్రముఁదీర వంకముం.

గీ. కొలను వెలువడి తడినూలు వలువ విడిచి
మఱుఁగు పుట్టంబుగట్టి యమ్మగువ యొప్పె
[1]జలద మెడవడి వర్షావసానవేళఁ
గాశకుసుమాట్టహాస సంగతియుఁ బోలె. ౪౫

ఉ. ఆకలకంఠి యొయ్యఁ దడియార్చు నెడ౯ జఘనాంతికంబులై
[2]కేకికలాపలీల నణకించి మధువ్రతమాలికాకృతిం
గైకొని యింద్రనీలమణిఖండవిలాసమలిమ్లుచంబులై
చీఁకటి కొల్పె బ్రాహ్మణుని చిత్తము పెన్నెఱిసోగవెండ్రుకల్.

గీ. చికురసంతతి నీరార్చి చెలువ తుఱిమె
నేసకొ ప్పాక (యింత దక్షిణము మలఁగ)
చన్నుఁగవ [3]సొంపు కక్ష[4]దేశముల మెఱుఁగు
బ్రాహ్మణుని యాత్మఁ బల్లవింపంగఁ జేయ. ౪౭

గీ. దంతతాటంకచక్రమధ్యంబునందు
బాల గీలించెఁ గంకేళిపల్లవంబు
బాడబుని నేయఁ దలఁచు శంబరరిపునకుఁ
బ్రథమ మదియ నమస్కారబాణ మయ్యె. ౪౮

గీ. పూనెఁ గుచముల వెలివాడపువ్వుఁబోణి
విప్పు గలయట్టి బండిగుర్వెంద సరముఁ
బ్రథమరాగరసోద[5]యరక్తమైన
సచివనందను హృదయజసంగరమున. ౪౯

వ. అప్పుడు సుకుమారుండు నిజాంతర్గతంబున. ౫౦

---

1. ము. తా. జలధి వెలువడి 2. తా. కేకరలోపలీల. 3. తా. నొప్పు. 4. తా. దేశమున.
5. తా. అరక్తమైన.

సీ. ఏల చేయండు శేషేంద్రియంబులు నాల్గు
నలినగర్భుఁడు లోచనములు గాఁగ
నెట్టు గల్గె విధాత కీరూపనిర్మాణ
పరమాణువులు కోటిపరిమితంబు
లజుఁడు దీని సృజించి యాత్మ నువ్విళ్లూర
కెట్లుండుఁ గూఁతు మోహించినాఁడు
కల్పింపఁ బోలు శృంగార[1]సర్గంబున
దీని వాక్పతి [2]యున్నతి ఫలియించె

గీ. దీని [3]నిఖిలావయవములు తీర్చి తీర్చి
చేయునపుడు ప్రయాసంబుఁ జెందుటయును
నొయ్యనొయ్యన బ్రహ్మ నిట్టూర్పు వుచ్చె
నది సుమీ పుష్పసమయమందానిలంబు. ౯౧

వ. అని విచారిం[4]చుచు విప్రుండు చండాలకులకన్యకా✿(మణి) దుర్లభం
బగు సౌభాగ్యంబునకు నద్భుతం బందుచు దానితో సంభాషింపఁ
గోరి చేరువ [5]నిలిచె జనంగమకన్యకారత్నంబును నతని కిట్లనియె.

క. ఎందుండి [6]యేఁగుదెంచితి
రెం దరిగెద రిచట నునికి కేమి కతంబో
కందర్పరూపరేఖా
సౌందర్యవిలాసవిభవ [7]సర్వజ్ఞనిధీ. ౯౩

వ. నిన్నుం జూచి సుఖామృత(హ్రద)ంబున మునింగిన చందంబున [8]రతి
సముద్రంబునం దేలిన విధంబున [9]సర్వానందంబుల కుపరిభాగంబున
వర్తించు కరణి సకలమనోరథంబులకు సంకేతంబైన లాగున నాహృద
యంబు నిర్వృతిం బొంది యున్నయది. ౯౪

✿ తాళపత్రమున లేదు. 1. తా. సర్వంబున. 2. తా. యున్మదిభవించి. 3. తా. యఖిలా. 4. తా. పుచు 5. తా. నిలిచెదనని చనినం గన్యకా. 6. ము. యరుగుదెంచితి. 7. ము. సర్వస్వ. 8. ము. నతి. 9. సర్వానందంబు లుపరి.

ఉ. క్రొన్ననవింటిజోదు నలకూబరు నైషధునిం జయంతునిం
బున్నమనాఁటిచందురునిఁ బోలినవాఁడవు రూపసంపదన్
నిన్నొకవిప్రుఁగాఁ బరిగణింపఁగ వచ్చునె కల్లగాదు మా
యన్నల[1]తోడు చూడు పులకాంకురముల్ మొలచెం గుచంబులన్.

గీ. అవనిసుర చింతకాయల కాజ్ఞ గాక
యరసి చూడంగ గ్రుక్కిళ్ళ కాజ్ఞ గలదె
యంట రాకున్న నేమి యంతంత నిలిచి
చిత్త మలరంగ నన్ను వీక్షింప రాదె. ౫౬

సీ. కమలినీపత్ర[2]పాత్రములఁ గాసారోద
కముఁ దెచ్చి పాదపద్మములు గడుగఁ
జిలుక ముట్టని ఫలంబులు గోసికొని వచ్చి
పరికించి యారగింపంగఁ బెట్టఁ
గాంతార[3]కర్పూరకదళికాదళముల
సరసరీతులను వీజన మొనర్ప
నధ్వఖేదము వోవ హస్తద్వయంబున
నూరుకాండము లొత్తి యుపచరింప

గీ. వేడ్క[4]యయ్యేడు వినయంబు విస్త[5]రిల్ల
[6]భక్తి గొనసాఁగఁ బ్రమదంబు పారమేద
నీకు విప్రోత్తమునకు నీ నెలవులందుఁ
జెట్ట దుర్జాతి యది నన్నుఁ జెఱిచెగాని. ౫౭

క. ఇది హూణమండలం [7]బ
వ్వది నున్నది చెంచుపల్లె వనమధ్యమునన్

1. ము. యాన. 2. ము. పుటముల. 3. తా.కల్హార. 4. తా. యయ్యేడి. 5. తా. రింప
6. ము. భక్తి గొనఁగఁ బ్రమోదంబు పారమేదు. 7. తా. బి.

మదననిభ యీ పుళిందా
స్పదంబు వెలివాడ (జన్మసదనము నాకున్.)

★ **తాళవృత్తము.**
కనుఁగొనవలయును దౌదవ్వుల నెడ[1]గలిగి నిలిచియైనను మాయిండ్లన్
వనమధ్యంబున విప్రోత్తమ వెలివాడవనితలకు నేత్రోత్సవమై
యనిభృతపరభృతనఖ(శిఖరోల్లిఖితాంగణ) సహకారద్రుమశాఖా
ఘనఫలరసధారామృతపానోత్కంఠవివృత్తాననవటుకంబున్. ౫౯

క. [2]పాణసివారము కమ్మని
ప్రాణము నెఱజాణదేవరా వినవలదా
వీణావాద్యముఁ బాటయు
వేణుస్వానంబు వేనవే ల్చందములన్. ౬౦

వ. అని చండాలకన్యక పలికిన నవ్విప్రుండు భవితవ్యతాబలంబున. ౬౧

సీ. ఇది యసజ్జనగోష్ఠి యిది [3]మోహవిలసితం
బిది [4]మహాపాతకం బిది యకీర్తి
యిది దుర్మదాంధత్వ మిది [5]కామవిక్రియ
(యిది యాగ్రహావేశ)మిది కుదృష్టి
యిది నారకద్వార మిది ప్రమాదస్థలం
బిది మౌర్ఖ్యకారణం బిది యనియతి
యిది యధర్మముత్రోవ యిది [6]పథప్రచ్యుతి
యిది యధోగతిహేతు విది యకృత్య

గీ. మని విచారింప కవనీసురాధముండు
కలికి చండాలకన్యపైఁ గన్ను వైచెఁ

1. ము. గలుగ. 2. తా. పాణచి. 3. తా. యసమ్మతదృష్టి. 4. తా. మోహవిలసితం. 5. ము. యాగ్రహావేశ. 6. తా. పద. ★ ఈ వృత్తము ఛందోగ్రంథములందు మృగ్యము. ఐనను దీని లక్షణము నిట్లు వింగడింపవచ్చును. ఇందు నాలుగు పాదములు. ఒక్కొక్క పాదమున ఎనిమిది చతుర్మాత్రాగణములు (జగణము దక్క). ప్రాసనియమము. యతి 5వ గణము మొదటి అక్షరము. ప్రతిపాదాంతమున సగణమో గగమో ఉండును. జాతికి చెందినది.

దీయతీయని వింట లేఁదేఁటి నారి
శంబరారాతి మోహనాస్త్రంబు [1]దొడుగ. ౬౨

వ. [2]అప్పుడతండు నిజాంతర్గతంబున. ౬౩

సీ. మాంసంబు భక్షింప మనసువెట్టిన నాఁడ
దాక్షిణ్యగుణము [3]విధ్వంస మయ్యె
గంజాయిఁ దినఁగ నుత్కంఠ చేసిన నాఁడ
లజ్జాభిమానంబు లుజ్జగిల్లె
హాలారసము గ్రోల నభిలషించిన నాఁడ
సూనృతోక్తులసుద్ది చూఱవోయెఁ
బరకళత్రముల[4]పైఁ బడఁ దలంచిన నాఁడ
ప్రజ్ఞావిలాసంబు పదటఁ గలసె

గీ. నింక నేటికి వంచింప [5]నిలువు నాకు
బరువె యీపాపములలోనఁ బాప మొకటి
వరుస వేయింటిమీఁద జవ్వాదికొమ్ము
తివుటఁ జండాలకన్యకఁ గవయువాఁడ. ౬౪

వ. అని పరమసాహసంబు చేసి సుకుమారుండు చండాలకన్యకం జేర
వచ్చి యిట్లనియె. ౬౫

కవి రాజవిరాజితము.

సరసిజలోచన యొక్కమహామునిశాపవశంబునఁ బాణసివై
ధర జనియించినదానవు నీ విది తథ్యము కిన్నరభామినివో
గరుడపురంధ్రివొ [6]ఖచరవధూవటివొ గాని జఘన్యవు గావిఁక నన్
ధరణిసురోత్త[7]ముఁ దగ వరియింపు సుధాకరసూర్యులు సాక్షులుగాన్.

---

1. ము. దొడిగి. 2. ము. ఏయునప్పుడు. 3. తా. విధ్వస్తమయ్యె. 4. ము. వెంబడ. 5. తా. నిలువ. 6. ము. యక్ష. 7. ము. మునిన్వరియింపు.

వ. సామాన్యస్త్రీజనంబుల కిట్టి యమానుషలోకోచితంబులైన సౌభాగ్యంబు[1]లుం గల్గునె మునికోపవశంబున సముజ్ఝితదివ్యశరీరలగు దేవ[2]కాంతలు శాపవశోపనీతంబైన శరీరంబు నధిష్ఠింతురు తొల్లి [3]స్థూలశిరుండను మహాముని త్రిభువనలలామభూతయగు రంభ నేదేని యొక్కనిమిత్తంబున శపించె ననియును దచ్ఛాపంబున నయ్యప్సరస బాడబరూపంబు ధరియించి మృత్తికావతియందు శతధన్వుఁ డను రాజును సేవించుచుం బెద్దకాలంబు మర్త్యలోకంబున నుండె ననియును విందుము.

సీ. జలజగర్భుని మానసంబు వేదంబులు
దక్షప్రజాపతి దర్పకుండు
సౌదామనీవల్లి చంద్రికాలోకంబు
సప్తజిహ్వాజ్వాల సప్తకంబు
రవిమయూఖములు నీరవని దుగ్ధాంభోధి
మృత్యుదేవత[4]నోరి మెఱుఁగుఁ బండ్లు
ముని కరిష్టాదేవికిని సంభవించిన
దివ్యగంధర్వజాతిద్వయంబుఁ

గీ. గారణంబులుగాఁ బుట్టినారు [5]పదియుఁ
నాల్గు కోట్లప్సరసలు నా నాకసతులు
వారిలో నొక్కతెవు నీవు వారిజాక్షి
యేమి దుష్కృతిఁ బుట్టితో హీనజాతి. ౬౭

గీ. తివుచుచున్నది భవదీయదృగ్విలాస
మెత్తుకొనిపోవుచున్నవి యింద్రియములు
వెనుక ద్రొబ్బుచు నున్నాఁడు మనసిజాతుఁ
డేమిసేయుదుఁ జెప్పవే యిందువదన. ౬౮

1. తా. లు గలునేర్చునె. 2. తా. తాంగనలు. 3. తా. స్థూలశరీరుండను. 4. తా. నోర.
5. తా. మరియు.

గీ. వనిత నీచిత్తమున కేను వత్తునేని
కామతంత్రంబునకు సంచకర్వు గాఁగఁ
జుంబనము సేయని మ్మోష్ఠబింబ మిపుడు
గండుఁగోయిల చిగురాకుఁ గమిచినట్లు. ౭౦

గీ. అనుచు విప్రుండు తమకించి యంటుకొనియె
సమ్మతించియ యుండె నాచంద్రవదన
శూకలాశ్వంబు నస రేఁపఁ జొచ్చినప్పు
డనుమతింపదె యత్తళువైన బడబ. ౭౧

వ. ధీరోదాత్త [1]యగుట నమ్మత్తకాశిని చిత్తజాయత్త యయ్యును
దత్తఱపాటు లేక యతనితో నిట్లనియె. ౭౨

సీ. కలుగుచున్నవి యనేకములు వికల్పము
లాడుచున్నవి యపాయంబు లెదుర
నంతరాయము లసంఖ్యములు గన్పట్టెడు
సందేహములు పెక్కు చాయవాఱె
నంకురితములయ్యె శంక లేరాళంబు
వికృతు లెన్నేని యావిష్కరించె
శాఖోపశాఖలఁ జాఁగుచున్నది రట్టు
గుఱిలేక యుదయించె గోసనాస

గీ. యిన్నిటికి నోర్చి నీకోర్కి యేను దీర్తు
నింతవానికి నీకు [2]నన్నీయ బరువె
యెప్పటికి [3]నిత్తునో లేక యీశరీర
మిప్పటికిఁ జాలునో నిక్క మెఱుఁగఁ జెపుమ. ౭౩

1. తా. యగు. 2. ము. నన్నీగుటెరవె. తా. నీకు నం న్నింన్నుం బరచే 3. తా. నైన నిత్తునో యీశరీర.

గీ. మొదలం గక్కుర్తిపడి [1]కూడి పిదపం బాయు
నొక్క కమలాననకు దక్కి యుండం జాలం
డడవిలోం బెక్కు పుష్పములందు వ్రాలు
చంచరీకంబు మగవాండు సరియ నువ్వె. ౭౪

ఉ. చందురుం డంత చూడండు నిశా[2]సతిం బున్నమనాండు గూడుచోం
గందళితానురాగుండయి కానంగవచ్చు నవోదయంబులం
జందము దప్పి మీంద నొకచాయకు వచ్చుం గ్రమక్రమంబునన్
సుందరి పట్టునందుం బురుషుండును [3]నట్లయకాం దలంపుమీ. ౭౫

వ. ✿అనిన విని సుకుమారుండు. ౭౬

క. మగవారల నిందింపకు
తగవును బంతంబు నిజము ధర్మముం గృపయున్
మగవారికెగా కెందును
మగువలకుం గలవె చంద్రమండలవదనా. ౭౭

సీ. హరుని చిచ్చుఅకంట నసమాస్త్రుం డీల్గిన
రతిదేవి యెట్లు జీవితముం జెందెం
బాండుభూపాలుండు పరలోకగతుండైనం
గుంతి చావక యేమి కుడువనుండెం
బ్రథనాంగణమున సౌభద్రుండు చచ్చిన
బ్రతికె నెట్లు విరాటరాజతనయ
సింధురా జస్తమించిన నేల దుస్సల
కాషాయవస్త్రంబు గట్టుకొనియెం

గీ. బంక్తిరథుం డన్యలోకసంప్రాప్తుండైన
నేల కౌసల్య ప్రాణ మీ నెఱుంగదయ్యెం

✿ తాళపత్రమున లేదు 1. తా. నీవు. 2. ము. నటి. 3. తా. నిట్లయకా.

దగవు ధర్మంబు పాడి పంతంబు లెట్లు
భామలెట్లు వృథానులాపంబు లేల. ౭౮

గీ. అనినఁ జండాలకన్యక యాఁడువారి
మంచితనమును మగవారి మంచితనము
సరియ కీడని మేలని చర్చ లేల
మనకు మన యాడికలు తప్పకునికి చాలు. ౭౯

వ. విశ్వావసుండను గంధర్వరాజునకు మేనకయను నప్సరసకుం బ్రభవించిన ప్రమద్వరయను కన్యక స్థూలకేశాశ్రమవనంబునఁ బాదమర్దితంబగు పన్నగంబు గఱచినఁ బ్రవిలుప్తజీవిత యగుటయు భార్గవుండగు చ్యవనునకుఁ బౌత్రుండు ప్రమతికొడుకు [1]రురుం డాయురర్ధం బొసంగి యయ్యంగన బ్రతికించె ననియును, నర్జునుం డశ్వమేధాశ్వానుసారియై యాత్మజుండగు బభ్రువాహనునిచేత నాహవాంగణంబున (నతినిశాత) శరాహృతప్రాణుండైన నులూచియను నాగకన్యక రసాతలంబుననుండి యేతెంచి (యుపచరించి) యుపగతప్రాణునిం జేసెననియు విందుము, మంచితనంబు లాఁడు వారికి మగవారికి సరియ యద్ది యటులుండె నాపంతంబు వినుము.

ఉ. నాకు మనంబు నిండ నొక నమ్మిక సేయుము (సర్వ కాలముం)
గై కొనువాఁడ [2]ని న్ననుము కాదన కెక్కడ కైన వచ్చెదన్
నీ కొక టయ్యె నేని యవనీసురమన్మథ నిర్విశంకత
న్నాకముఁ జూఱ[3] వెట్టెద ధనంజయతీవ్రశిఖాముఖంబునన్. ౮౦

వ. అనిన విని సంతోషించి సుకుమారుండు. ౮౧

సీ. కలహంససంపదఁ గలకలక్రేంకార
కలకలంబైన యీకొలను సాక్షి

1. తా. రురుండనువాఁడు తన యాయునందు నర్ధం బొసంగి. 2. తా. నిన్ననిన 3. తా. వట్టెద.

ప్రసవసౌరభనటద్భంభరంబైన యీ
[1]ఫలినీలతామంటపంబు సాక్షి
ప్రచ్ఛాయశీతలోపరిభాగమైన యీ
శశికాంతమణిశిలాస్థలము సాక్షి
తరులతాగుల్మసంతతపిధానాతప
వ్యాపారమైన యీ వనము సాక్షి

గీ. మకరకేతను పాదపద్మములు సాక్షి
రతిమహాదేవి జఘనభారంబు సాక్షి
సత్య మెన్నఁడు నినుఁ బాయ సమ్మతించి
కౌఁగిలింపఁగ నీఁగదే కమలవదన. ౮౩

వ. అనినఁ జండాలి కరారవిందంబులు [2]మొగిడిచి సవినయంబును ✿ (సగౌరవంబును) సానురాగంబును గా నతని కిట్లనియె. ౮౪

ఉ. నేఁడు గృతార్థులైరి జననీజనకు ల్ఫలియించెఁ బుణ్యముల్
నేఁడు పురాకృతంబు లవనీరుహమూలనివాసియైన కా
ట్రేఁ డిలు[3]వేల్పు నేఁడ యొనరించె మనోరథసిద్ధిసంపదల్
నేఁడుగదా (సువార మిది నీకృపఁ) గంటి ధరాసురోత్తమా. ౮౫

ఉత్సాహ.
మలుసమర్త నంటకుండి మాలదాన నగుట నేఁ
గలయ [4]నీళ్ళనాడి కడవ గ్రంత యంటుకొనుటకై
కొలనఁ గ్రుంకి పోవుచుండి కుసుమబాణనిభుని ని
న్న లఘు(తేజు) లోచనంబు లలరఁ జూచి వలచితిన్. ౮౬

గీ. ఏమి సేయుదు నీకు నె ట్లిత్తు నన్నుఁ
[5]బచ్చిముట్టునఁ గలుగు బీభత్స మెఱిఁగి

✿ తాళపత్రమున లేదు. 1. ము. వలని. 2. తా. మోడ్చి. 3. ము. వేలుపౌచు నొనరించె. 4. తా. నీళ్ళాడికదువం గాంతయింటికొనుటకై. 5. ము. బంచముని యింటఁ కల్లు బీభత్సునెఱిఁగి

[1]యిచ్చగింపక యుండ నేనెట్లు నేర్తు
నధికతరమైన మన్మథాయత్తు నిన్ను. ౮౭

వ. అనిన సుకుమారుండు చండాలకన్యక కిట్లనియె. ౮౮

శా. ఏమాసించినఁ బ్రాణరక్షకయి యేమేఁ బాపము ల్సేసినన్
భామా చెల్లుఁ బురాణసంహితలఁ జెప్పన్ వించుమే కాదె వి
శ్వామిత్రుం [2]డెడరైనచో శునకమాంసంబున్ భుజింపండె నీ
వ్యామగ్రాహ్యకుచంబు లంటి యిదె [3]నా ప్రాణంబు రక్షించెదన్ ౮౯

వ. ఇదె యెదుర (ససంభ్రమభ్రమద్భృ) మరకులచరణ నఖశిఖాశిఖరవిశీర్యమాణ కుసుమకేసరరేణుత్రసరేణువిసరపిశంగితోపకంఠంబు లతామండపం బిదె వెనుకఁ గుటిల శుకత్రోటి కోటీవిపాటిత మధుర ఫలరసధారాసార దుర్దినాయ మానాభ్యంతర ప్రదేశంబు చూతతరువాటికాభ్యాశం బిదె కెలన మదకలమల్లికాక్షపక్ష [4]పాళీనవపవనసంపాతకంపమానకమల కేసరపరాగధూళీ విరచితాళీక సంధ్యానుబంధచకిత చక్రవాకనీడోద్భవ క్రీడానీడంబులు, సరసనై కతవేతసీ నికుంజక్రోడంబు లిందు నీకు నింపు వుట్టినట్టియెడ నన్ను మన్నింపు మంటకున్న దాన నని భయం బందకు కుసుమసమయంబు గదా ఫలావాప్తికి మూలం బిఁకఁ గాలక్షేపంబు చేసితేని కందర్పుండు దర్పాతిరేకంబున భవద్భ్రూవల్లీమతల్లికిం దల్లియగు [5]నించువింటిం బద్ద దిగిచి కొదమతుమ్మెదతెక్క గఱిగట్టిన పూమిట్టకోలల హృదయం బుత్పాటించి చంపుఁ జంపకకుసుమగంధీ ప్రాణంబు రక్షింపు మిదె నీకు సేవాంజలియని కంకణరఖణరఖణత్కారంబు తోరంబుగా సుకుమారుండు నఖకిరణపరంపరాకుసుమకుట్మలాభిరామంబులగు కరకిసలయంబులు మోడ్చి ఫాలభాగంబునం గీలించిన. ౯౦

1. తా. యిచ్చగించుకొనుండ నేనెంతనేర్తు 2. తా. డెడలైనచో 3. తా. నేఁప్రాణంబు
4. తా. పాధివిక్షేప ప్రభవసంపాత. 5. తా. నించువిల్లు దెగనిడందిగిచి.

శా. వాలాయంబుగ నద్ధరాసురుఁడు ద న్వాంఛించిన న్మందహా
సాలంకారమనోజ్ఞమైన ముఖ మొయ్య న్వాం[1]చి చండాలి యా
లీలా[2]భావము కీలెఱింగి నవమల్లీకుంజమధ్యంబునం
గేలీతల్పముఁ దీర్చెఁ[3]బో మృదులకంకేలీప్రవాలంబులన్. ౯౧

వ. అనంతరం [4]బధరీకృతకుసుమాయుధరూపసంపన్నుఁడగు నవ్వసుధా నిలింపుం డపహసితసురసిద్ధగంధర్వ విద్యాధరలీలావిలాసినీ విలాసవతి యగు నవ్వెలివాడచేడియం గూడి సురతసౌఖ్యం [5]బనుభవించెనంత.

ఉ. కాయజవిక్రియం [6]బడఁగఁ గానికులంబున సంభవించి య
న్యాయము సేయునే యిటు దురాత్ముఁడు వీఁడు [7]త్రపాభిమానముల్
మాయఁగఁ దట్టి యంచు నతిమాత్రము లజ్జితుఁడైన కైవడిం
దోయజషండబాంధవుఁ డధోముఖుఁ డయ్యె నభోంగణమ్మునన్.

కే. గగనయానవేగంబున గలబరించి
కడుపు నిండంగఁ గ్రోలిన కమలమధువుఁ
గ్రక్కెనో నాఁగ గగనమార్గంబునందు
భానుబింబంబు రక్తాతపంబుఁ గాసె. ౯౩

శా. వ్రాలెం బశ్చిమశైలశృంగముపయిం బ్రత్యగ్ర [8]మధ్యాగమో
న్మీలత్కింశుకకోరకస్తబకకాంతిః భానుమన్మండలం
బాలంబించె మరుండు హస్తమున దాక్షారామలీలావతీ
భ్రూలేఖానిభవిభ్రమాభ్యుదయముం బుండ్రేక్షుకోదండమున్. ౯౪

క. క్రుంకె విభాకరబింబము
పంకజషండములు మొగిడెఁ బ్రత్యగ్వీథిం

1. తా. చె. 2. ము. భావమెఱింగి యేగి నతవల్లీ. 3. తా. బోఁటి మృదుకం కేళి. 4. తా. బధఃకృత. 5. తా. బు లనుభవించె నంత. 6. ము. బడయఁ 7. తా. వ్రతాభిమానముల్. 8. తా. నృద్భాగ.

గంకేలీతరుపల్లవ
సంకాశచ్ఛాయఁ గొమరుసంజ జనించెన్. ౯౬

గీ. పద్మినీషండములనుండి పాసి చనియెఁ
గోకమిథునంబు లత్యంతశోకపరతఁ
దోన యేతెంచె భ్రమరసందోహ మపుడు
కంఠలోహార్గళంబులకరణి[1] మొఱయ. ౯౭

వ. ఇవ్విధంబునం బ్రతీచీకర్ణపూరరక్తోత్పలంబును జక్రవాకచక్రవాళకుల
చక్రవర్తియు నగు మార్తాండుండు లోకాంతరంబున కవతరించినఁ
గ్రమంబున నంబరతటాకవికచకమలిని సంజ మంజుమంజిష్ఠాపరాగ
సౌష్ఠవంబు [2]సంధించెఁ గృష్ణాగురుపంకవల్లికల యుల్లాసంబు నుల్లసం
బాడుచుఁ జిలుపచిలుపచీఁకటి సిద్ధవిద్యాధరనితంబినీజనంబుల చెక్కు
టద్దంబులతోడం జరలాడె [3]సాంధ్యదేవార్చనాబలిపిండంబులుం బోలె
గగనమండలంబున వెండి[4]తగడుఁ దెగడి క్రిక్కిఱిసి చుక్కలు వొడిచెఁ
బురుహూతాంతఃపురపురంధ్రీవిలాసదర్పణంబు దర్పకుని [5]మాటుఁ బొంది
చందురుం డుదయగిరిశృంగశృంగాటకంబునఁ [6]బటికంబు గుండు చందం
బొందె నప్పుడు చండాల ✿(కుల) వరారోహ వాహకుం డెక్కి విడిచిన
వారువంబుఁ గొదమయుం బోలె సంభోగంబునం దృప్తిచని తనివోవని
కౌతుకంబున సుకుమారుఁ గౌఁగిటం జేర్చి యిట్లనియె. ౯౮

ఉ. అల్లదె వేఁటపల్లె యట నావల మావెలివాడ యావలః
భల్లనిపాతమాత్రమునఁ బర్వతనిర్ఝరసింధు వావలం
దెల్లని గోపురంబుల నతిప్రమదావహమైన రోహిణీ
వల్లభమౌళిభామిని నివాసము (లామహిత) ప్రదేశముల్. ౯౯

✿ తాళపత్రమున లేదు. 1. ము. మెఱయ. 2. తా. సధిష్ఠించె. 3. తా. సంధ్యాదేవతార్చన.
4. ము. తగటు. 5. తా. మారటం. 6. తా. వటికపుగుండుచందంబునుంబొందె

గీ. ప్రతిభ సతతంబుఁ గొల్తు రాభద్రకాళి
జగతి నేఁబదియాఱు దేశములవారు
దశదినంబులు సింహకేతనము నిలిపి
హూణభూమికి దైవ మీ యుత్పలాక్షి. ౧౦౦

వ. నీవమ్మహాస్థానంబున వసియింపు మేను నీకు నాయావేళలఁ బరిచర్య [1]సేయుచు వంచన బయల్పడకుండ మెలంగెద సర్వకలా విశారదుండవైన నీకుంబ్రాకారగోపురద్వారవేదికా ✿(ప్రాకార)వ్రఘూ ణకుట్టిమహట్టసౌధ వీథీవిటంకంబులం గావ్యగోష్ఠీపరిహాసకథాబిందు మతీభిత్తికాప్రహేళికా భావనసుభాషిత శ్రవణంబు, వారవిలాసినీ దర్శనంబు, వైతాళికస్తుతి పాఠకంబు, దురోదరక్రీడ చిత్రకర్మంబు. వీణాస్ఫాలనంబు మొదలయిన వినోదంబులం [2]బ్రొద్దుపుచ్చం గలిగెడి వెండియు. ౧౦౧

క. వెలివాడకుఁ గడుఁ జేరువ
సెలయేటికిఁ బొరువు [3]తాళ్ళుఁ జిట్టీఁదులు నా
వలఁ దఱచు భద్రకాళీ
నిలయం బది లెస్సనెలవు నీకు వసింపన్. ౧౦౨

గీ. ప్రొద్దు వోకుండ [4]ముందటఁ బొదమ నీవు
కాళికాస్థానమునకు నీ [5]కాలిత్రోవ
విప్రగృహమున నీకు నే విందొనర్తు
ధర్మమిషమున నింటి పెద్దలకు జెప్పి. ౧౦౩

వ. (అని చండాలి) చెలికత్తెయుఁ దానును వేఱొక్క తెరువున నిజ నివాసంబునకుం జనియె సుకుమారుండు చెఱువుకొమ్ము దాపలంబట్టుకొని

✿ తాళపత్రమున లేదు. 1. తా. నేయుదు. 2. తా. ప్రొద్దుపుచ్చు చుండం గలిగెడు.
3. ము. త్రాళ్ళు. 4. తా. ముందరఁబొదము. 5. తా. కాలుద్రోవ.

విపినషండంబు నడుమఁగాఁ బక్కణంబునకు దక్షిణంబు (న వెలివాడ) యొరసికొని పోయి [1]కాలిత్రోవం జని సెలయేఱు గడచి ముందట. ౧౦౪

సీ. [2]బ్రహ్మ యెక్కెడి జాలపాదంబునకుఁ గేలి
వసతియైన సరోజవాటితోడ
నైంద్రవాహనమైన యైరావణగ(జంబు
నోరూర్చు మోక యిందువులతోడ)
వైష్ణవరథమైన వైనతేయున [3]కాఁగ
నిరవైన ప్రాకారపరిధితోడఁ
గౌమారయానశిఖావళంబునకుఁ దాం
డవమాడ సొబగైన గవనితోడ

గీ. వేడ్క [4]మాహేశుఁ డెక్కెడి వృషభరాజు
దాఁక నిల్చిన కేలిభూధరముతోడ
సకల[5]శక్తినివాసమై చాల నొప్పు
చండిభవనంబు సొత్తెంచె సచివసుతుఁడు. ౧౦౫

మ. [6]తన దౌశ్శీల్యము తా నెఱుంగుట వెలిఁ దౌదవ్వుల న్నిల్చి దు
ర్జనుఁ డాతండు లలాటభాగమున హస్తద్వంద్వము న్మోపి యొ
య్యన లోలోన నమస్కరించెఁ బటుగర్వారంభసంరంభశుం
భనిశుంభప్రథనక్రమప్రకటబాహాకేళికిం గాళికిన్. ౧౦౬

ఉ. మాలెత విందు బ్రాహ్మణకుమారుఁడు పక్కణవాసి వేణుకం
డోలమునందుఁ దెచ్చినఁ గరోరితచంద్రిక నిర్ఘరాపగా
కూలమున న్భుజించి ఘనగోపురవేదిక నిద్రవోయె న
య్యాలరిబ్రాహ్మణుండు తుహినాచలకన్యక యాశ్రమంబునన్

1. తా. కాలుద్రోవ. 2. తా. బ్రాహ్మి. 3. తా. కుఁగా 4. ము. మాహేశ్వరంబైన. 5. ము. భక్త నివాసమై. 6. ము. తనదౌ శీలము.

వ. మఱునాఁడు ప్రాతఃకాలంబున నిర్ఝరాంభఃప్రవాహంబున నవ గాహనంబు చేసి కపటసంధ్యావందనంబును గృతకజపంబును (మిథ్యా) సూర్యోపాస్తియు నడపి బ్రాహ్మణ[1]బ్రువుండు. ౧౦౮

సీ. దంతిదంతార్గళస్తంభభారముతోడ
 రాజిల్లు ఘనగోపురములు సూచి
గండశైలచ్ఛేదఘటితమై యొరపైన
 మేటికొమ్మలతోడి కోట సూచి
యమృతదీధితిలోని హరిణంబు వెఱపించు
 సౌధాగ్రసింహధ్వజములు సూచి
యాటమండపముపై నభ్ర ముల్లేఖించు
 జాంబూనదత్రిశూలంబు సూచి

గీ. చమురుగా(కులు కుసు)మగుచ్ఛములు వోలె
సకలశాఖోపశాఖల సంశ్రయింపఁ
బుష్పితాశోక[2]పాదపంబులునుఁ బోని
నింబములు సూచి యతఁ డద్భుతంబు సెందె. ౧౦౯

ఉ. కాళికదివ్యమందిరము (కట్టెదురం బశుకంఠ)నాళకీ
లాలరసంబు గ్రోలు నభిలాషమునం జనుదెంచియున్న వే
తాళగణంబు వోలె నతిదైర్ఘ్యమునన్ దివి దాఁకియున్న హిం
తాళవనంబు గన్గొని యతండు మహాద్భుత మందె నాత్మలోన్.

ఉ. పైపయి గర్భగేహమునఁ [3]బన్నిక మీఱి వెలుంగు మాలికా
దీపశిఖాప్రరోహములు దేఱఁగఁ జూచి యనుస్మరించె లో
నాపృథివీసురుండు మహిషాసురమస్త(కశోణితార్ద్ర)దు
ర్గాపరమేశ్వరీపదనఖంబుల [4]రూపము సంవదించినన్. ౧౧౧

1. తా. ప్రవరుండు, 2. ము. పాదపంబులను జూచి. 3. తా. పన్నిన. 4. ము. దంబుల సంచరించినన్.

గీ. [1]సదనవనవాటికానికుంజములయందు
నెలుక లధరోష్ఠసంపుటంబులు గదల్ప
శక్తిమంత్రాక్షరంబులు జపముసేయు
నవియు వలె నున్న నద్భుతం బందె నతఁడు. ౧౧౨

సీ. మంత్రవాదులతోడి మైత్రి సంపాదించు
యంత్రవాదులఁ గని యాదరించు
సిద్ధయోగీశ్వరశ్రేణి సంసేవించు
ధా(తువాదులకు వ)ందనము సేయు
కదలి [2]వశ్యాశ్చర్యకథ లెఱుంగఁగఁ గోరు
బిలము సాధింప నపేక్ష సేయు
బహుదేశభాష లభ్యాసింప వాంఛించు
శల్యతంత్రము మీఁదఁ జాఁపు మనసు

గీ. (ఘుటిక కట్టఁగఁ) బెన్నిధి [3]గుద్దలింప
నింద్రజాలంబు వన్నంగ నిచ్చగించుఁ
[4]గట్టి భవనములకు సురంగములు ద్రవ్వ
నేర్చుకొనుఁ బ్రత్యహంబును నీచబుద్ధి. ౧౧౩

చ. [5]బతిచెడి మాంసభుక్తిమధుపానజనంగమవంశభామినీ
రతిఁ బరతంత్రుఁడై నడుపుఁ [6]బ్రత్యయముల్ ధరియింపుచుండు న
ప్పతితుఁడు గంగమట్టియునుఁ బన్నని నున్నని నీరుకావిదో
వతులును (బ్రహ్మసూత్ర)ములు వంశ్యుల యిండ్ల [7]భుజించుకోరికన్.

గీ. మాధుకరభిక్షలను స్వయంపాకములను
సత్రభోజనములఁ బితృశ్రాద్ధములను

1. ము. సరస. 2. తా. వనాశ్చర్య. 3. ము. గుద్దలించు. 4. తా. గట్టు బాళములును. సురంగా విధులును. 5. ము. స్థితిచెడి మాంసభో(జనము నేసి) యసంగమ. 6. ము. బ్రత్యహముల్. 7. తా. భుజించుల్గోరికల్.

విందులను దేహయాత్ర గావించు నతఁడు
వేదశాస్త్రపురాణప్రవీణుఁ డగుట. ౧౧౫

సీ. నీరాట నెపముగా నిర్ఝరంబుల కేఁగి
సవిధనీవారకుంజముల [1]నొందె
భూధరంబుల కిప్పపువ్వు దే ననిపోయి
కందరామధ్యభాగముల [2]నొందె
[3]శిశిరభూధరకన్య సేవింప ననిపోయి
[4]నక్తమాలముల నెన్నడుమ [5]నొందె
కలమసస్యక్షేత్రములకుఁ గూళ్ళొగి మోసి
శణవాటికా ప్రదేశముల [6]నొందె

గీ. నెట్టు [7]కనుఁ బ్రామి వచ్చునో యింటివారి
[8]నెట్టు (వెరవదొ యొం)టిమై నిక్క కరుగ
నతివ పగలైన మాపైన నతనితోడ
నిచ్చ [9]నొకసారి సాగించు నిధువనంబు. ౧౧౬

వ. [10]ఒక్కనాఁ డక్కనిష్ఠవర్తనుండు పక్కణశబరులం గూడి కరిక్రవ్యాదంబు (లగు కుక్కలం బట్టు)కొని ప్రత్యూషఃకాలంబున విపినవీథుల [11]నీవారభసల విఘటితసరఃకమలషండసౌరభోద్గార భరితదిక్కటాహంబు కరటిమార్గం బిదె, విదళిత సమస్తముస్తాశకలసారంబు వరాహయూథపథం బిదె, కఠిన[12]విషాణకోటివిభిద్యమానవల్మీకధూళి పాళికానిచుళితతరుపలాశంబు మహిషవర్త్మం బిదె, దూర్వాప్రవాళచర్వణ [13]హరిచందనపరిపాండురంబు [14]హరిణమార్గం బిదె, [15]కటుదీర్ఘ ఘుర్ఘుర వ్యాక్రోశంబు కర్కరేటుకులకులాయ స్థానం బిదె, కహ (కహోరా)వంబు,

1. 2. ము. నొందు. 3. ము. (శిఖరీంద్రవర) కన్య. 4. తా. నక్తతమాల నెన్నడుమ. 5. 6. ము. నొందు. 7. తా. కనువామి. 8. ము. నెట్లు (చీఁకటి నొం)టిమై నిక్కకరుగు. 9. తా. నొకవాలు. 10. తా. ఒక్కొక్కనాఁడ. 11. తా. నిదెరభస విఘటిత 12. ము. పాషాణ. 13. తా. హరిచ్ఛందపరిపాండురంబు. 14. తా. హరణాధ్వం బిది. 15. తా. కదా.

దాత్యూహవ్యూహప్రదేశంబు ననుచు నాఖేట కౌతుకంబున నాఖేలన క్రీడావిహారంబుల [1]నృశంసుండై, ప్రాణిహింస [2]యొనర్చుచు వెండియు.
౧౧౭

గీ. పాపకర్ముండు కాంతారపథమునందు
[3]నదరిపా టొంటి నంటి బ్రాహ్మణుల మొత్తి
యపహరించిన విత్త మన్యాయపరత
నంత్యజస్త్రీయుఁ దాను ననుభవించు. ౧౧౮

గీ. ఇవ్విధంబున సుకుమారుఁ [4]డీలు వుడిగి
మాలచిగురాకుఁబోఁడితో మనువు మనఁగ
వచ్చె నొయ్యన మధుమాసవాసరములు
[5]వాసితాశోల్లసత్ఫుల్లకేసరములు. ౧౧౯

సీ. కామినీగండూషకాదంబరీధారఁ
బులకించె నారామభూమిఁ బొగడ
చివురాకుఁ జవిచూచి చవిచూచి[6] యెలుఁగించెఁ
బంచమస్వరమునఁ బరభృతంబు
సంఫుల్లకోరకస్తబకాంచితంబైన
కొఱవిపై [7]భ్రమరించెఁ గొదమతేఁటి
పరిపక్వసహకారఫలరసాస్వాదన
[8]మదమునం గీరంబు చదువఁ దొణఁగె
గీ. విటవిటీసముదయములు వివిధవిధుల
నుపవనక్రీడ సల్పిరి యుబ్బు మిగిలి

1. ము. ఁగృశుండై. 2. తా. యొనర్పుచు. 3. ము. నదరిపాటుననొంటి. 4. తా. డిల్లు. 5. ము. వాసితాశోకసంపుల్ల. 6. ము. యెలిఁగించె. 7. ము. బ్రమయించె 8. ము. ముదమున.

యఖిలజనులకు సంతోష మావహించె
మాసరములైన [1]మధుమాసవాసరములు. ౧౨౦

వ. ఇట్లు సకలజనమనోహరంబులగు మధుమాసవాసరంబుల (యందు) [2]నప్పాపిష్ఠుఁడు చండాలకన్యకం దగిలి యొండెఱుంగక లజ్జ యుజ్జగించి మానం బూనంబు చేసి కులంబు పదటం గలిపి శీలంబు పరిత్యజించి దిట్టకూళయై కన్నుగానక కావరంబెత్తి తిరుగుచుండఁ గర్ణాకర్ణి నతని దుశ్చారిత్రంబు లెల్ల విని [3]యెక్క డెక్కడ నాడికొనం దొణంగి రంత నెంతేనియుఁ [4]దేటతెల్లయైన యతని దుర్వర్తనంబు ప్రసంగించి ప్రకాశంబుగా నాడుచుండి రంత. ౧౨౧

క. క్రూరాత్ముఁ డీతఁడనఁగాఁ
జోరుం డితఁ డనఁగ నితఁ డశుద్ధుం డన దు
శ్చారుఁ డితం డనఁగా సుకు
మారున కపకీర్తి హూణమండలిఁ బ్రబలెన్. ౧౨౨

వ. అంత నొక్కనాఁ డతండును నదియును బాతాళపంకకలుషంబగు మహాజలధిపూరంబునుం బోలె నంధకారంబు తోరంబై దిక్కులఁ బిక్కటిల్ల బహుళపక్షంబు ✿ (నాఁటి) రాత్రి కాళికాగోష్ఠంబు కెలన జీర్ణోద్యానంబు నడుమ నక్తమాలతరుషండంబులోఁ దార కల్పించిన సంకేతస్థలంబునం దృణకుటీరంబునం గోద్రవ[5]పలాల పర్యంకంబున మదిరామదోద్రేకసంభవంబైన మదనావేశంబున మనోభవశరసీత్కారంబులనుం బోని [6]సీత్కారంబుల వలనను బంచబాణమాణిక్యకంకణ క్వణితంబులునుం బోని మణితంబుల వలనను బ్రద్యుమ్న రథరథ్యరాజకీరహేషాకలకలంబులం బోని కులుకుటెలుంగులవలనను శంబరారాతినికేతనలీలోద్యాన వాటికా

✿ తాళపత్రమున లేదు 1. తా. యమ్మాసవాసరములు 2. తా. నప్పా్ ష్ఠి 3. ము. యక్కడక్కడ 4. తా. తేటతెల్లంబైన 5. ము. పలాశ 6. తా. శరాత్కారంబులునుంబోలె.

తరులతా సంవేష్టనబంధనంబులుం బోని యాలింగప్రబంధంబుల వలనను, మకరధ్వజోపహార ద్రాక్షాఫలరసపానానుబింబంబులుం బోని చుంబనంబుల వలనను, గుసుమకోదండ దండయాత్రా సమారంభజృంభమాణ విజయతుత్తుంభ గంభీరభాంకారంబులకుఁ దాతలుం బోని ముష్టిఘాతల వలనను, బహువిధోపచారసంపన్నంబైన సురతంబు సాగించి రప్పుడు. ౧౨౩

శా. హేలాపానమదాతిరేకమున నయ్యబ్జాక్షి గుంజాఫల
ప్రాలంబంబు నటింపఁ జూపెను [రతిప్రౌఢిఁ స్వపుంభావముం]
దాళీగర్భపలాశకల్పితబృహత్తాటంకచక్రద్వయీ
డోలాడోలనముల్ మనోభవభుజాటోపంబు రూపింపఁగన్. ౧౨౪

వ. అనంతరంబ. ౧౨౫

ఆ. వె. కేలు గేలఁ బెనఁగఁ గాల్గాలఁ బెనఁగంగ
వారు చొక్కి [1]సురత పారవశ్య
నిద్రఁ జెంది రపుడు నిశ్వాసమారుత
ప్రమదములను నట్టి సమయములను. ౧౨౬

మ. కనియెన్ నిద్దురవోయె మేలుకొనియెన్ గర్లుబ్బ గాంధారి ప్రొ
ద్దున నీవారము పువ్వురాల్చు తతి ముత్తో కంకటిం గూడి యొ
య్యనఁ గోర్కొయ్యలు పశ్చిమాచలము డాయం బోవఁ గాత్యాయనీ
వనమధ్యంబున బ్రహ్మబంధువు కుటీవాసాంతరాళంబునన్. ౧౨౭

వ. మేలుకాంచి తన దౌర్జన్యంబు కారణంబుగా హూణమండలంబునం బుట్టిన రట్టునడి నిమిత్తంబునం దన కచిరకాలంబున గా [ఁగ]ల ప్రాణాభిమానభంగంబు దర్కించి పరదేశంబునకుఁ బోవువాఁడై చండాలిక మనంబునుం దనమీఁదం గల యనురాగంబునుం దెలియ బొంటెఁ దత్కాలంబున మేలుకనియున్న దానితో నిట్లనియె. ౧౨౮

---

1. తా. ము. యితర

క. సడియును రట్టును రవ్వయుఁ
బొడమెఱనా కిపుడు హూణభూమండలిలోఁ
బడి తే నిట నీదేశము
విడిచి చన న్వలయు నకృతవిషయంబునకున్. ౧౨౯

గీ. మగువ పరదేశమునకేఁగి మగుడి వత్తుఁ
గొంత కాలంబునకు నన్యచింత యుడిగి
యుండు మీ(వు) పుట్టింటియం దోర్పు గలిగి
మఱలి రాఁ డెట్టు [1]పరదేశ మరిగి మగఁడు. ౧౩౦

వ. అని పలికిన నిర్ఘాతపాతంబునకంటె నిర్ఘృణంబైన యమ్మాటకు శిరీషకుసుమసుకుమారంబైన తన మానసంబున నుస్సురంచుఁ బుల్కసి యాననంబు వాంచి నిట్టూర్పు నిగుడించుచు నూరకుండె నప్పుడు.

చ. కువలయపత్రనేత్ర కనుఁగొల్కులయం దుదయించె బాష్పబిం
దువులు ధరాసురుండు తనుఁ దోడ్కొని[2]పోవ కుపేక్షసేయు న
న్న వదరవిందచక్రమిథునంబు లసహ్యావశాంగజాగ్నిచే
రవులు కొనంగఁ బుట్టిన నిరంతరధూమము సోఁకియో యనన్.

గీ. చామ హృదయంబుమీఁద హస్తంబు వైచె
నతఁడు తనుఁబాసి యేఁగునో యనెడు భీతి
నుల్లమునయందు వసియించియున్న తన్ను
వెడలిపోకుండ [3]నడ్డ పెట్టెడు విధమున. ౧౩౩

వ. అనంతరంబ యా చాండాలి యతని కిట్లనియె. ౧౩౪

గీ. ఎట్టు వేగింతు సంసార మిచట నుండి
యేల నినుఁ బాసి యొంటి నా కిచట నుండఁ

---

1. తా. పరదేశి 2. తా. పోవకు పేక్షనేయున, న్నవదినప్పు చక్రమిథునంబు. ము. పోక యుపేక్షసేయన 3. ము. అడ్డు పెట్టెడి.

గలుగ నిమ్ము [1]బంధువులు పెక్కండ్రు నాకు
[2]బంధువు గలండె నాకు నీపాటివాఁడు. ౧౩౫

శా. ఇచ్చోట న్మధుపానగోష్ఠి సురతం బిచ్చోట సంగీతకం
బిచ్చోటం బరిపాటి నీకలకలం [3]బిచ్చోట మానోదయం
బిచ్చో నంచు భవద్వియోగమునఁ దా నెవ్వారికిం బ్రీతిగాఁ
జచ్చుఙ్ మన్మథవేదనానలమునం జండాలి విప్రోత్తమా. ౧౩౬

మ. కరవీరప్రసవచ్ఛదారుణ[4]పయఃకాషాయవస్త్రంబుతో
శరతూలచ్ఛవియజ్ఞసూత్రములతో జాంబూనదస్ఫూర్తిత
స్కరమృత్స్నానిటలోర్ధ్వపుండ్రకముతో సాక్షా[5]చ్ఛుక బ్రహ్మతోఁ
దరమౌ నిన్ను మహాత్మ రేపకడ సందర్శించినం జాలదే ! ౧౩౭

ఉ. ధీరత పూని నీవు పరదేశము వోవఁగ నేను రాక యీ
[6]యూరనె యుంటినే ద్విజకులోత్తమ [7]నిత్యముఁ గాళికాగృహ
ద్వారవితర్దికాస్థలము దవ్వులఁ జూచినయప్డు డెట్లొకో
కూరిమి పేర్మి గుండియ దిగుల్లని తల్లడమందునో సుమీ. ౧౩౮

సీ. తను నిద్ర మేల్కొలిపిన మాత్రమున జర
త్కారుండు విడువఁడే ధర్మపత్ని
జమదగ్ని కొడుకుచేఁ జంపింపఁడే భార్య
లవమంత దోష ముల్లమున [8]నిల్పి
[9]యొకమాటి తప్పు గావక యహల్యాదేవి
నక్షపాదుఁడు ఱాయియగు మనండె
స్రుక్కి సన్నంబు గాఁజూడఁడే కోపించి
సతి నరుంధతి వసిష్ఠర్షివరుఁడు

---

1. ము. పెక్కండ్రు బంధులును నాకు. 2. తా. బంధువుఁడు నాకుఁగలఁడె. 3. ము. బిచ్చో మనోజోదయం. 4. ము. రజః. 5. తా. త్శుక. 6. తా. యూరన. 7. తా. నిన్నును. 8. ము. నిల్పి. 9. ము. యొకమాటు.

గీ. తగవు ధర్మంబు పాడి పంతంబు నిజము
పువ్వుఁబోఁడులయెడ లేదు భూసురులకుఁ
బ్రథమమున నీవు చేసిన బాస నమ్మి
మోసపోయితిఁ [1]గులములో నీసు వడితి. ౧౩౯

సీ. పద్మాకరమునకుఁ బసపాడఁ దెచ్చిన
దైవంబు చలము సాధ్యంబు గాఁగ
ననురాగరసము నా మనములో నూన్చిన
నయనేంద్రియములకుఁ బ్రియము గాఁగ
విడువ ని న్నెన్నఁడు విశ్వసింపవె యన్న
నీ సత్యమునకుఁ బున్నియము గాఁగ
నిక్షుకోదండ మెక్కిడి బాణ మరిఁబోయు
కందర్పునకు మహాఖ్యాతి గాఁగ

గీ. [2]నెపుడు నీవు ననుం బాసి యేఁగి తపుడె
నీరనైనను నురినైన నెగడినైన
విడుతుఁ బ్రాణంబు [3]లిపుడ నీయడుగు లాన
పలుమఱునుఁ బెక్కుమాటలు పలుక నేల. ౧౪౦

గీ. అనినఁ జిఱునవ్వు నవ్వి నీమనసు చూడ
నంటిఁ గా కేను నినుఁ బాసి యరుగఁ గలనె
యిట్టిపట్టున నెవ్వరు నెఱుఁగకుండఁ
[4]బోవుటయ లెస్స యీ హూణభూమి విడిచి. ౧౪౧

గీ. ఎల్లి శ్రీభద్రకాళికి నిద్ధభక్తి
యాత్ర యొనరించి వెళ్ళుద మర్ధరాత్ర

---

1. ము. కులమునం దీసు. 2. తా. యెప్పుడేనేని ననుఁబాసి యేఁగి తపుడు. 3. ము. లపుడు. 4. ము. పోవుటయు.

మీ విచారంబు చెప్పకు మెవ్వరికిని
వారిజానన రట్టువడ్డార మిచట. ౧౪౨

ఉ. సంగరసవ్యసాచి [1]వరశాస్త్రవిశారద దేశికేశ్వరా
మంగళగీతవాద్యపరిమండిత [2]ముద్రకకుండలీకళా
భంగురనృత్త భవ్యపరిభాసితసంతతనిర్మలాత్మకా
యంగజసన్నిభ ప్రథితహాట్టవిశేషమనోజ్ఞవర్తనా. ౧౪౩

క. గౌరీవల్లభసేవా
పారీణ విరాజివిభవభక్తిప్రతిభా
భారోన్నతదివ్యాంగా
సారసగర్భప్రభావ సర్వజ్ఞనిధీ. ౧౪౪

మాలిని.
సరససుఖవినోదా సారశైవార్థమోదా
పరమపదవివేకా భానుతుల్యప్రభాకా
ధరణిధరసుధైర్యా దండసంగ్రామశౌర్యా
విరుపమగుణధామా నిత్యకల్యాణసీమా. ౧౪౫

గద్యము

ఇది శ్రీమత్కమలనాభపౌత్ర్త మారయామాత్యపుత్ర్త ✿ (సకలవిద్యాసనాథ)
శ్రీనాథనామధేయప్రణీతంబయిన
శివరాత్రిమాహాత్మ్యంబునందుఁ
దృతీయాశ్వాసము.

✿ తాళపత్రమున లేదు. 1. ము. నయ. 2. ము. మంద్రకరుండలీకళా.

శివరాత్రిమాహాత్మ్యము
(సుకుమారచరిత్రము)

చతుర్థాశ్వాసము

శ్రీతరుణీ[1]సితవిలసన
జాతశివానూనభక్తిసంపద్గురువి
ఖ్యాత [2]నుతకీర్తి సితజీ
మూత[3]సితాఖిలదిగంత మున్మయశాంతా. ౧

ఆ. వె. అక్కథకుఁడు శౌనకాదులైన మహాము
నీంద్రులకుఁ బ్రియమున నిట్టు లనియె
నట్లు భూమి విడిచి యరుగవలయు నింక
ననుచు మాటలాడు నవసరమున. ౨

క. తెలతెలవాఱుచు వచ్చెం
బలపల నయ్యెం బయోదపథమునఁ దారల్
[4]కలవింకంబుల కోమల
కలకలములు చెలఁగెఁ [5]గాళికావిపినమునన్. 3

సీ. సంభోగపరిఖిన్నశబరసీమంతినీ
స్వేదవార్బిందువిచ్ఛేదకారి

---

1. తా. సుర. 2. తా. తరకీర్తి. 3. తా. శివాసిత. 4. ము. కలకలవింకల కోమల. 5. తా. కాళి విపినములోనన్.

విఘటమానాంభోజవిపినషండమధూళి
పరిమళాసారసంపర్కసురభి
సమదకాంతారకాసరయూథ[1]రోమంథ
సంభూతడిండీరశకలవాహి
లలితలుంగలవంగలవలీమతల్లికా
లాస్యోపదేశలీలాగురుండు

గీ. యామినీశేషతుహినధారానుషంగ
జడిమభరమంద[2]సంచారచతురశాలి
యల్లనల్లనఁ [3]బొలుపారె నడవి లోనఁ
గాల్యసంధ్యాసుగంధుండు గంధవహుఁడు. ౪

ఉ. క్షోణిరుహాగ్రభాగముల జోకలుగట్టి వనీశిఖావళ
శ్రేణులు తాండవంబు లొనరింపఁగ మంద్రగభీరభంగి శ
ర్వాణిగృహంబులోని బలివైభవలీలకు మ్రోసెఁ గంచు ని
స్స్వాణము మాటిమాటి కనుశబ్దము లీనఁగ గోపురంబు[4]నన్.

శా. నిష్ఠాసంపద నర్ఘ్యపాణు లగుచు న్విప్రు ల్ప్రశంసింప మం
జిష్ఠారాగము లంబరంబున నధిష్ఠింప న్నిలింపాద్రిభూ
కాష్ఠామధ్యమునందుఁ దోఁచెను శతాంగప్రష్ఠసర్పద్విష
జ్జ్యేష్ఠుం [5]డప్పుడు నిష్ఠురప్రదరబంహిష్ఠద్యుతిశ్రేష్ఠతన్. ౬

వ. ఆ దివసంబున.

ఉ. జాతరచేసె బ్రాహ్మణుఁడు చండికిఁ గమ్మని పిండివంటతో
నేతులతోడ మద్దికడ నిర్మలినాన్నముతో రసావళీ
చూతఫలాళితోడ వరసూపముతోఁ జిఱువాలతోడుత
[6]నీతులతోడ నప్పు డకనిష్ఠతరంబగు నిష్ఠపెంపునన్. ౭

---

1. ము. సమ్మర్ద. 2. ము. చతురసంచారకారి. 3. ము. బొలుపారునడవి. నడుమలఁ.
4. తా. లన్. 5. తా. దర్కుఁడు. 6. తా. నేతుల.

వ. నాఁటిరాత్రి ✿(నిశా)సమయంబునఁ గాలకంఠకంఠమూలకాకోలవిషమషీ కళంకచ్ఛాయానముల్లానంబు ✿(నుల్లననంబు)మల్లనంబాడు నిబిడాంధకారంబున [1]నన్నెలవుఁ గదలి చండాలియుం దానును సుకుమారుండు దుర్గమాటవీ[2]విషయంబు హూణదేశంబు గడచి ప్రతి దినప్రయాణంబుల నెడనెడం బక్కణ గ్రామఘోషంబుల భిక్షాహార గోరసక్షౌద్రంబులనుం గందమూలంబులనుం గర్కంధూ[3]లికుచకదలీ చూతమాతులుంగలవలీ జంబూతాల తిందుకద్రాక్షా ఫలంబులను శరీరయాత్ర నడుపుచు గంధసింధురఘటాకరట ఫలకతటగళిత మదజలాసార ధారాసారిణీ సంపర్క చంద్రకిత [4]బంధకినియగు సింధురనది యుత్తరించి, యుత్తరాభిముఖుండై జంబూద్వీపవిశ్వంభరానితంబ బింబజాంబూనద మేఖలాపాశంబగు కాంభోజదేశం బతిక్రమించి, యభ్రంకష విశంకటశిఖరోత్సేధ బహులమహీధరస్కంధ సంకులంబగు కిరాతమండలంబు సొత్తెంచి యందు బృందారకనగరసౌందర్యంబు ధిక్కరించు వైభవాధిక్యంబునం బ్రసిద్ధిగాంచి [కాంచీ] పట్టణంబునకుం జుట్టం బన నవంతికి సామంతం బన మధురకుం బ్రతి యన మాయకుం బ్రతిచ్ఛాయనా నయోధ్య కధ్యాహారం బన ద్వారవతికిం బ్రతి యన గాశికిం గీస వెలితి యన నొప్పు వణిక్పథం బను [మ]హా నగరంబు ప్రవేశించి.

ఉ. ఎంతయుఁ గాల ముండెను మహీసురుఁ డప్పురియందు వేదవే
దాంతపురాణతత్త్వవిదులైన ధరామరు లుద్ధరింపఁగా
శాంతియు దాంతియుం ధృతియు సత్యము శౌచము బాహ్యవృత్తి య
భ్యంతరవృత్తి ధౌర్త్యమును బాయక యెప్పుడుఁ జెల్లుచుండఁగన్. ౧౦

గీ. బ్రహ్మపురివాడలో వణిక్పథమునందు
జరిగె సంస్పృష్టిదోషంబు జరభి కతన

✿ తాళపత్రమున లేదు. తా. నన్నెలవులంగదలి. 2. తా. విషయంబునుంగా. 3. తా. విలికుచ. 4. తా. బంధకిణియగు.

నెవ్వ రేలాగువారొ యెట్లెఱుఁగ వచ్చు
జగతిఁ గల [1]దిజ్యదోష మజ్ఞానకృతము. ౧౧

గీ. విభవముల [2]వద్దు పెండ్లిండ్లు విందు వీడు
భోజనప్రతిభోజనమ్ములను వ్రతము
లాదిగాఁగల తిథులందు నతనిఁ గూడి
వ్య[వ]హరించెను వీట బ్రాహ్మణకులంబు. ౧౨

గీ. నెలఁత బొమ్మంచు పుట్టంబు నెఱిక గట్టు
కాంత ధరియించు పచ్చనక్షతల బొట్టు
నింతి యొడికంబుగా వాడు నిల్లుబట్టు
వీటి విప్రాంగనలు దన్ను వినుతిసేయ. ౧౩

సీ. కృపకు నాధారంబు కీర్తి కావాసంబు
దానధర్మముల కాధానకంబు
మూలంబు కాంతి కావాలంబు దాంతికి
నఖిలవిద్యలకును నాలయంబు
మంగళంబుల కిక్క మదవికారములకు
దూరంబు [3]నురువు సాధుత్వమునకు
దావానలము రాగతరుపల్లవములకు
నవలేపతిమిరసంహతికి (హేళి)

గీ. [4]పట్టణము బ్రహ్మపురివాడ బ్రహ్మలోక
మునకు సయిదోడు మోసల మోక్షమునకు
దూషితం బయ్యె సంసర్గదోషకలన
నంటుముట్టునఁ గలుషితం బయ్యె నాఁడు. ౧౪

---

1. ము. దిజ్జ. 2. తా. వదుగు. 3. తా. ఉరుఉ 4. ము. గీ. గ్రామ ఘోషంబు పురివాడ బ్రహ్మలోకము ..... డు మొగసాల మోక్షమునకు దూషితంబయ్యె సంసర్గదోషకలన నంటు ముట్టునఁ గలుషితం బఁయ్యెనాఁడు.

క. తనయల (నిద్దఱ) నిద్దఱు
తనయులనుం గాంచి కాలధర్మము నొందెన్
[1]వనజాస్య [2]గట్టివయసునఁ
దనయుఁడు పరలోకవిధులు తల్లికిఁ [3]జేసెన్. ౧౫

గీ. ఏమిచెప్పంగ [4]నఱువదియేండ్ల వయసు
ముసలి సుకుమారుఁ డేకాంతమున రమించెఁ
గూఁతు లిద్దఱ బొమలపైఁ గురులు వ్రాలు
నంతమాత్రపుఁ జిన్ని ప్రాయంబువారి. ౧౬

వ. అంతం గొంత కాలంబునకు వాని దుశ్చేష్టితంబు లెఱింగి బ్రాహ్మణులు ✿(వానిని) బహి వెట్టి యూరు వెడల నడిచి యారూఢపతితుం డైన వాని సంసర్గంబునం బుట్టిన దోషంబు బుద్ధిపూర్వకంబు గాదు కావునఁ గొంద ఱుపవసించియుఁ గొంద ఱుత్తప్తకృచ్ఛ్రంబు లనుసరించియుఁ గొందఱు కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రంబులు నడిపియుఁ గొందఱు చాంద్రాయణంబు లాచరించియు (నెట్టకేలకు విశుద్ధి గావించిరి సుకుమారుండును) ౧౭

సీ. (చెలికారు లంజనాచల గండ) శిలలకు
యమదూతలకు నభిధాంతరములు
ప్రతిబింబములు కాళరాత్రియామములకుఁ
బుత్త్రసంతానంబు భూతములకు
నశుభకర్మముల కన్వాదేశములు మౌని
శాపాక్షరములకు సంగడీలు
[5]కలికాలమునకు దగ్గఱిన చుట్టంబులు
ధూమకేతువులకుఁ దోడునీడ

✿ తాళపత్రమున లేదు. 1. తా. వనజాక్షి. 2. తా. గండివయసున 3. తా. దీర్చెన్. 4. తా. నిరువది. 5. తా. కలికాలములకు.

గీ. లంధకారంబులకు విందు లనఁగ గిరుల
యందు వర్తించు చెంచుల నాశ్రయించి
మనువు మనెఁ గూఁతులును దాను మహిసురుండు
కొంతకాలంబు మనములోఁ గుత్సలేక. ౧౮

క. ఎనుబది యేఁడుల వార్ధక
మునఁ [1]బ్రాజనశక్తి యుడిగిపో దాతనికిం
దినియెడిది పెద్దమాంసము
కొనియెడి[2]యది కల్లు మనసు క్రొవ్వె ట్టుదుగున్. ౧౯

గీ. కాంచె నిద్దఱు సుతుల నక్కామినులకు
వావి వర్ణంబు మాలిన వద రతండు
శాస్త్రములఁ జెప్పఁ[3]బడిన దోషంబు లెన్ని
యన్నియును జేసె నాతఁ డేమనఁగఁ గలదు. ౨౦

వ. అంత. ౨౧

క. హేమంతము శరదాగమ
సామంతము [4]తుహినకణవిసంస్థులశబరీ
సీమంతము మదనబల
శ్రీమంతము [5]డాసె భువనసీమంతంబై. ౨౨

మ. బలసు ల్పండెను దొండముక్కు వడియెం బ్రాసంగుచే ల్పోఁకమో
కల వూఁబాళలతావిఁ గ్రోలి [6]పొదలెం గౌబేరదిగ్వాయువుల్
ఫలినీవల్లిమతల్లివల్లరులపైఁ బైపై నలి వ్రాతముల్
పొలసె న్మంచులు రాలె రాత్రికరిణీపూత్కారవార్బిందువుల్. ౨౩

చ. కలమవనాళికాకణిశకంటకకోటులచేతఁ జూడ్కి కిం
పలవడిచె న్ధరిత్రి తుహినాగమవేళఁ దటాకసారణీ

1. ము. బ్రాక్తన. 2. ము. దిది. 3. తా. బడ్డ. 4. ము. తుహినకణవిసంజ్ఞిత శబరీ. 5. తా. సకలభువనసీమంతంబై. 6. ము. పొరలెం.

సలిలము వాఱి పండిన యజాంగలసీమము లెన్ని యన్నిఁటం
దలమగు సీతు పేర్మి గరు దాల్చిన భావము ప్రస్ఫుటంబుగన్.

క. కలవింక కలకలాకుల
వలభీగర్భములు సౌధవాటములు పురం
బులయందుఁ దుహిన [1]వేళలఁ
జలి [2]గులగులఁ గూయునట్లి చందం బొందెన్. ౨౫

క. పెనుఁజలి గడగడ [3]వణఁకుచు
వనదేవత [4]దంతవీణ వాయించె నొకో
యన మోక ప్రేంకనంబుల
[5]ననగుత్తుల మొఱసె నలిగణము విపినములన్. ౨౬

శా. బింబోష్ఠీకుచకుంభభారము లురఃపీఠంబులన్ హత్తి మో
దంబార న్మృదుకేలిశయ్యల శుభాంతర్గర్భగేహంబులం
దాంబూలీదళ[6]పూగపూరితముఖుల్ ధన్యాత్మకు ల్శీతకా
లం బెంతేనియు నిద్రవోదురు నిశల్ సంభోగలీలావధిన్. ౨౭

సీ. ధనదశుద్ధాంతకాంతాపయోధర[7]భార
సంవ్యానపల్లవస్రంసనములు
కైలాసగిరికూటకల్పద్రుమాటవీ
కుసుమగుచ్ఛరజో[8]వగుంఠనములు
చంద్రభాగాసరిత్సలిలవీచీఘటా
ప్రేంఖోలికాకేళిరింఖణములు
[9]రాధాపురీహర్మ్యరత్నహేమగవాక్ష
సంవేశనక్రియాసౌష్ఠవములు

---

1. తా. వేళ న్ 2. తా. కులంకుల. 3. తా. వడఁకుచు. 4. తా. దండవీణ 5. తా. ననగుతులు. 6. ము. భాగ 7. తా. భాస. 8. తా. పకుంఠనములు. 9. తా. రాధరావురి.

గీ. వలనుగాఁ జంపకారణ్య[1]వాటిఁ దరిసి
కాశి యొరసి కళింగాంధ్రదేశసరణి
దక్షిణము సొఁగెను సపాదలక్షశైల
[2]కటకబంధుఁ డుదగ్దిశాగంధవహుఁడు. ౨౮

గీ. చలి ప్రవేశించు నాగులచవితినాఁడు
మెఱయు వేసవి రథసప్తమీదినమున
నచ్చసీతు ప్రవేశించుఁ బెచ్చు పెరిఁగి
[3]మార్గశిరపౌషమాసాల మధ్యవేళ. ౨౯

గీ. ఇనుఁడు కోదండరాశిమీఁ దెక్కు వేళ
నిక్షుకోదండవల్లి యెక్కిడు మరుండు
సమదవేదండసమమహాసత్త్వుఁ డయ్యు
జనుఁడు కోదండమునుబోలెఁ దనువు వంచు. ౩౦

గీ. ఇండ్ల మొదలను నీరెండ [4]నీరికలను
ననుఁగుఁదమ్ముండు నన్నయు నాటలాడు
నత్తయును గోడలును గుమ్ములాడుఁ గుమ్ము
[5]గాఁచుచోటికి మకరసంక్రాన్తివేళ. ౩౧

సీ. కాశిలోఁ జక్రపుష్కరిణి [6]దుష్కృతశుష్క
గహనావళీదావదహనజిహ్వఁ
గుక్కుటేశ్వరవరకుండి [7]పిఠాపురి
నఘతమస్కాండచండాంశుదీప్తి
దక్షవాటంబు సప్తర్షిగోదావరి
కలిదోషపాషాణకులిశధార

1. తా. పాళి. 2. తా. కటకబంధుండు తద్దిశా. 3. తా. మార్గ పౌషమాసంబుల మధ్యవేళ. 4. ము. నీడికలను. 5. తా. గాయుచోటికి. 6. ము. దుష్కరశుష్క 7. ము. పీఠపురి శంకాతమస్కాండ.

గౌతమీతటిని మార్కండేయు పురిఁ ద్రోల
దురితాహిసంఘాతగరుడమూర్తి

గీ. నిన్నిఁటను దీర్ఘ మాడంగ నేఁగుదెంతు
రఖిలమునులుఁ బ్రభాతసంధ్యాగమముల
గ్రహగణేశుండు కోదండరాశిఁ బాసి
మకరమున కేఁగుదేరంగ మాఘవేళ. 32

మ. పతివోయెం దుహినంబు పండె వరి యిప్ప ల్వ్రాసె శైలంబులన్
[1]గతిగట్టె న్వలరాజు తేఁటి యెలకం గాండప్రకాండంబులం
జలపించెన్ గ్రహరాజు [2]మాఠరకునిం జక్రాద్రికూటంబునం
దటిఁ గౌబేరదిగంతరిక్షపథయాత్రాజైత్రతుత్తుంభమున్. 33

వ. వెండియుం జకోరలోచనల కుచమండలంబులకుఁ గర్పూరఖండక్షోదంబుల మేదించిన చందనానులేపనైపథ్యం బపథ్యం బయ్యె. రథ్యవేగంబున ననూరుసారథి రథంబు ప్రతివిఘంట్టనక్షుణ్ణ నక్షత్రక్షోదపాళీ చుళుకితోర్ధ్వాండభిత్తియై యుత్తరాయణంబు గైకొని కులాతశాతోదరీ కపోలముకురబింబంబులం బ్రతిబింబించె. సవ్యాపసవ్యక్రమంబునం జక్రమిథునంబుల నెట్టుకొని బిట్టేసి యేసి విసిగి నిల్చి మనోభవుండు నిగిడించిన నిట్టూర్పునుం బోలె నిశాసమయంబుల నిండువెన్నెలలోనం జిన్నిచిన్ని నులివేఁడివడి పొడచూపె. కేదారక్షేత్రంబులం గలమగోపిక లొడికంగా దంచి (నడించిన) నిద్దంబు లగు [3]దుండుగడు ప్రాసంగుఁబ్రాలు సద్యోమార్జనావశంబున నతిస్నిగ్ధవర్ణంబులై కర్ణాటదేశ[4]తాటంకినీదశన వజ్రాంకురంబుల కాంతిసంపదలఁ [5]దలపించె. నీహారవ్యపాయంబున నిర్మలంబులై బహుళపక్షప్రదోషంబుల యందుం దారకంబులు వికచకుముదకోరకంబులు(కెలంకులఁ) గొలంకులలోనం బ్రతిబింబించి

---

1. తా. గరిమందెన్ 2. తా. మాఠరునిచె. 3. తా. మద్ది... పుడుంబ్రాలు నిగనిగడాలు సద్యోమార్జావకాశంబున విశుద్ధ స్నిగ్ధవర్ణంబులగు. 4. తా. తాటంకినుల 5. ము. దలంచె.

మదకలకలహంస త్రోటికోటీవిఖండితమృణాలదండఖండంబుల భావంబు భజించె హృదయోత్కంఠాతిరేకంబునఁ గంఠమూలకఠోరకాలకూటవిషమషీ కళంకపంకచ్ఛాయాచ్ఛటా[1]కంఠోక్తభువనరక్షాదాక్షిణ్యుండు దాక్షారామభీమేశ్వరుండు దక్షిణ జలధివేలావలయితంబులగు నేలాలవంగలవలీమతల్లికాకుడుంగ క్రోడంబులం గ్రీడించుటకునై సారంగలోచనలుఁ దానును గోరంగి వెడలె. [2]వలవలని మంచుఁ దుప్పర మునురుజడిం దడిసి జడనుపడి [3]వేగుఁబోఁకల పోఁకపూబాళల పరిమళంబులఁ [4]బుక్కిలించి యుమియుచుఁ, బక్కణంబులలోన నల్లనల్లనఁ బొలుపారు నడవికరువలి యసమసమ విషమకుసుమఫలక్రీడామతల్లికల [5]మల్లుపెనంగి డస్సిన భిల్లపల్లవాధరల గల్లఫలకంబులఁ గ్రొత్త యుదయించు చెమటచిత్తడి యుడిపె. కాశీ శ్రీశైల [6]కుంభఘోణశోణార్కకాంచీకాంచనసభాకాళహస్తికురుక్షేత్రాది పుణ్యస్థానంబులం గూపవాపీతటాకకుండికా [7]ప్రస్రవణస్రోతస్వినులం బ్రత్యూషకాలంబులం బరమర్షిసార్థంబు తీర్థంబాడె నివ్విధంబున మాఘమాసవాసరంబులు వసంతసమయసామంతంబులు జరుగుచుండ నాచండాలాదిమనుష్యులకు భుక్తిముక్తులు ప్రసాదింపం జాలి మాహేశ్వరులకు మహోత్సవంబు పాశుపతులకుం బ్రీతి కాలాముఖుల కవలంబంబు మునులకు మనికి జటాధారుల కాధారంబు పరివ్రాట్టులకుఁ బట్టుఁగొమ్మ వేదాంతులకు సంతోషం బాగమికులకు భాగధేయంబు మాంత్రికులకు మనువు తాంత్రికులకుఁ దావలంబు పౌరాణికులకుఁ [8]బ్రాణం బౌపనిషదుల కుపాయంబు ముముక్షులకు రక్ష శంభునకు విస్రంభస్థానంబు శాంభవికి [9]హృత్కరంబంబు హేరంబునకుం బ్రియంబు తండువునకుఁ బండువు కుమారస్వామికిం బ్రేమా స్పదంబు భృంగిరిటికిం దంగెటిజున్ను దురితతరుషండ ఖండనంబునకు గండగొడ్డలి యఘపటల తిమిర

✿ తాళపత్ర గ్రంథమునలేదు. 1. ము. కుందు భువన. 2. తా. పలపలని. 3. ము. వ్రేఁ కలగు పోఁక. 4. తా. బుక్కిలించుమియుచు. 5. తా. మల్లు వెనంగి. 6. తా. కుంభకోణ కోణార్క 7. తా. ప్రస్రవస్రోతస్వినులం. 8. తా. ద్రాణం. 9. ము. హృదయోత్కంఠయు.

[1]సముదాయాహిమఘృణి సంతానంబు సంతాపశాంతికి భాగీరథీ ప్రవాహంబు శివరాత్రిపుణ్యకాలం బేతెంచిన. ౩౪

సీ. అవనిక్పథమున కనతిదూరంబున
గవ్యూతి యెడ నుదక్పశ్చిమమునఁ
బర్వతోపత్యకాపర్యంకతటమున
సికతా[2]తినిర్మలక్షేత్రసీమ
మాలూరతరుషండమధ్యభాగంబునం
బ్రస్రవణాపగాపార్శ్వభూమిఁ
గుసుమవాటికలలోఁ గువలయాంభోరుహ
కుముదమండితమైన కొలనితోడఁ

గీ. గోటతో గోపురములతోఁ గుట్టిమాట్ట
మండపంబులతో మహామహిమ నొప్పు
[3]నాదిమధ్యాంతనాగేశ మనఁగ నొక్క
పుణ్యతీర్థంబు [4]త్రైలోక్యపూజితంబు. ౩౫

గీ. అందు శేషప్రతిష్ఠితుం డమృతదివ్య
లింగమంగళమూర్తి ఖట్వాంగపాణి
యర్ధశశిమౌళి నాగేశ్వరాహ్వయుండు
ప్రతివసించు ననేకకల్పములనుండి. ౩౬

వ. ఆ శివరాత్రి పుణ్యకాలంబున. ౩౭

---

1. తా. సముదయాహి. 2. తా. వినిర్మల. 3. తా. నాదిమధ్యంబు 4. తా. నాగేశ పూజితంబు.

సీ. శివగంగఁ బుణ్యాభిషేకంబు దీర్చిరి
దరి నొనర్చిరి [1]మూఁడు తర్పణములు
ధరియించి రంబునిర్ధౌతవస్త్రంబుల
నాచరించిరి బ్రహ్మయజ్ఞతంత్ర
మర్ఘ్యాంజలిక్షేపణానంతరమ్మునం
దొనరించి రంశుమంతున కుపాస్తి
గృహదేవతార్చనక్రియ లాచరించిరి
యభ్యాగతులకు నర్హణలు నడిపి

గీ. రవని[2]సురులెల్ల నాగేశ్వరాలయమున
కేఁగుదెంచిరి ప్రణమిల్లి రీశ్వరునకు
(జాగరమునకు) నాలుగు జాలుఁ బూజ
[3]కాదిసంకల్ప మొనరించి రభవు మ్రోల. ౩౮

గీ. ఆదరంబున సమ్మార్జనానులేప
ధూపపటువాసనలు తైలదీపములును
సంఘటించిరి వివిధసంస్కారవిధుల
బ్రాహ్మణులు నర్హులైనట్టి పౌరజనులు. ౩౯

సీ. కాంస్యతోరణమాలికలు సంఘటించిరి
ప్రాసాదగోపురాభ్యంతరముల
రంభాతరుస్తంభసంభారములుసము
త్పాటించి రొగిఁ బ్రతిద్వారముననను
బూజోపకరణపాత్రీజాత మఖిలంబు
సంస్కరించిరి భస్మసలిలశుద్ధిఁ
గర మొప్పు వృషభపుంగవకేతనంబులు
నిలువంగఁ బెట్టిరి వలభులందుఁ

1. తా. పుణ్య తర్పణములు. 2. తా. బుధులెల్ల. 3. ము. నాది.

గీ. గమలనీలోత్పలంబులుఁ గర్ణికార
[1]మాలతీకుందములు హేమమరువకములు
మల్లికాకింశుకము లపామార్గవకుళ
పాటలంబులుఁ గూర్చి రపారములుగ. ౪౦

గీ. అపుడు సుకుమారకాహ్వయుం [2]డపరసంధ్య
నేఁగుదెంచెను నాగేశ్వరేశు గుడికిఁ
బుష్పవాటికలోఁ [3]గమ్మపువులఁ గోసి
పొలఁతులకు నిద్దఱకుఁ గొంచుఁ బోవఁ దలఁచి. ౪౧

క. కుడిచేత మాంసఖండము
[4]లెడ కేలను మద్యరససహితమగు కంచుం
గుడుకయు ధరించి మదమున
వడవణఁకులు గొనుచు నతఁడు వచ్చె న్గుడికిన్. ౪౨

వ. జన్మాంతరస్థుండు వోలె రూపాంతరగతుండు వోలె నావిష్టుండు వోలె భూతాధిష్ఠితుండు వోలె గ్రహగృహీతుండు వోలె [5]నున్మత్తుండునుం బోలె మదిరామదాతిరేకంబునఁ దన్నుఁ దా నెఱుంగక పరిసరలతాకంటకానుషజ్యమానాంశుకోత్తరీయుండును నజ్ఞాత సమవిషమమేది నీభాగవిన్యాసప్రస్ఖలిత పాదద్వయుండునునై పలిత పాండురంబులగు శిరోరుహంబులు విరిసి వీఁపునం బడ నొయ్యనొయ్యన నేతెంచి నిర్లజ్జుండును నిస్స్నేహుండును నృశంసుండును నగు నక్కర్మచండాలుండు గర్భగేహంబునకుఁ జక్కం గట్టెదుర నిలిచి రక్తకమలదళచ్ఛాయంబులగు కన్నులు దెఱచి విఘూర్ణమానతారకంబైన [6]వికారాలోకనంబున నలవోకయుం బోలె నిర్మల స్ఫటికమండ పాధ్యాసీనుండును నమృతమయు జ్యోతిర్లింగమూర్తియు ముక్తాఫలధవలకాంతియుఁ ద్రిభువనవందితచరణుండును జరాచర

---

1. తా. మాలలీందుక హేమాంబుమరువకములు. 2. ము. డదరువజ్జ 3. తా. గొమ్మ పువ్వు. 4. తా. పెడ. 5. ఉన్మత్తుండపోలె. 6. తా. కేకరాలోకంబున.

గురుండును నగు నాగేశ్వరుని దర్శించి యమ్మహాదేవు [1]మౌళికపాల మాలికామండనఖండేందు[2]శకలంబులకు గగనగంగాప్రవాహడిండీర ఖండంబులకు నుష్ణీషఫణిఫణాఫలకంబులకుఁ జెలికారంబు సేయం జాలి పాంచజన్యసహోదరంబు లన దుగ్ధాంబురాశిహృదయంబు లనఁ జంద్రికా[3]శరణంబు లన [4]నంగజాట్టహాసచ్ఛేదంబు లన మెండు కొని యున్న పుండరీకంబుల పూజ గనుంగొని వెండియు. ४३

ఉ. చాయన భోగిరాట్కటకసన్నిధి దీపితదీపమాలికా
చ్ఛాయఁ బురఃప్రదేశమునఁ జాఁగిన నిర్ఝరవాహినీమహా
తోయము సావి చీర యెగఁ ద్రోచి చొరంగఁ దలంచె నెంత లోఁ
తో యని కొంకి కొంకి పతితుం డతఁ డాసవపానవిక్రియన్. ४४

గీ. పవనవశమునఁ గేతకీప్రసవధూళి
యంగమున హత్తియుండంగ నాతఁ డపుడు
విమలభస్మసముద్ధూళన మొనరించి
పాశుపతదీక్షఁ గైకొన్న భంగి నుండె. ४౫

చ. కలఁగఁగఁ బాఱె నాతని యఘంబులు పంచహృషీకసంభవం
బులు బహుకాలసంకలితము ల్దవవహ్నిచిటచ్ఛిటధ్వనిం
గలఁగఁగఁ బాఱు పక్షుల ప్రకారమునం దొలుజాము పూజకై
బలుపటహమ్ము ఠమ్మనుచు భర్గుని గేహమునందు మ్రోసినన్. ४౬

వ. ఆ శివరాత్రి పుణ్యకాలంబునఁ బురాణంబులు వినిపించు వారును నితి హాసంబులు చదువు వారును బంచాక్షరీపంచబ్రహ్మాదిమంత్రంబులు జపించు వారును నీలకంఠస్తోత్రంబులు పఠించువారును బ్రాణాయామంబు లనుసంధించువారును బ్రత్యాహారంబులు నడుపు వారును [5]బ్రదక్షిణంబులు

1. తా. మౌళిం గపాల. 2. తా. శకలంబునకు. 3. తా. ధవళంబులన 4. ము. నంగజాట్టహాసంబు. 5. తా. అంగప్రదక్షిణంబులు.

సేయువారును భస్మోద్ధూళనంబు లొనర్చువారును దురోదరంబుల వినోదించువారును నష్టావధానంబులఁ గ్రీడించువారును వీణ లాస్వాదించువారును గావ్యగోష్ఠి నలుపువారును బరిహాసం బాదరించువారును బిందుమతి యభ్యసించువారును బ్రహేళికలు భావించువారును నాడువారునుం బాడువారును మేషకుక్కుట [1]కరేటులావుకకపింజలయుద్ధంబులు వీక్షించువారును గుబ్జవామన కిరాతబర్బరజరఠమూకజనవికారంబు లవలోకించువారునై జాగరంబులు సలుపుచు నుండిరి. సుకుమారుండును నొక్కించుక యన్నుం [2]దేఱికొని వారిం జాచుచుండె నవ్వుడు శివగంగానిర్ఝరజలతరంగ శీకరజాలజనితజడిమంబులు నందిరోమంథఫేనబిందువాహులుం గుమారశిఖికలాపవిధూననక్రియాలలితంబులుఁ బశుపతిజటాబద్ధ వానుకినిపీతశేషంబులు హేరంబగండమండలనిష్యందమానదాన ధారాకలుషగంధలహరీపాణింధమంబులు భృంగిరిటినికుంభ కుంభోదరప్రముఖనిఖిలగణపరిషదు ద్ధూళిత[3]భసితధూళికావిసరంబులు మాతృకా శ్రవణావతంసకహ్లారకోరకప్రేంఖోళనప్రక్రియానమభి హారానుమేయావతరణంబులు మహిసాక్షి గుగ్గులు ధూపధూమకంబులు మాలూరకిసలయామోదమేదురంబులు నగు మహాదేవనిశామారుతంబు లతనిమీఁదఁ బొలుపారి పాతకంబులు దూల రాల్చె నట్టిసమయంబున.

గీ. అర్ధరాత్రంబుదాఁక నయ్యధమవృత్తి
[4]శివనిశావైభవంబు వీక్షించి చనియెఁ
దానకమునకు నది యాదిగా నతండు
విడిచెఁ దొల్లింటి [5]తన నీచవృత్తిబుద్ధి. ౪౭

వ. అంతఁ గొంతకాలంబునకు. ౪౮

1. తా. నక్రకరలావుక. 2. తా. తేఱికొన. 3. తా. భసిత దవచితధూళికా ధూళిపాళికాసరంబులు 4. ము. శివు 5. ము. నీచపువృత్తి బుద్ధి.

క. కుక్కలలో శబరులలోఁ
గక్కెర చిమ్మటలలోనఁ గార్కోళులలోఁ
బక్కణము గుడిసె నడుమను
గుక్కిపయిం జచ్చె నతఁడు ఘోరవ్యాధిన్. ౫౦

క. శ్రీనాగేశ్వరశంభు
స్థానంబున [1]గిరిశరాత్రి జాగర మలవో
కైనను గనుఁగొన్నట్టి క
తానను విగతాఘుఁడై యతఁడు మృతిఁ బొందెన్. ౫౧

సీ. క్రిమికంతకుహరమార్గమున కడ్డము దొట్టి
 పెద్దయేనియు బాధ పెట్టకుండ
శ్లేష్మ ముద్రేకించి సెలవి రంధ్రము వాయ
 మెఱసి నుచ్చిళ్ళు గ్రమ్మింపకుండ
దృగ్గోళకంబులు దిరుగంగఁ [2]బడి దృష్టి
 యంధకారంబులో నణఁగకుండ
నెఱి దప్పి యుచ్ఛ్వాసనిశ్వాసపవమాన
 పరివాహగతు [3]లోటువడకయుండఁ

గీ. బరమయోగీశ్వరుఁడువోలె బ్రహ్మరంధ్ర
వీథిఁ బ్రాణంబు విడిచె నవ్విప్రకులుఁడు
పుణ్యశివరాత్రి నలవోక వోలెనైన
నురగధరుచెంత జాగరం బుండెఁ గాన. ౫౨

వ. ఆ కాలంబునఁ గాలకింకరులు మృత్యుదేవతానహితులై ముసల ముద్గర(ఖడ్గ)తోమరాదిప్రహరణంబులతో(డం గదిసి) అతని లింగ శరీరంబు వరుణపాశంబుల బంధించుకొని పోవఁ గణంగిన నవ్వేళ శివదూతలు

---

1. ము. గిరిశురాత్రి జాగరములు..... నను. 2. ము. దృష్టియు. 3. తా. లొంటిబడకయుండ.

శివాజ్ఞావశంబున శూలాంకుశగదాభిండివాలపరిఘ పరశ్వథ(పాణులై
యేతెం)చి దవ్వుల నాకాశమార్గంబున.

ఆ. వె. ఓరి యమునిదూతలార యీ బ్రాహ్మణుఁ
గరుణ మాలి యేల కట్టినారు
విడుఁడు శివుని[1]యాన మృదునాజ్ఞ [2]దాఁటి మీ
రాజు (చెడుట యెఱుఁ)గరా మదించి. ౧౪

మాలిని.

విడుఁడు విడుఁడు వీనిన్ విప్రునిన్ భాగ్యవంతున్
మృడుఁడు గరుణతోడ న్మిక్కిలిన్ గారవించెన్
జడుల కొరుల కేలా సంభవించున్ యథార్థం
బడర మతి మృ(డానీశానుకం)పాలవంబుల్. ౧౫

గీ. [3]యజ్ఞదానతపస్సూనృతాదులైన
పుణ్యకర్మం బొనర్చిన పురుషునందు
నెట్లు సంతోషమందు నర్ధేందుమౌళి
యట్టి సంతోష మితనియం దావహించె. ౧౬

వ. అనిన యమకింకరులు శంకరకింకరుల కిట్లనిరి. ౧౭

సీ. [4]ఏకార్యమునకయి యెచ్చోటి కరిగెద
[5]రరుగుఁడు మీరు మహాత్ములార
యితని క్లేశము చూచి యతికృపాపరతమై
పు(రుషార్థ మొన)రింపఁ బూనినారె
హరకింకరుల మన్న నాశ్చర్య మయ్యెడు
సదసద్వివేకంబు చాలకునికి

---

1. తా. యాజ్ఞ 2. ము. దాఁటఁ. 3. ము. అన్నదాన. 4. తా. ఏకార్యమునకునై. 5. తా. అరుగుడా.

భవభక్తులకు నడ్డపడుట ధర్మము మీకు
నే మేల పట్టుదు మీశు భక్తు

గీ. నితఁడు కలు ద్రాగె అంకాడె [1]నెఱచిఁ దినియె
నిలిచి మూత్రించెఁ జండాలలలనఁ [2]గూడెఁ
గూఁతు రమియించెఁ దెరువాటు గొట్టెఁ బ్రజలఁ
జెంచురాజుల సేవించెఁ జెఱిచెఁ గులము. ౫౮

సీ. కేలుదో యెత్తి మ్రొక్కెనె పాశుపతులకు
శరణార్థి [3]యనియెనే జంగములకు
ఫాలభాగమునందు భస్మంబు పూసెనే
యఱుతఁ దాలిచెనె రుద్రాక్షపూస
శివమంత్ర ముచ్చరించెనె జిహ్వ [4]తుదయందు
నరిగెనె యెన్నఁడే నభవుగుడికిఁ
బఠియించెనే మహాప్రమథచారిత్రంబు
తిరిగెనే మృదుపుణ్యతీర్థములకు

గీ. [5]దోసములు పెక్కు చేసినఁ జేసెఁ గాని
కాలగళుభక్తి యావంతఁ గలిగె నేని
యడ్డపడ ధర్మమౌఁ[6]గాక యనఘులార
యర్థమే యీదురాత్మున కడ్డపడఁగ. ౫౯

ఉ. ఎట్టుగ నేఁగుదెంచితిరి యిందుకళాధర[7]భృత్యులార యీ
చెట్ట దురాత్మునిఁ హరుని [8]చెంతకునుం గొనిపోవు వారలై
యెట్టొకొ శంకరుం డొకని నెవ్వనినేఁ గొనితేరఁ బంపినం
బట్టఁగ [9]వచ్చినారొ తడఁబాటున వీని మతిభ్రమంబునన్.

---

1. తా. సతిని విడియె. 2. తా. గవిసె. 3. ము. ననియెనే. 4. ము నే ప్రొద్దు. 5. ము. దానములు పెక్కుఁ జేసిన దానఁగాని. 6. తా. గాన. 7. తా. భక్తులార. 8. తా. చేరువకుం. 9. తా. వచ్చినారు.

సీ. అని హేతువులను దృష్టాంతంబులును జూపి
యమ(భృత్యు లియరైరి) యవనిసురుని
నూరకయుండె మృత్యువు నోర్గదల్పక
భవునిచే మును పడ్డపాటుఁ దలఁచి
వరుణపాశములచే [1]వ్యథితచేతస్కుఁడై
సుకుమారుఁ డెంతేని స్రుక్కు చుండె
నెదురుచూడఁ దొణంగి (రీశ్వరయములును)
తారు పంచిన వారు తడయుటయును

గీ. గాలయాపనమునకు నిగ్రహముఁ బూని
శంభుకింకరు లపు దవష్టంభ మెసఁగ
నౌడు గఱచుచు నప్పు డేకాంతముండి
సమధికంబైన సాహసోత్సాహ[2]వృత్తి. ౬౧

ఉ. బిత్తరి దండిమాట లిటు ప్రేలెదరే యమరాజు సేవకుల్
చిత్తజవైరి యాజ్ఞ యొక చీరికి గైకొన కంచు నుద్ధతి
న్మిత్తిని వారినిం గదిసి నిర్భరభూరిభుజాబలంబునన్
మొత్తిరి [3]యుర్కి బాహువులు [4]మోడిచి పట్టి వృషాంకకింకరుల్.

క. కడవసములఁ బ్రహరించిరి
యడిచిరి లాతముల మొత్తి రహివలయములం
బిడికిళ్ళను ఘట్టించిరి
తడఁబడ మృదుభటులు దండధరకింకరులన్. ౬౩

వ. ✿ (ఇట్లు) మొత్తువడి యమకింకరులు [5]శంకరకింకరులకుం బ్రతి ఘటింపక సుకుమారునిఁ బరివేష్టించి యమలోకంబున కభిముఖులై యతనిం గొనిపోవం దొణంగి రప్పుడు రుద్రాక్షమాలికావక్షః స్థలుండును

✿ తాళపత్రమున లేదు. 1. తా. వ్యథితమనస్కుఁడైఁ 2. తా. మమర. 3. తా. యుల్కి 4. తా. మోడ్చిరి. 5. తా. శంకర భటులకుం.

స్థలుండును జంద్రార్ధధృతశేఖరుండును భస్మోద్ధూళితలలితాంగుండును త్రిలోచనుండును [1]నతిప్రమాణకాయుండును నగు నీలలోహితప్రమథుండు కాలాంబుదధ్వానగంభీరంబైన కంఠస్వనంబున నిట్లనియె.

సీ. పడసె నెవ్వని కృప బ్రహ్మ బ్రహ్మత్వంబు
 విష్ణుండు విష్ణుత్వవిభ్రమంబు
నీరేడు జగములు నెవ్వాని కుక్షిలో
 నొక్కఁ డొక్కంటితో నొరయుచుండు
నంధకేభజలంధరాదిదానవకోటిఁ
 గ్రాఁగించె నెవ్వాని కంటిమంట
యామ్నాయశాఖాసహస్రంబు లెవ్వని
 నాసికారంధ్రనిశ్వాసధార

గీ. లమ్మహాదేవు లెంకల మైన మేము
భర్త యానతి నిర్వహింపంగఁ [2]దలఁప
మమ్ముఁ జీరికిఁ గైకోక మదము పేర్మి
నెట్టుకొని పోయెదరు విప్రు నెఱయఁ గట్టి. ౬౫

ఉ. బుద్ధియ కల్గెనేని కొని పోకుఁడు ధర్మము సూక్ష్మ [3]మీయసం
బద్ధములైన న్యాయములఁ బంతము వచ్చునె [4]మేము [5]దెంపుమై
యుద్ధము సేయఁ జాలకయ యోహరిసాహరి నెంత చెప్పిన
[6]న్నిద్ధరణీతలామరుని నీరు చలంబున మీకుఁ దక్కునే. ౬౬

గీ. ఎంత చెప్పిన విన [7]రేమి యీకు మాకు
హరుని యాజ్ఞ[8]య బలవంత మల్ప మెట్టు
[9]చాక నొవ్వక మీరు మా కాఁకఁ జెడక
[10]యిద్ధరామరు మా కిప్పు డిచ్చు టొప్పు. ౬౭

---

1. తా. అతి ప్రమాణోపాయుండును. 2. దగదొ 3. తా. మిట్లు 4. తా. యేము. 5. తా. నగ్గలింపగా. 6. తా. న్నిద్ధరణీసురోత్తముని. 7. తా. నేమో నేము మీకు. 8. తా. యు. 9. తా. చాల నొవ్వక పరిభూతింజటులపడక 10. తా. యీ ధరాసురవరుని మాకిచ్చు టొప్పు.

క. నావుడును యముని దూతలు
భావభవారాతి[1] ప్రమథవర్గముతోడఁ
సేవకధర్మము తగవును
లావును బంతంబు [2]దృఢబలంబును మెఱయన్. ౬౮

వ. [3]ఇట్లని పలికిరి, ౬౯

క. చత్తుము చెఱఁ బడుదుము కడు
నొత్తుము మీచేత నెట్టునుం దగవు మముం
బుత్తెంచిన పతిసన్నిధి
నుత్తర మెట్లిత్తు మాజ్ఞ యుపహతిఁ బొందన్. ౭౦

సీ. చర్చించి చూడుఁ డా చంద్రార్ధమౌళికి
యమరాజు నిజభృత్యుఁడౌనొ కాఁడొ
యభవుఁ డిచ్చినయట్టి యధికార మౌఁగాదొ
యముఁడు గూర్చున్న ధర్మాసనంబు
త్రిపురాసురాంతకు [4]దివ్యదేహము గాదొ
[5]వేదస్మృతులు తత్త్వవిధిఁ దలంప
శిష్టరక్షయు దుష్టశిక్షయు శూలికి
(ననుమతంబౌఁ గాదొ) యాత్మలోన

గీ. నవకరము లెన్ని యన్నియు [6]నాచరించెఁ
బాపియగు వీని నరకకూపమునఁ ద్రోచి
బాధపెట్టంగ వలసిన పట్టునందుఁ
బంతమే విడుఁ దంట యో ప్రమథులార. ౭౧

ఉ. చచ్చిన నేమి మూర్ఛ (నరసచ్చిన) నేమి ప్రహారవేదనఁ
నొచ్చిన నేమి పండ్లు చెవి నోరు కరాంగుళి నేత్రగోళముల్

1. తా. ప్రముఖ భటవర్గముతో. 2. తా. కదుఁ జలంబును. 3. తా. ఇట్లు వలికి. 4. తా. దివ్యాజ్ఞ యౌఁగాదొ. 5. తా. వేదస్తుతులు. 6. నాతరించి.

ముచ్చిన నేమి [1]పట్టువడి [2]మొక్కలి బంధనశాలలోనికి
న్వచ్చిననేమి భృత్యునకు [3]నచ్చిన యేలిక యాజ్ఞపట్టునన్. ౭౨

గీ. తగవు ధర్మంబుఁ పాడి పంతంబు దెలిసి
యనుపుఁ డీబ్రాహ్మణుని బాధ లనుభవింప
నొండె దురమున మమ్ము మృత్యువు జయించి
విప్రుఁగొని పొందు మాటలు వేయు నేల. ౭౩

క. మీకును మీపతి యానతి
మాకును మా భర్త యాజ్ఞ మన్నింపఁదగున్
[4]వాకోవాక్యమ్ముల వెడ
వాకాట్లం బల్బజంబు వలవదు సేయన్. ౭౪

క. అని యమునిభటులు పలికిన
విని శంకరభటులు తద్వివేకంబునకున్
మనమున సంతోషించియు
[5]మనసిజహరు శాసనమును మన్నించుటకై. ౭౫

నీ. పొడికచ్చడములపైఁ బులితోలు నునుసేలు
కటిభారమునఁ గాసెకట్టు గట్టి
యభినవంబైన రుద్రాక్ష యొడ్డాణంబు
నాభిచక్రములోనుగా ధరించి
ప్రిదిలి జాఱక యుండఁ బెనుఁబాఁప [6]ప్రోఁగులు
[7]శ్రవణపార్శ్వములందు సంతరించి
యల్లిబిల్లిగ జటావల్లీమతల్లులు
గూర్చి పెంపొందఁ గీల్కొప్పు వెట్టి

---

1. ము. పట్టపతి. 2. తా. మొక్కిలి. 3. తా. వచ్చిన. 4. తా. వాకొప వాక్యములు. 5. తా. మనసిజహరు శాసనమున. 6. తా. ప్రొగ్గళ్లు. 7. తా. శ్రవణ పాశమునందు.

గీ. భసితధూళి శరీర మభ్యంగ మార్చి
యుద్ధవిడిఁ బారిషదయోధు లొక్కఁ డొకఁడ
యాయుధంబులు ధరియించి యట్టహాస
డమరుకధ్వానసింహనాదములతోడ. ౭౬

శా. ఆటోపారభటీసముద్భటతరాహంకారబాహాధను
ర్జ్యాటంకారరవంబు లంబుజభవాండాభ్యంతరంబుల్ సమా
స్ఫోటింపంగ లలాటలోచనభుజిష్యు ల్దండభృద్భృత్యులన్
ధాటీసంభ్రమలీలఁ దాఁకిరి వడిన్ ధారాధరాధ్వంబునన్. ౭౭

సీ. ద్రాఘిష్ఠకఠినదంష్ట్రాదండసంఘట్ట
కటుఘోరకిటకిటాత్కార మగుచుఁ
జటులజంఝామరుజ్ఝంపాపరంపరా
సన్నిభఘ్రాణనిశ్వాస మగుచు
వికటతారకచక్రవిభ్రాన్తభీషణ
స్ఫారచక్షుర్ద్వయీభయద మగుచుఁ
[1]నిటలవీథివిటంకనిర్భరభ్రూకుటీ
నటనక్రియాటోప[2]పటహ మగుచుఁ

గీ. గాలమృత్యువు శాణచక్రమునఁ బట్టి
చికిలిచేసిన యడిదంబుఁ జేతఁ దాల్చి
జేగుఱించిన మొగముతోఁ జిత్తజారి
ప్రమథవర్గంబుఁ దాఁకె నాగ్రహ మెలర్ప. ౭౮

వ. తవణి[3]తమరువు తమతమనినదము తవణించుచుఁ దచ్చటుల(తర)[5]తమా
మీతడంబరవిష్కంభము కాష్ఠాకటాహముల నుద్ఘాటింప దినకర
కరచ్ఛాయాచ్ఛేదాధిగమమున ధగద్ధగితములగు నిస్త్రింశకుఠారాద్యాయుధ

1. తా. నిటలభేరి 2. తా. లటహ. 3. తా. డమరువు ధమధమ. 4. తా. డమా విరడవాడంబర నిరష్కంధము.

దీప్తులు రణలక్ష్మి నివాళింపంగ నవుడు విద్యాధర పన్నగయక్షగరుడగంధర్వాదులు మది నాహ్లాదింపంగ సురముని [1]కుంచె యాడింపంగ నిలింపపదమున భవుని లెంకలు శమనకింకరు లును బాహావష్టంభవిజృంభణ మప్రతిహతముగ నొండొరువులఁ దాఁకిన భండనంబు ఘోరం బయ్యెను. ౭౯

క. శంకరభటులును నంతక
కింకరులు మిథఃప్రహార[2]కీలాలసటా
పంకిలతనులయి కుసుమిత
కంకేలీతరులభంగిఁ గనుపట్టి రనిన్. ౮౦

వ. అప్పుడు కింకరులయం దొక్కరుండు యముని సన్నిధికిం జని [3]యతని కిట్లనియె. ౮౧

సీ. దేవ దేవర యాజ్ఞ ధృతి[4]నేము దలఁ బూని
మృత్యుతోఁగూడి భూమీస్థలమున
[5]కరిగి వణిక్పథమను పట్టనమునకు
ననతిదూరమున శైలాంతరమున
నడవిలో నొక మృగవ్యాధపక్కణమునం
[6]దరిగి గేహమున గుహ్మామయమునఁ
జెడిపె కూఁతురు కాళ్ళకడనుండి యేడ్వంగఁ
బంచత్వ మొందిన పాపకర్ము

గీ. బ్రహ్మబంధుని సుకుమారుఁ బట్టి [7]తేఁగ
నభవుదూతలు [8]రానీక యాఁగినారు
మాకు వారికి దుర మయ్యె నాకసమున
నెఱుఁగ జెప్పంగ వచ్చితి నిత్తెఱంగు. ౮౨

---

1. తా. కుంచియ. 2. తా. కృతరుధిరసటా. 3. తా. యతనితో నిట్లనియె 4. తా. తోడఁ. 5. ము. ఁజని వణిక్పథమను ఘనపట్టనమునకు. 6. ము. గుహ్మామయంబునఁ గుతిలపడఁ గ. 7. తా. తేర. 8. తా. రాకుండ నాఁగినారు.

వ. అనిన ✿(విని) కృతాంతుండు సమధికక్రోధావేశవివశస్వాంతుండై
యులుంబరుం డను సేనాని రావించి యతనితో నిట్లనియె.

గీ. చను ములుంబర వృషభలాంఛనుని లెంక
లాఁగినా రఁట మనవాండ్ర నాకసమున
నొక్క పాపాత్ముఁ గొనిరాఁగ నుద్దవిడిని
నేఁగి యా జటాధారుల నెగిచి రమ్ము. ౮౪

క. గబ్బున [1]నెదిరించిన నొక
దెబ్బ గొను(ము నీకు) నెదురె త్రిజగమున నొరుల్
తబ్బిబ్బుగ జంగములకుఁ
బబ్బంబులు వెట్టు ముష్టిపరిఘట్టనలన్. ౮౫

గీ. వ్యాధు లష్టోత్తరశతంబు వచ్చుఁ గాక
తోడ నేతెంచుఁ గాక మృత్యువులు నూఱు
పంపినారము మున్నాడి భటులఁ గూర్చి
కాలమృత్యువు గెల్చు శంకరుని హితుల. ౮౬

వ. అని పల్కిన వల్లెయని యులుంబరుండు వివిధ వ్యాధి మృత్యుపరివృతుండై కదలి యుద్దవిడిఁ దూర్యంబులు మొరయఁ బ్రమథానీకంబుఁ దాఁకి శస్త్రజాలంబులు నిగుడ్చి పేర్చి యార్చినం గోపించి పంచవదనుభటులు కుటిలభ్రూభంగభీషణంబులగు మొగంబులు జేవుఱింప నట్టహాసంబు చేసి యదల్చి డమరుడిండిమ[2]ఠమఠమధ్వానంబుతోఁ గీనాశకింకరుల ముసలభిండివాలతోమరమండలాగ్రత్రిశూలపట్టిసంబులఁ బ్రహరించిన విచ్ఛిన్నబాహూరుచరణవక్షః(కటికంఠ)లలాటకృకాటులై విచ్చియు నొచ్చియుఁ జచ్చియుఁ దెరలియుఁ బొరలియుఁ దోఁగియు డాఁగియుఁ (గొంచియుఁ జలించియుఁ) గ్రుస్సియు డస్సియుఁ గందియుఁ గుందియుఁ దారియుఁ

✿ తాళపత్రమున లేదు. 1. తా. నేతెంచిన. 2. తా. ధమధమ.

(దేరియు) (మ్రొగ్గియు డగ్గియు నలసియు సొలసియు [1]వికావికలై దిక్కామొగంబులై యొరుసొరులై [2]గురియై బందబంద్దై భండనంబు విడిచి వలియ (cబాఱి వెళ్లcబాఱుచు) ✿(వెలవెలంబోయి) కృతాంతుని సన్నిధికిం బోయిరి. ఇట జటాధారులు సుకుమారుని బంధనంబు లూడ్చి యతని మున్నిడుకొని [3]హొన్నాళంపుc గరాచూరి చాయలం బంటించు మింటి తెరువునం జనిరి. అప్పుడా [4]సుకుమారుండు పుణ్యశివరాత్రివ్రతాలోకనప్రభావంబున. ౭౨

† తాళవృత్తము.

దవుదౌవులcc గాంచెం గైలాసము తరుణేందుకళాధరుని నివాసము
దశహరి(దవధి)స్థానస్థపుటితధవళచ్ఛాయాచ్ఛేదవిలాసము
ధ్రువమండల(వీథీ)సంరోధిస్థలశృంగీశృంగాటకవిహర
త్ఖచరగరుడగంధర్వ [5]ప్రమదాస్తోమవిహితలీలాపరిహాసము
నవలేపాటోపసముద్భటవిఘ్నాధిపదీర్ఘ విషాణప్రఘణ
వ్యాఘట్టన([6]హర) పాదాద(ళితస్ఫటిక) ప్రస్థతటధ్వనివినరము
[7]నవిహితలాక్షాముద్రానిగదవ్యాఖ్యాతాశోకలతాపల్లవ
[8]యాథాతథ్యవిజిత్వ(ర)నీహారాద్రిసుతాచరణా(ధి)న్యాసము. ౭౩

సీ. కామధుగ్ధేనుసం(ఘముల) తొఱ్ఱులు గాంచెc
గాంచెc గాంచనరత్నకందరములు
కాంచెc గల్పకవాటికాసహస్రంబులు
సిద్ధరసాపగాశ్రేణిc గాంచె
బహుహిరణ్మయమహాప్రాకారములు గాంచె
నమలిన(స్ఫటికసౌ)ధములు గాంచెc

✿ తాళపత్రమున లేదు. 1. తా. పికాపికలై బిక్కామృగంబులై. 2. తా. గురిగురిలై బందుబండ్లై. 3. తా. హిన్నాళంబు కరాచోళి చాయలం బట్టించు. 4. తా. బ్రాహ్మణుండు. 5. తా. ప్రమథ. 6. ము. పారద. తా. హపార. 7. ము. నవిహితరూక్షా. 8. ము. యాథాతవ్యయ విజిత్వనీహారాద్రి. తా. యాథాతవ్యయ విజిత్వర. † ఇది హరిగతిరగడను పోలినది.

బ్రబలచింతామణీస్పర్శవేధుల గాంచె
నానావిమానరత్నములు గాంచె

గీ. హావభావవిలాసరేఖావిశేష
హారి[1]మూర్తుల రుద్రకన్యకలఁ గాంచె
(నంది దోడ్కొ)నిపోవ నర్ధేందుమౌళిఁ
గాంచె సుకుమారుఁ డంబికాకాంతు శివుని. ౮౯

వ. కాంచి దండప్రణామంబులు చేసి చేతులు [2]మోడ్చి (సుకుమారుండు) నమశ్శంకరాయ, శశాంకమూర్ధాలంకారాయ, [3]త్రిపురపురంధ్రి నీరంధ్రస్తనకుంభ[4]సముత్తంభిత కస్తూరికాస్థాసకముద్రా ద్రోహిబాహార్గళస్తంభాయ, జంభారిప్రముఖ నిఖిలదేవతాకోటిహాటక కిరీట కోటివిటంక[5]సందానిత మందారమాలికా మకరందబిందునిష్యంద ధారాధౌత చరణారవిందాయ, జలంధరాసుర కంధరాపీఠికా విఘట్టన క్రియాగరిష్ఠ నిష్ఠురతాశశ్వ [6]ద్విభంగ ఖట్వాంగపాణయే, పశ్యల్లలాటాయ, మదనమదగ దాగదంకారాయ, సంధ్యానటాయ. కరకలితడమరు[7]డాంకార బృంహితబ్రహ్మాండ మండలాయ, చండికాధిపతయే, నిరస్తసమస్తోపాధికాయ, సచ్చిదానందస్వరూపాయ, ✿(స్వమహా మహిమప్రతిష్ఠాయ, నిరుపాధికనిరవధికనిర్ణిరోధనిరవగ్రహనిరభి సంధినిర్భరకృపాసంపత్సపూర్ణమేధసే, [8]నృకపాలమాలికాభరణాయ సముద్దండపుండరీక) క్రవ్యాదకృత్తికంథాధురంధరస్కంధభాగాయ, భగవతే ధన్యోస్మి కృతపుణ్యోస్మి ✿(నమస్తే నమస్తే) అని పలికి వెండియు. ౯౦

† **విషమవృత్తము :**

జయజయశంకర జయజయపురహర
జయజయ(కరుణా)గుణవరుణాలయ

✿ తాళపత్రమున లేదు. 1. తా. మూర్తులు. 2. తా. మొగిడ్చి. 3. ము. త్రిభువన. 4. తా. సమస్తస్తంభిత. 5. ము. నంవాసిత. 6. తా. ద్విఘంగణాలంఘుపాణయే. 7. ము. ఠాంకార. 8. ము. వృషాంక. † ఇందుహరిగతిరగడ లక్షణమున్నది.

జయజయ తుహినక్ష్మాధరకన్యా
సహచరశాక్వరవరశుభకేతన
జయజయ మందర [1]కుధరోల్లుఠనా
సంక్షుభితమహాక్షీరోదన్వత్
జఠరక్రోడప్రభవద్గరళ
జ్వలనగిళనకల్మాషితకంధర. ౯౨

వ. అని యనేక ప్రకారంబులం బ్రస్తుతించిన నుకుమారుని మీఁదఁ గరుణాకటాక్షవీక్షణంబు లొలయించుచు విరూపాక్షుం డతనికిఁ గామ గమనంబును హేమకింకిణీమాలికాననాథంబును రుద్రకన్యాసహస్ర [2]సంకులంబును నగు దివ్యవిమానం బొసంగి ప్రమథత్వంబు కృపచేసెఁ బుణ్యవంతుల భాగ్యంబునకుం గొలఁది గలదె యింక నెయ్యది[3]యడిగెద రడుగుం డని సూతుండు నైమిశారణ్యనివాసులగు మహామునులకు సవినయంబును సస్నేహంబును సగౌరవంబునుగా విన్నవించిన.

గీ. పరమమునులు సూత్యాహసంభవుని సూతు
భక్తిఁ బూజించి యధికతాత్పర్య[4]గరిమ
భటులు ప్రమథులచే భంగపడుట చూచి
చిన్నవోయి యముం డేమిచేసెఁ బిదప. ౯౩

మ. కరుణాసాగర శైవశాస్త్రకలనాగాంభీర్యశౌర్యోన్నతా
తరుణీమన్మథ రాజపూజితకళా [5]ధర్మక్రియాసంస్తుతా
వరనీతిప్రతిభావిశేషకలనావాగీశసంకాశ శ్రీ
తరుణీనాథమనోజ్ఞరూప [6]విలసత్కావ్యార్థసంబోధనా. ౯౪

---

1. ము. కందర కందర. 2. తా. సంనుతంబును. 3. ము. (వినవలతు.) 4. తా. గతియమ. 5. తా. ధామ 6. తా. విలసత్కార్యార్థసంబోధనా.

క. ధర్మార్థాలయ వరగుణ
నిర్మాణవిశేషవిభవ నిరుపమకార్యా
కర్మోత్కటబహు[1]గుణవృత
నిర్మలసుజ్ఞాన[2]చతుర నిశ్చలధైర్యా. ౯౫

మాలిని.
శతధృతి[3]మతిదీపా సారనిర్మాణరూపా
సతతసుఖవినోదా సామగానప్రమోదా
వితతకవివరేణ్యా [4]వీరశైవాగ్రగణ్యా
[5]యతులబలవివేకా హర్షనైర్మల్యపాకా. ౯౬

గద్యము
ఇది శ్రీమత్కమలనాభపౌత్త్ర మారయామాత్యపుత్త్ర ✿(సకలవిద్యాసనాథ)
శ్రీనాథనామధేయప్రణీతంబయిన
శివరాత్రిమాహాత్మ్యంబునందుఁ
జతుర్థాశ్వాసము.

✿ తాళపత్రమున లేదు. 1. తా. గణవృత. 2. తా. చరిత. 3. ము. ధృత. 4. తా. విస్ఫురత్పుణ్యగణ్యా. 5. ము. యతుల ఫలవివేకా.

శివరాత్రిమాహాత్మ్యము

(సుకుమారచరిత్రము)

పంచమాశ్వాసము

శ్రీదయితప్రియసేవక
భూదివిజాశీర్వివృద్ధభూరిశ్రీపు
ణ్యోదయ సమస్తజనసం
మోదనసుఖకరవసంత ముమ్మయశాంతా. ౧

వ. అక్కథకుం డిట్లని చెప్పె నివ్విధంబున నుక్కు మిగిలి ముక్కంటి ప్రమథులు ఘంటాహుడుక్కాడమరుఢాంకారారవంబుగా వెంటాడించి తోలినఁ బలాయితులై (యమ)కింకరులు వసంతకాలకుసుమిత కంకేళీపాదపంబులభంగి పారిషదవీరఘోరత్రిశూలప్రహరణప్రహారంబులం బ్రభవించు క్రొత్తనెత్తురుల జొత్తిల్లుచు నెదురి కేతించిన పరివారంబునకుం బాటిల్లిన పలాయనత్వంబునకు జటాధారుల దౌష్ట్యంబునకు దుర్వృత్తుండగు సుకుమారు నుత్త[మ]పదప్రాప్తికిం జిత్తంబున విషాదంబు నొందుచుఁ జిత్రగుప్తు రావించి కృతాంతుం డతనితో నిట్లనియె. ౨

చ. కవిలియ విచ్చి చెప్పు గణకత్వవిశారద చిత్రగుప్త సం
భవదశ యాదిగాఁగ సుకుమారుఁడు చేసిన పుణ్యపాపముల్
వివరములైన వేదము[ఖ]విద్యలకుం బదునాలుగింటికి
న్నివుఁడు ప్రబంధకర్తయట నేరక చేసె ననంగ వచ్చునే. ౩

వ. అనినఁ జిత్రగుప్తుండు కవిలియ సమ్ముఖంబునకుఁ దెచ్చి పాయపుచ్చి జంబూద్వీపంబున నార్యావర్తవిషయంబున వింధ్యాచలోత్తరభాగంబున నైరావతీశతద్రూవిపాశాసింధు[1]వితస్తానదీమధ్యంబున హేమాంగదుండను రాజు రాజధాని రత్నపురంబున యజ్ఞదత్తుండను బ్రాహ్మణుని భార్య సుశీలకుం బ్రభవించిన కుమారుండు సుకుమారుండు. ౪

సీ. జూదంబు లాడెను శూద్రాన్నము భుజించెఁ
గలవారి గృహములు కన్నపెట్టెఁ
గొండెముల్ చెప్పెను గురుల నిర్భర్త్సించె
బ్రాహ్మణాచారంబు పదటఁ గలపె
మదిర యాస్వాదించె మాలతొయ్యలిఁ గూడె
గంజాయి దినె [2]నన్యకాంతఁ జెఱచె
వెలివాడ యోషిత్తువలన సంతతిఁ గాంచెఁ
గన్నకూఁతు రమించెఁ [3]గావరమునఁ

గీ. జెంచు సేవించె నిల్లూఱడించుకొనియె
నధిప సుకుమారుఁ డిట్టి పాపాత్ముఁ డనిన
శ్రవణములు మూసికొనియె హస్తముల యముఁడు
హరహర శ్రీమహాదేవ యభవ యనుచు. ౫

వ. కృతాంతుండు గొంత తడవు విచారించి చిత్రగుప్తుం గనుంగొని. ౬

శా. ఏలా యీ యధమాధికారము పరాధీనత్వదుఃఖాఢ్యముం
గైలాసంబున కేఁగియుఁ శివుని శ్రీకంఠుఁ విరూపాక్షునిం
ద్రైలోక్యాధిపు సంస్తుతించెద మదధ్యక్షత్వచిహ్నంబు [4]ము
ద్రాలంకారము పాదపద్మమణిపీఠాగ్రంబునం బెట్టెదన్. ౭

---

1. తా. వితస్తానాదిమధ్యంబున. 2. తా. కన్యకాంత. 3. తా. గారవమున. 4. ము.ను.

సీ. విడువరో [1]యెందేని విహరింపఁ జనుఁ గాని
కరవాఁడి ముక్కుల కాకి పిండు
ఖండింపరో వంటకాష్ఠంబులకుఁ గాఁగ
నసిపత్రములతోడి [2]యవనిజములఁ
దోలింపరో వజ్రతుండకీటంబులఁ
బ్రాకారపరిఖాంబుపార్శ్వములకు
నార్పరో ఘటసహస్రాంబుపూరంబులఁ
బ్రబలకుంభీపాకపావకములు

గీ. శార్యముననైనఁ బరిహాసపరణినైన
శంభునైనను హరినైన సంస్మరించి
పాపు లేఁగుచునున్నారు పరమగతికి
నారకము (వీడి) యీ యధికార మేల. ౮

వ. అని యాక్షణంబ చిత్రగుప్తాదులతోడం గూడి యముండు విరూపాక్షసందర్శనార్థంబు శివలోకంబున కరుగువాఁడు త్రయోవింశతి సంఖ్యాకంబులైన స్వర్గలోకంబు (లు) గడచి సప్తర్షిమండలంబు లంఘించి మహర్లోకంబు దాఁటి సత్యలోకం బతిక్రమించి సర్వలోకోత్తమోత్తమంబును ద్వాత్రింశత్కోటి యోజనవిస్తారంబును జాంబూనదవిమాన సహస్ర సంకులంబును బహ్వైశ్చర్యధుర్యంబును నగు మహాస్థానంబు ప్రవేశించి బహుయోజనవిస్తీర్ణంబులును నానాద్వారసమంచితంబులును మణితోరణ సంయుక్తంబులును హేమరత్నవితర్దికోటి శోభితంబులు దివ్యరత్న విమానాఢ్యంబులు దివ్యపతాకాచ్ఛత్ర విచిత్రంబులు శాతకుంభస్ఫటిక రత్నస్తంభ సంభరితంబులు మహాకాళ భృంగిరిటికుంభకుంభోదర ప్రముఖప్రమథగణాకీర్ణంబులు ననంతాశ్చర్య యుక్తంబులునగు దివ్యకక్ష్యాంతరంబులు గడచి పూర్వద్వారంబున. ౯

---

1. తా. యందేని 2. తా. యవని జలము

క. [1]సుయశోధీధనకాంతా
దయితుని భసితత్రిపుండ్రధవళలలాటుఁ
నయనాభిరామమూర్తిఁ
నియతాత్ముని నందికేశునిం బొడఁ గనియెన్. ౧౦

వ. కాంచి దండ ప్రణామంబు చేసి శైలాది కిట్లని విన్నవించె. ౧౧

సీ. దర్శింప వచ్చితిఁ దరుణేందుశేఖరు
నఖిలలోకాధీశు నమరవంద్యుఁ
గార్యంబు లెన్నేనిఁ గలవు విన్నపము సే
యంగ (నే) నధికారి నౌనొ గానొ
[2]నీ శరణ్యుండనై నీవు ప్రతిష్ఠింప
ననఘ యున్నాఁడ ధర్మాసనమున
భృత్యభూతుఁడ నీకు సత్యంబ పల్కెద
నిన్ను దప్పంగ నే [3]నెన్న నొరుల

గీ. ననుచుఁ బ్రియమాడు యమరాజు నాదరించి
నంది శంభుని [4]సన్నిధానమున కేఁగి
మ్రొక్కి హస్తసరోరుహంబులు మొగిడ్చి
వినయ మొప్పఁగ నిట్లని విన్నవించె. ౧౨

సీ. ఓ జగన్నాథ యో యుడురాజశేఖర
యో కృపాంభోరాశి యో త్రినేత్ర
యో విష్ణుధాత్రాదిదేవతాకోటీర
పరిచితశ్రీపాదపద్మయుగళ
యో జలంధరవైరి యో గంధకరికృత్తి
[5]కంధాధురంధరస్కంధపీఠ

1. తా. సుయశోభీధనకాంతా. 2. తా. నిశరవాండనై. 3. తా. నెఱుఁగ. 4. తా. సన్నిధానముకు నేఁగి. 5. తా. కంఠా.

యో నీలలోహిత యో లలాటాంబక
జ్వలనజిహ్వాదగ్ధ శరభచిహ్నా

గీ. దక్షిణాశాధిపతి దండధరుఁడు దాను
చిత్రగుప్తుండు దేవర సేవ సేయ
నరుగుదెంచిన వాఁడు తే నవసరంబొ
యనువుపడ దుండు మందమో యానతిమ్ము. ౧౩

వ. అని పలికి శివుని ముఖప్రసాదంబు నింగితం బెఱింగి నందికేశ్వరుండు తన్నుం బ్రవేశింపం జేయఁ జిత్రగుప్తసహితుండై చనువాఁడు ముందట. ౧౪

సీ. దేవదేవుని పూర్వదిగ్భాగమునయందుఁ
బరమ (మా)హేశులఁ బాశుపతుల
✿.... ....
....
....
....
....
....

గీ. వికటపాటలఘనజటామకుటకోటి
ఘటితకుటిలశశాంకరేఖాకలాప
భూషితులఁ జతుర్బాహుల భూరిబలుల
శ్రాద్ధదేవుండు చూచి విస్మయముఁ బొందె. ౧౫

గీ. దక్షిణంబున వీక్షించె దండపాణి
యజునిఁ బాండురపుండరీకాసనస్థు
నంగిరోవామదేవకణ్వాక్షపాద
కపిలసనకవసిష్ఠాదిగణముతోడ. ౧౬

✿ ఈ పాదములకు సరిపోవునంత స్థలము తాళపత్రమున ఊరక విడువ బడినది.

సీ. బ్రాహ్మి [1]మాహేశ్వరి వారాహి కౌమారి
చాముండ యైంద్రి వైష్ణవి యనంగ
మాలతి నాఁగ సుబాలిక నా బల
[2]ప్రమథిని నా వికరాళి యనఁగ
కాళరాత్రి కరాళికా ప్రచండుల నాఁగ
బ్రాహ్మ్యాదిమాతృకాపరికరంబు
పార్వతిప్రముఖబల.... ....
ప్రమథనాధికభూతపరికరములు

గీ. ప్రమథవర్గంబు లయకాలభైరవుండు
పాశుపతములు చండకోపప్రచండ
చండచండార్చులును ఘోరశారభముల
శివుని పడమటి యెడ నిరీక్షించె యముఁడు. ౧౬

వ. శంఖచక్రధరుండును, పీతాంబరుండును, గౌస్తుభోద్భాసితవక్షస్థ్సలుండును, గిరీటకటకహారనూపుర గ్రైవేయకంఠికాది నానావిధ దివ్యాభరణ భూషితుండును, లక్ష్మీసహాయుండునునై పురాణపురుషోత్త ముండును, నష్టవసువులును, ద్వాదశాదిత్యులును, సిద్ధవిద్యాధర గంధర్వాక్షీణయక్ష భుజంగగుహ్యకులును మొదలుగాఁగలవారును మఱియునుం గలవారల హరుని యుత్తరదిక్కునం గాంచి వైవస్వతుం డద్భుతం బందుచు నభ్యంతరమందిరంబు ప్రవేశించి.

సీ. వేదోక్తమగు క్రియావిధిఁ బాశుపతమహా
వ్రతదీక్ష గైకొన్న వ్రతులఁ జూచె
విచ్ఛిన్నపాశులై విరహితద్వంద్వులై
విమలాత్ములైన యుత్తములఁ జూచె

1. తా. మాహిషి 2. తా. ప్రమథిసేనా.

[1]నద్వైతతత్త్వవిద్యారహస్యజ్ఞాన
 సంపన్నులగు యతీశ్వరులఁ జూచె
నిగమాంతవివిధోపనిషదర్థవాసనా
 ఘనులైన యోగిపుంగవులఁ జూచె

గీ. దివ్యసింహాసనాసీనుఁ ద్రిపురహరునిఁ
[2]బర్వతోద్భవాపరిపూర్ణపార్శ్వభాగుఁ
గాలకంఠునిఁ జంద్రరేఖాకిరీటు
శ్రీమహదేవు నభవు వీక్షించె యముఁడు. ౧౯

వ. వీక్షించి దండప్రణామంబు చేసి నిలిచి చేతులు మొగిడ్చి మహేశు
నిట్లని స్తుతించె. ౨౦

రగడ :

జయజయ సచరాచరసర్వజగత్సర్గస్థితిసంహారతిరోభా
(వా)నుగ్రహలీలా పంచవిధవ్యవహారవినోదైకపరాయణ
జయజయ హాటకగర్భకిరీటస్థాపితబహువిధమణిఘృణిపటల
వ్యతికరకిమ్మీరిత[3]పాదాబ్జద్వంద్వపీఠికోపాంతవసుంధర
అహరహ [4]రహమహమికయా త్వా మభివందే పృథుగోధివీథికా
దృగ్ధూమధ్వజజిహ్వో[5]రంహోమృత్కణాయమానప్రసవాయుధ
మహిమానం తవ కో వా స్తోతు(ం) ప్రభవతి విషనిధివిషకల్మాషిత
కంఠమూల కంఠోక్తాశేషజగత్సంరక్షాదాక్షిణ్యక్షమ
శరణం మమ తవ చరణం భూయా త్సరసిరుహపలాశోదరారుణం
ఫణిధర పరివృఢకాభర(ణాంచిత) పరమకృపాగుణకింకర శంకర
కురుమయి దాక్షిణ్యం ప్రాలేయక్షోణీధరదుహితృస్తనకుంభ
స్థల(కస్తూరీ)స్థాసకముద్రాస్థగితవిపులవక్షఃపీఠాంతర

---

1. తా. అద్వైతతత్వవేదద్వ్యరహస్యజ్ఞాన. 2. తా. బర్వతోద్భవా పూర్ణుంబార బాగు. 3. తా. పాదాం భోరుజద్వంద్వ పీఠిపోపాంత. 4. తా. మహమేకయా. 5. తా. రహస్త్యకణాయమాన.

హర శంభో విశ్వేశ మహాదేవామరవల్లభ శివ సర్వాత్మన్
నీలకంఠ శంకర వృషభధ్వజ [1]నిటాలలోచన భర్గ పాహి మాం
ధరణీధరకోదండ శింజినీదందశూకపరివృఢ గుణటాంకృతి
ధారానిర్భిన్నత్రిపురాసురదారహృదయసంపుట మాం పాలయ
సత్యం జ్ఞాన మనంతం బ్రహ్మాస్వప్రతిష్ఠిత మాద్య మనాద్యం
త మనాధారం వ్యోమ్ని పతే [2]సంతతం సమస్తోపాధి ధ్రువమితి
నిత్యం నిత్యవివేక శాలినో నియతా శ్శాంతా నిరహంకారా
ధ్యాయన్తి మహాయోగిపుంగవా యం తస్మై భవతే నమశ్శివ
జ్వాలాజాలకరా(ళ)జ్వలన స్తంభరూప మభిబిభ్రతా త్వయా
త్రైలోక్యాతిశయాళు మోహితౌ తామరసాసనకైటభాంతకౌ
లీలా యోర్ధ్వభాగాధోభాగోల్లేఖకుతూహల[3]హంసపోత్రిణీ
కింపచానవిజ్ఞానవైభవాః [4]కే వయం భవంతం జ్ఞాతుం భ్రమ
స్ఖలితగతి రతద్వ్యావృత్త్యా యం చకిత మభిధత్తే శ్రుతి రపి భవాన్
[5]కస్య హి వాచా సంస్తోతవ్యః [6]కతివిధగుణకః కస్య హి విషయః
హర శంభో వృషభధ్వజ శూలిన్ హాలా(హల)ధర శంకర గిరిశే
త్యహరహ (రహ)ం పఠామి (తైః) కుఠారాయుధ స్థితై ర్ధ్యాయాసు స్థిత
మున్నతై ర్ధ్యాయా చ్చరణాంబురుహ మున్నతం దీర్ఘాయుష్యాయ (మమ)

జటాదిపలాస్తే భూయాసుః మమ. (?)

ప్రత్యాసీదతి సంధ్యాసమయే ప్రారబ్ధజగత్సంస్క్రియావిధౌ
దండపాణి చంక్రమణోత్సాహీ తాండవకేళిశీలినః (?) ౨౧

1. తా. నిటల. 2. తా. సంట్టతమ స్తసమస్తోపాధిధ్రుమమితి. 3. తా. హాలపవిత 4. తా. కైవయం భవత్తంజ్ఞాతుం. 5. తా. కన్యేకయోవాచా. 6. తా. కతివిధగుణయన్ హాలమిహాభిరుహే యై రస్సై. 7. తా. శోలినః

సీ. హరినీలలింగంబునందు దైత్యారాతి
మణిలింగమున నగ్రమాధవుండు
కమలరాగాశ్మలింగమునందు సప్తార్చి
కమనీయరత్నలింగమున నేను
నీలలింగమునందుఁ బౌలోమ్యధీశుండు
కరువలి వజ్రలింగంబునందు
గరుడదానవయక్షగంధర్వకిన్నర
ఖచరులు లోహలింగంబునందు

గీ. భక్తిఁ బూజించి తమతమ పదవు లొంది
రేను నా యధిరాజ్యంబు నేలికొంటి
నర్థి నెవ్వని కృపఁ జేసి యట్టి నిన్ను
సంస్తుతించెదఁ జంద్రార్ధశకలమౌళి. ౨౨

వ. సర్వజ్ఞ [1]సకలసృష్టిస్థిత్యంతకారణవరేణ్య భక్తిగమ్య సకలకల్మషాపహ శ్రీపాదపద్మ వేదాగమపురాణేతిహాససంహితామహాఫలభూత సర్వ భూతహృదయస్థిత అఖిలదేవమయ మహాదేవ నీకు నమస్కరింతు.

సీ. ఎవ్వానియం దుండు నెల్ల భూతంబులు
సింధువునందు వీచికలు వోలె
నెవ్వాఁడు వసియించు నెల్ల భూతములందు
నంబు వుల్లోలంబునందుఁ బోలె
నెల్ల భూతంబుల హృదయంబు లందును
వసియించు నెవ్వఁ డాకసము బోలె
నొకఁడు పెక్కైతోఁచు నుదధిఁ జంద్రుఁడుఁ బోలె
నెవ్వఁ డజ్ఞానమూఢేంద్రియులకుఁ

గీ. బురు(షుఁ)డని బ్రహ్మమని యజ్ఞపురుషుఁ డనియు
నర్కుఁడని వాయువని శక్రుఁడని హరియని

---

1. తా. సకలస్థిత్యకారణవరేణ్య.

చంద్రుఁడని కొల్తు రాయాయి సరణివారు
భక్తి నెవ్వాని నట్టి నీ బంట నభవ. ౨౪

వ. ఒక విన్నపం బవధరింపుమా. ౨౫

సీ. ధర్మాసనమున [1]కాధ్యతఁ గృప చేసితి
[2]దక్షిణాశాధిపత్యంబు నొసఁగి
పాపులం బా(పా)నురూపదండంబుల
దమియించుటకు నియోగము ఘటించి
చనవరిఁ జేసి [3]పంచిన నాఁటి నుండియు
నేర్చిన చందాన నియమపరత
దేవరయాజ్ఞ యేదియు వెలి గాకుండ
వర్తిల్లుదును సమవర్తి నగుచు

గీ. నభవ యెన్నండు నాదూత [4]లాటువడరు
భర్గ యెన్నండు నా యాజ్ఞ పలుచగాదు
శర్వ సుకుమారుఁ[5]డనెడు దుర్జాతి పుట్టి
చావఁ బట్టి యే నష్టకష్టములఁ బడితి. ౨౬

గీ. అభవ నీ కింకరుండు ఖట్వాంగహేతి
కాలమృత్యువు [6]మునిపండ్లు రాల మొత్త
మూలఁ బడియున్న యది ముండమోపి వోలె
నిల్లు వెడలక యది మహాక్రీఁభరమున. ౨౭

హరిగతి రగడ

[7]అయయో మొఱ్ఱో యబ్రహ్మా(ణ్యా)ం
[8]బనుచును నాక్రోశించుచు(ను మహా)
భయవిహ్వాలులై యేతెంచిరి మ
త్పార్శ్వమ్ములకుఁ మత్కింకరులును
[9]జయనాద హలా సమధిక లీలా
సంరంభంబున దేవర ప్రమథులు

---

1. తా. కాద్యత. 2. తా. దక్షిణేశాధిపత్యంబు. 3. తా. పంపితి. 4. తా. లోటు 5. తా. దనియెడి. 6. తా. ముకుబండ్లు. 7. అయిదొ మొరయో 8. తా. బనియాక్రో శించుచు 9. తా. జయవాది.

పయికొని వచ్చిరి పులికళవసముల
[1]బ్రహరించుచు వీఁపుల వెంటాడఁగ. ౨౮

మ. అవుఁ గాకేమి జగజ్జనిస్థితిలయవ్యాపారపారంగతుం
డవు నీ లెంకలచేత శిక్షఁ బడు టెగ్గా మద్భటశ్రేణి కీ
యవినీతాత్మునకై పిశాచమునకై యాభాసదుర్బ్రాహ్మణ
బ్రువచండాలునకై [2]పెనంబడుటకై భూతేశ సిగ్గయ్యెడిన్. ౨౯

సీ. ముట్టైన చండాలి [3]ముట్టెనో ముట్టఁడో
యదుగంగరాదె యీ యధమజాతి
నన్యకామినుల అంకాడెనో యాడఁడో
యదుగంగరాదె యీ యధమజాతిఁ
[4]దాళ్ళ హాలరసంబు ద్రావెనో త్రావఁడో
బదుగంగరాదె యీ యధమజాతి
గారాపుఁ గన్నియఁ గవిసెనో కవియఁడో
యదుగంగరాదె యీ యధమజాతి

గీ. రాజరేఖావిభూషణా రాజసంపు
[5]తప్పు దండువు లేకుంట తథ్య మయ్యె
నిట్టి పాపాత్ము సర్వలోకేశ్వరుండు
[6]వెనుక నిడుకొన్న మాకు నేమనఁగ వచ్చు ౩౦

గీ. ప్రమథు లవనిసురుని మేన బంధ మూడ్చి
వరుణపాశంబు లెచ్చోట వైచినారొ
యరసి తెప్పించు వానిఁ జంద్రావతంస
నాకు నెర విచ్చినాఁ డంబునాయకుండు. ౩౧

సీ. జలధరంబులనుండి స్రవియించు జలధార
లెన్న వచ్చిననేని యెన్నవచ్చు
గగనమండలిఁ దారకాచక్రవాళంబు
లెన్న వచ్చిననేని యెన్నవచ్చు

---

1. తా. వీఁపులు ప్రహరించుచు వెంటాడించంగను. 2. తా. పెనుంబడుటకై. 3. తా. ముట్టునో. 4. తా. త్రాళ్ళ. 5. తా. తప్పుతండువు. 6. తా. వెనక.

భాగీరథీమహాపగలోని సికతంబు
            లెన్న వచ్చిననేని యెన్న వచ్చుఁ
గలశపాథోరాశికల్లోలమాలిక
            లెన్న వచ్చిననేని యెన్న వచ్చుఁ

గీ. గాని నరునకు నెన్న శక్యంబు గావు
పాయ కీతండు చేసిన పాతకములు
భర్గ యేమని విన్నవింపంగ నేర్తు
నిట్టి పాపాత్ముఁ బొడఁగాన [1]మెన్నఁడేని. 3౨

గీ. ఎన్ని శాస్త్రంబు లీక్షించియేని నేరఁ
డెట్టి విద్వాంసుఁడైన సర్ధేందుమౌళి
యితఁడు చేసిన పాతకం బింతటిదియ
[2]యనఁగ దానికి నిష్కృతి యాచరింప. 33

గీ. [3]అపరతంత్రుండవని చెప్ప నాగమములు
నిగమములు నీక చెప్పుదు నీలకంఠ
యీ దురాత్ముని కతన నీ కెఱుకపడితి
[4]నపరతంత్రుండవైతి మా కందఱకును. 3౪

వ. అని దండ ప్రణామంబు చేసి కరకమలంబులు మొగిడ్చి నిలిచియున్నఁ గనుంగొని మందస్మితసుందరవదనారవిందుండై యిందుధరుండిట్లనియె. 3౫

సీ. మకరరాశిస్థుఁడై మార్తాండు డుండంగ
            సమకొన్న మాఘమాసంబునందు
సితచతుర్దశినిశి శివరాత్రి యనుపేరఁ
            బ్రఖ్యాతి గనిన యా రాత్రియందు

1. తా. మెన్నండూ. 2. తా. యనుని. ము. యగునె. 3. తా. అనిర 4. తా. వపర

[1]నట్టి నాల్జాలును నవధానపరత [2]మై
జాగరవ్రతచర్య జరుపవలయు
నా జాగరవ్రతం బనఘ ప్రాజాపత్య
సత్ఫలం బీ నోపు సాధకునకు

గీ. నవనిసురుఁడాది చండాలునంతదాఁక
నీ వ్రతము సేయఁగా నర్హు లెల్ల వారు
నన్ని చందాల నీ వ్రతం బలఘుఘోర
పాతకంబుల నెల్లఁ గాల్పంగఁ జాలు. ౩౬

శా. జ్ఞానాజ్ఞానకృతంబులయ్యుఁ బశుహింసాబ్రహ్మహత్యాసురా
పానస్తేయము లాదిగాఁ గలుగు పాపంబు ల్దహించు న్నిమే
షానఙ్ శంభునిశావ్రతంబు ప్రబలజ్వాలావృతం బగ్ని [3]యె
ట్లేనిం గాలుచు నార్ద్రశుష్కముల నొక్కిం తిధ్మభారంబులన్. ౩౭

వ. ఈ సుకుమారుండు. ౩౮

గీ. మకరరాశిస్థుఁడై (యంశుమాలి) యుండ
మాఘ (కృష్ణ) చతుర్దశి (మధ్య) రాత్రి
నన్నుఁ (బూజింప) [4]వీక్షించినాఁడు జను(ల)
(నట్టి) (కతమునఁ) (బు) (ణ్యాత్ముఁ) డయ్యె నితఁడు. ౩౯

వ. అదియును. ౪౦

గీ. కూఁతుఁ జండాలి నాలిఁగాఁ గోరి రాత్రి
పుష్పములు గోయ నేతెంచి పువ్వుఁ దోఁట
పార్శ్వమున నుండఁ గాంచె నా భక్తజనులు
నన్నుఁ బూజించి జాగరణ (oబు) సేయ. ౪౧

సీ. తీర్థ మాడింపంగ దివ్యాంబరము గట్టఁ
జందనం బలఁదఁ బుష్పములు పూన్ప

1. తా. నాటి. 2. తా. యై. 3. తా. య. 4. తా. వీక్షించునాడు.

ధూపంబు లర్పింప దీపంబు ముట్టింప
ఘంట వాయింప శంఖంబు లూఁద
నైవేద్య మొసఁగంగ నాగవల్లీపూగ
మునఁ [1]గప్పురంబు దాంబూల మిడఁగ
నద్దంబు సూపంగ నాలవట్టము ద్రిప్ప
సురటి వట్టంగఁ జామరము వీవ

గీ. బహువిధ[2]స్తుతులు పఠియింపంగ వినియుఁ
గోయతనమునఁ బువ్వులు గోయ వచ్చి
చూచి శివయామినీవ్రతస్థులను నన్నుఁ
దత్ఫలంబున గణపతిత్వంబు నొందె, ౪౨

వ. వేదసారంబున శివునిం బూజింపుచు శివరాత్రి వ్రతంబు చేసి (బ్రహ్మ) బ్రహ్మత్వంబు నొందె. విద్యాసారంబున శివునిం బూజింపుచు శివ రాత్రివ్రతంబు చేసి వసురుద్రాదిత్యులు దేవత్వంబు గైకొనిరి. రాజ సూయసహస్రంబును నశ్వమేధాయుతంబును గపిలధేనుకోటిదానంబును బుణ్యక్షేత్రనివాసంబును దీర్ఘావగాహంబును నొనర్చిన ఫలంబు కోటిగుణితంబై సుకుమారునకు సిద్ధించె. ఇతండు సర్వతపస్వులకును నిఖిల పుణ్యవంతులకును సకలభాగ్యాధికుండు. వణిక్పథంబునఁ గల్పాంతపర్యంతం బనేకభోగం(బు ల)నుభవించి కాలాంతరంబున దధీచుండనం (బరఁగు) మాహేశ్వ(రుండై) భూమియందు జన్మింపఁ గలఁడు. ఇట్టిది శివ(రాత్రి) పుణ్యవ్రతమాహాత్మ్యంబు.

గీ. అనిన విని యంతకుండు పురాంతకునకు
భక్తిఁ బ్రణమిల్లి పరమతాత్పర్య మొప్ప
దేవదేవునిచే నుపదేశ మంది
యభవురాత్రి యతండు సేయంగఁ బూని. ౪౪

---

1. తా. గప్పురమునం 2. తా. స్తోత్రముల్

వ. పుణ్యశివరాత్రివ్రతంబు చేయఁ బూని యభవుతో "దేవా నీ భక్తులు మాననీయులు వారి లక్షణంబులు నాకుఁ దెలియవలయు నానతి" మ్మనుటయుఁ బ్రసన్న హృదయుండై పరమేశ్వరుండు. ౪౫

సీ. అఖిలాంగకముల భస్మాలేప మొనరించు
నతని నా భక్తుఁగా నాత్మఁ దలఁపు
భసితత్రిపుండ్రంబు భాలపట్టికఁ దీర్చు
నతని నా భక్తుఁగా నాత్మఁ దలఁపు
రుద్రాక్షమాలికల్ రూఢిగా ధరియించు
నతని నా భక్తుఁగా నాత్మఁ దలఁపు
లింగపూజాసక్తిలీనమానసుఁడైన
నతని నా భక్తుఁగా నాత్మఁ దలఁపు

గీ. (ప్రణవశతరుద్ర్య)మును [1]నధ్వరంబు శిఖియుఁ
[2]బవనగీతియుఁ ద్వరితంబుఁ బౌరుషంబు
నీలరుద్ర్యంబుఁ బఠియించు నియతి నెవ్వఁ
డతని నా కూర్మిభక్తుఁగా నాత్మఁ దలఁపు, ౪౬

వ. అనిన విని ప్రీతచేతస్కుఁడై యముఁడు మాహేశ్వరుండును, దక్షిణామూర్తియు, మృగాంకధరుండును, నీలకంఠుండును నగు పరమేశ్వరునకు నభివాదనంబు చేసి "దేవ ! సుకుమారుని నిమిత్తం బున దేవరచేతఁ బుణ్యశివరాత్రి వ్రతమాహాత్మ్యంబును, భస్మోద్ధూళన త్రిపుండ్రమాహాత్మ్యంబును, రుద్రాక్షమాహాత్మ్యంబును, నెఱింగితిఁ గృతార్థుండ నైతి" నని పలికి పునః ప్రణామం బాచరించి సముచిత ప్రకారంబున వీడ్కొని నిజపురంబునకుం జని సభామధ్యంబునం ధర్మాసనాసీనుండై [యౌాలు]ంబరాదుల తన దూతల రావించి యందఱం (గలయం) గనుంగొని యిట్లనియె.

---

1. తా. ధర్వనంబు. 2. తా. బాపనీతియు.

గీ. వినుఁడు భటులార యవధానవృత్తి మీరు
శంభుభాషిత ముడుగుఁడు సంశయంబు
ధరణి నెచ్చోట నై(న)నుఁ దిరుగు నప్పు
డిందు శేఖరుభక్తుల నెఱిఁగికొనుఁడు. ౪౮

వ. వారి లక్షణంబు లెటువంటి వనిన. ౪౯

సీ. కమియ భస్మోద్ధూళనము శరీరంబున
భసితత్రిపుండ్రంబు భాలమునను
ప్రణవమంత్రజపంబు రసనాంచలంబున
సావిత్రి హృదయాంబుజంబునందు
శతరుద్రశివసూత్రజ(ప)మహాదేవాది
నామావళీకీర్తనము గళమున
శివపురాణాగమశివకథాశివకీర్తి
శివమహత్త్వంబులు శ్రవణములను

గీ. నలవరించిన వారు పురారిభక్తు
లట్టివారల దౌల నందంద కాంచి
భక్తి నంజలి చేసి తాత్పర్య మొప్పఁ
దొలఁగిపొం డెల్ల కాలంబు దూతలార. ౫౦

సీ. మృగటంకధరుఁడైన మీనాంకదమనుని
రక్తవర్ణుండైన రాజమౌళి
పంచాననుండైన పరమేశ్వరుని దక్షి
ణామూర్తియైన పినాకపాణి
నర్తకుండైన పన్నగపతిగ్రైవేయు
నర్ధనారీశ్వరుండైన శివుని
దివిజవంద్యుండైన త్రిపురాసురాంతకు
(బహుమూర్తి యుతుఁడైన ఫాల) నయను

గీ. నాత్మ నెవ్వఁడు చింతించు (ననవరతము)
నతని శివభక్తుఁగాఁ దెలియంగవలయు
వందనం బాచరింపంగవలయు నతని
కర్థి(ని) బ్రదక్షిణంబు సేయంగవలయు. ౫౧

సీ. కడు నేకకాలద్వికాలత్రికాలంబు
నంగంబులందు భూ తలఁది రేని
యజ్ఞానమునఁ బ్రమత్తాలస్యమున నైన
ధవళాంశుకోటీరుఁ దలఁచి రేని
మృదునకునై యష్టమీచతుర్దశులందు
నుపవాస ముండంగ నోపి రేని
షట్కాలములయందు సర్వలోకేశ్వరు
శ్రీమహాదేవుఁ బూజించి రేని

గీ. వారు మాన్యులు పార్వతీవల్లభునకు
వారె వంద్యులు మముఁ బోఁటివారి కెల్ల
నట్టివారల మన్నింపరైతి రేని
ద్రోహమగు మీకు నాకు నద్రోహులార. ౫౨

క. శివు నెడ భక్తియు నెప్పుడు
శివభక్తులఁ జూచినపుడు శివుఁడను తలఁపుఁ
శివశివ కలిగిన వారల
[1]శివసాదృశ్యులను మీరు చేరకుఁ డెపుడుఁ ౫౩

క. అలవోకయుఁ గలలోనను
మలహరుభక్తులను నీశు మన్నించిన వా
రల (భక్తవరుల) శైవులఁ
దలఁపకుఁడీ దూతలార దండింపంగన్. ౫౪

---

1. తా. శివసాదృశ్యులురు.

ఆ. వె. పాపకర్ము నైన భాగ్యహీనుని నైనఁ
బట్టిచూడ మీకుఁ బాడిగాదు
శైవవరులఁ జేరి సేవించు వారలు
పురహరుండ కాఁగ బుద్ధిఁ గనుఁడు. ౫౫

ఆ. వె. జంతుకోటిలోన శంకరపాదాబ్జ
సేవసేయువారిఁ [1]జేర కెపుడు
దూరమందుఁ దొలఁగి దూషింప కెంతయు
భక్తిఁ గొలువ వలయు [2]భటులు మీరు, ౫౬

క. ప్రాసాదము నిర్మాల్యము
వాసితపాదోదకంబు వైభవ మలరన్
[3]దాసినఁ గైకొను వారలఁ
దా సేవింపంగవలయుఁ దథ్యము సుండీ. ౫౭

వ. అని కృతాంతుండు తామసాధ్వానంబు(?) నౌలుంబరాదులకుఁజెప్పి యీ ప్రకారంబులయందు ఘంటాధ్వానంబులతో సర్వజంతు విజ్ఞాపనంబుగాఁ జాటుండని యంతర్ధానంబు గావించె. దూతలు నట్లు కావించిరి. ఈ ప్రకారంబున శౌనకాదులకు రోమహర్షణమునిప్రవరసుతుండు సూతుండు చెప్పె నంత.
౫౮

శా. రామామన్మథ భోజరాజకవితారమ్యప్రభావో(న్న)తా
సామగానవిశేషశాస్త్రకలనాసంభావ్యసారోదయా
సోమార్కానలనేత్రతేజ గురుశుశ్రూషాత్మసంవర్ధితా
(హేమాద్రీశ్వరధైర్య దానఖచరా) [4]యిద్ధప్రతాపోన్నతా. ౫౯

క. లింగార్చ(నదే)హా నవ
సంగతశైవార్థతత్త్వసముదితమోహా

1. తా . జేయ. 2. తా. భటుల. 3. తా. దాసిన. 4. తా. యుద్ధ.

శృంగారార్థవిశేషా
మంగళసంధానకృత్య మహిమౌన్నత్యా. ౬౦

మాలిని.

పరమపరకలాపా భాసురానంగరూపా
సురుచిరశుభమూర్తీ శో(భితా)నందవర్తీ✿ ౬౧

గద్యము

ఇది శ్రీమత్కమలనాభపౌత్త్ర మారయామాత్యపుత్త్ర సకలవిద్యాసనాథ
శ్రీనాథనామధేయప్రణీతంబయిన
శివరాత్రిమాహాత్మ్యంబునందుఁ
సర్వంబును
బంచమాశ్వాసము..

✿ తాళపత్త్రమున రెండు పాదములే యున్నవి.

అనుబంధము

శివరాత్రిమాహాత్మ్యము

అకారాదిపద్యానుక్రమణిక

ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు ప్రచురణలు